

Sport kao motivator dolaska turista

Bićanić, Tena

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:795197>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-03**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

TENA BIĆANIĆ

SPORT KAO MOTIVATOR DOLAZAK TURISTA

Diplomski rad

Pula, 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Odjel za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije

TENA BIĆANIĆ

SPORT KAO MOTIVATOR DOLAZAKA TURISTA

Diplomski rad

JMBAG: 0303060060, redovni student

Studijski smjer: Diplomski sveučilišni studij Kultura i turizam

Kolegij: Motivacija i ponašanje turizma

Znanstvena grana: Marketing

Mentor: doc. dr. sc. Iva Slivar

Pula, kolovoz 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Tena Bićanić, kandidat za magistra Kulture i turizma ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultata isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Diplomskog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojeg necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA

O korištenju autorskog djela

Ja, Tena Bićanić dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj diplomski rad pod nazivom Sport kao motivator dolazak turista koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	7
2. MOTIVACIJA U TURIZMU	8
2.1. Turistička motivacija i turistički motivi.....	8
2.2. Maslowljeva hijerarhija potreba	9
2.3. Teorije motivacije u turizmu	10
3. SPORT KAO MOTIV DOLAZAKA TURISTA	11
3.1. Teorijsko određenje sportskog turizma	11
3.2. Sportske manifestacije	14
3.3. Aktivni odmor	16
3.4. Nostalgični sportski turizam	17
4. SPORTSKI TURIZAM U SVIJETU I HRVATSKOJ	18
4.1. Sportski turizam u svijetu.....	18
4.1.1. Sportske manifestacije u svijetu.....	21
4.1.2. Aktivni odmor i nostalgični sportski turizam u svijetu.....	31
4.2. Sportski turizam u Hrvatskoj	39
4.2.1. Sportska infrastruktura.....	40
4.2.2. Sportske manifestacije.....	44
4.2.3. Aktivni odmor	54
4.2.4. Nostalgični sportski turizam.....	57
4.2.5. Studija slučaja Pule kao sportske destinacije	60
5. PRIJEDLOZI RAZVOJA SPORTSKOG TURIZMA U HRVATSKOJ	65
5.1. Turistička agencija.....	65
5.2. Turistička ruta	66
5.3. Sportsko-rekreacijski kompleks Muzil.....	66
6. ZAKLJUČAK	68
7. LITERATURA	70

8. POPIS PRILOGA	83
9. SAŽETAK	85
10. SUMMARY	86

1. UVOD

Ovaj diplomski rad pod nazivom Sport kao motivator dolazaka turista bavi se sportskim turizmom, te sportskim događajima i sadržajima kao razlozima dolaska turista u određenu destinaciju. Cilj rada je istaknuti važnost razvoja upravo ove vrste turizma i privlačenja turista specifičnih interesa, kao što su oni koji putuju zbog sporta, sve kako bi se ostvarila svrha rada, odnosno poboljšala ponuda sportskog turizma u Hrvatskoj.

Prilikom izrade ovog rada korištene su metode analize, sinteze, komparacije i studije slučaja.

Osim uvoda kojim započinje rad, ovaj se diplomski rad sastoji od još četiri poglavlja kroz koja je razrađena tema sporta kao motiva dolaska turista. Razrada tematike započinje teorijskim definiranjem osnovnih pojmova potrebnih za razumijevanje same teme, kao što su motiv, motivacija i Maslowljeva hijerarhija potreba. Sljedeće se poglavlje fokusira na sport kao motiv turističkih putovanja, odnosno svim oblicima sportskog turizma. Nakon toga, izlažu se primjeri sportskog turizma u različitim državama svijeta, kao i Hrvatskoj, kako bi se dobila slika o trenutnom stanju i zastupljenosti ovakvog oblika turističkih atrakcija. Također, napravljena je i studija slučaja na primjeru Pule kao destinacije sportskog turizma. Posljednji dio razrade odnosi se na prijedloge razvoja sportskog turizma i njegovih proizvoda u Hrvatskoj, to jest načina na koji Hrvatska može iskoristiti potencijale za razvoj ove vrste turizma i koje koristi može imati od istog.

Rad završava zaključkom u kojem se sažima sve što je rečeno kroz rad, te utvrđuje zašto bi se destinacije, uključujući i Hrvatsku, trebale usmjeriti na sportski turizam i sportske turiste. Nakon zaključka još je naveden i popis literature koja je korištena u svrhu izrade diplomskog rada, te je priložen popis priloga.

2. MOTIVACIJA U TURIZMU

Pri odabiru destinacije, svi turisti donose odluke na temelju vlastitih interesa, odnosno onoga što ih potiče na putovanje i onoga što ih privlači u određenoj destinaciji. Ovisno o osobnom interesu, turisti će se odlučiti za destinaciju koja im može ponuditi sadržaje koji će zadovoljiti njihove potrebe. Ti interesi predstavljaju turističke motive, te se razlikuju od osobe do osobe. U ovom će se poglavlju definirati pojmovi kao što su turistička motivacija, motivi i potreba, a pojasniti će se i Maslowljeva potreba, te druge teorije motivacije.

2.1. Turistička motivacija i turistički motivi

Motivacija predstavlja psihološki proces koji potiče osobu na realiziranje vlastitih ciljeva, a nastaje pod utjecajem potreba, koje djeluju iznutra, te vanjskih poticaja, koji djeluju izvana.¹ Motivacija se može objasniti i kao snaga koja ljude potiče da vrše neku radnju ili aktivnost. S obzirom na to, turistička motivacija potiče ljude na turistička kretanja, odnosno na putovanja u turističke destinacije. Turistička se motivacija može podijeliti na dva oblika: opću i specifičnu motivaciju. Dok je kod opće motivacije važno putovati, ali nije bitno gdje, za specifičnu je motivaciju izrazito važna destinacija. Upravo će na specifičnu motivaciju biti fokusiran i ovaj rad, jer ona podrazumijeva da pojedinac teži za jasno određenim putovanjem i destinacijom, te mu je važno s kojom svrhom putuje. Odabir destinacije se kod turista sa specifičnom motivacijom temelji upravo na njegovim osobnim interesima i potrebama.² Ti interesi predstavljaju unutrašnje poticaje zbog kojih ljudi odlaze na turistička putovanja, a nazivaju se turistički motivi. Turistički su motivi vrlo raznoliki i ovise od osobe do osobe, a mogu uključivati kulturno-povijesne spomenike, gastronomiju, prirodu ili primjerice sport o kojemu će se govoriti u narednim poglavljima. Upravo se na temelju tih različitih turističkih motiva i kreiraju vrste turizma. Svaki pojedinac može biti potaknut na turistička kretanja od strane više motiva, uključujući i onaj primaran. Turistički se motivi razvrstavaju na biološke (primarne ljudske potrebe), društvene (kontakt s drugima) i osobne (samodokazivanje, samopotvrđivanje i stjecanje novih znanja).³

¹ Rabotić, B. (2013.), *Selektivni oblici turizma*, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd, str. 24.

² Miljković, D., Miljković Krečar, I., Rijavec, M. (2018), *Psihologija u turizmu*, IEP-D2, Zagreb, str. 85., 86.

³ Kesar, O., Pirjevec, B. (2002), *Počela turizma*, Mikrorad, Zagreb, str. 16.

2.2. Maslowljeva hijerarhija potreba

Potrebe se mogu definirati kao niz dinamičkih snaga koje uvjetuju ponašanje ljudi, a manifestiraju se kao neugodnost zbog nečeg ili kao želja za nečim. Ranije navedena podjela turističkih motiva temelji se na hijerarhiji, odnosno piramidi potreba koju je kreirao Abraham Maslow 1954. godine.⁴ Abraham Maslow bio je psiholog, porijeklom iz rusko-židovske obitelji, a rođen u New Yorku 1908. godine. Autor je brojnih knjiga na temu ljudske psihologije i motivacije, te je vjerojatno najpoznatiji upravo po svojoj hijerarhiji potreba.⁵ Maslowljeva je hijerarhija potreba prikazana u obliku piramide podijeljene na pet kategorija: fiziološke potrebe, sigurnost, ljubav i pripadanje, poštovanje i samoaktualizacija. U nastavku je vizualno prikazana hijerarhija potreba u obliku piramide.

Slika 1. Maslowljeva hijerarhija potreba

(Izvor: izrada autorice)

Prema slici, najvažnije su potrebe koje se nalaze na dnu piramide, odnosno fiziološke potrebe, te je njih potrebno prve zadovoljiti. Tek se tada prelazi na zadovoljavanje ostalih potreba, od dna prema vrhu piramide. Ova se hijerarhija potreba odnosi, kako na svakodnevni život, ako i na turizam. Važnost potreba određivati će ne samo redoslijed njihovog zadovoljenja, već i sam odabir destinacije. Osim što će se turisti pri dolasku u destinaciju prvo pobrinuti za svoje fiziološke potrebe, poput hrane i vode, mogućnost zadovoljenja svih potreba odlučiti će koju će

⁴ Rabotić, B. (2013.), op.cit., str. 24.

⁵ Zgpd.hr, *Abraham Maslow*, <https://zgpd.hr/2018/07/31/abraham-maslow/>, 21.03.2020.

destinaciju turist uopće i posjetiti. Tako će, primjerice, ljudi izbjegavati putovanja u destinacije s nižom razinom sigurnosti i birati one u kojima će se osjećati sigurnije. Također, ostale će potrebe kao što je ljubav zadovoljiti putovanjem s obitelji, dok se u turizmu poštovanje zadovoljava samom činjenicom da turistička putovanja mogu biti statusni simbol, dok će se samoaktualizacija zadovoljiti korištenje osobnih sposobnosti pri putovanju.⁶

2.3. Teorije motivacije u turizmu

Osim kroz zadovoljenje potreba, na turističku se motivaciju može gledati i kroz teoriju gurajućih i privlačćih faktora, te kroz model bijega i traganja. Gurajući ili *push* faktori su oni koji u turistu pobuđuju samu želju za odlazak na putovanje i zbog kojih odlučuje otići na neko putovanje. S druge strane, privlačći ili *pull* faktori su određene karakteristike pojedine destinacije zbog koji osoba odabire upravo tu a ne neku drugu destinaciju kao svoje odredište.⁷ Model bijega i traganja podrazumijeva samo dva motiva za turističko putovanje, a to su bijeg od svakodnevnog života, te psihološka zadovoljstva koja će im pružiti promjena okruženja.⁸

⁶ Miljković, D., op.cit., str. 86., 87.

⁷ Ibid., str. 91.

⁸ Ibid., str. 96.

3. SPORT KAO MOTIV DOLAZAKA TURISTA

Jedan od motiva dolazaka turista u neku destinaciju, ili uopće odabira te destinacije kao odredišta putovanja, je i sport. Kad je riječ o sportu kao motivu, destinacije mogu privlačiti turiste takvih interesa nizom sadržaja i aktivnosti. U nastavku poglavlja, objasniti će se pojam sportskog turizma, te će se kroz tri kategorije: sportske manifestacije, aktivni odmor i nostalgичni sportski turizam, definirati njegovi oblici.

3.1. Teorijsko određenje sportskog turizma

Selektivni oblici turizma predstavljaju vrste turizma bazirane na specifičnim interesima manjih grupa ljudi, odnosno putovanja čiji je primarni motiv neki posebni interes. Upravo se iz tog razloga selektivni oblici turizma još nazivaju i specifičnim oblicima ili turizmom posebnih interesa. Različiti oblici ovakvog turizma temelje se na specifičnim motivima koje pojedince navode na turistička kretanja i zbog kojih odabiru pojedinu destinaciju. Selektivni turizam predstavlja suprotnost masovnom turizmu, te je orijentiran na manje segmente turističke potražnje i samim time uključuje manji broj turista. Ovakva su putovanja najčešće individualna ili se provode u manjim grupama do 15 osoba. Prednost selektivnog turizma je u disperziranosti. To znači da i kada više turista istovremeno posjećuje neku destinaciju, zbog razlika u interesima, njihov pritisak na atrakcije i utjecaj na svakodnevni život domicilnog stanovništva je manji. Također, selektivni oblici turizma su i fleksibilniji zbog čega se lakše prilagođavaju željama i potrebama pojedinca, a to omogućava individualizirane doživljaje, za razliku od standardiziranih usluga masovnog turizma. Turisti posebnih interesa su najčešće obrazovaniji, iskusniji i odgovorniji od turista masovnog turizma, srednje su životne dobi, osim onih koji sudjeluju u sportskom i avanturističkom turizmu, te putuju bez djece, izuzev tura u prirodi. Također, upravo zbog specifičnosti njihovih motiva, ovi turisti često putuju sami, te u destinaciji pronalaze osobe koje dijele njihove interese. Nerijetko ovakav turizam zahtijeva veće troškove, pa samim time i dovodi turiste veće platežne moći. Turiste specifičnih interesa najčešće karakterizira i želja za aktivnim sudjelovanjem u sadržajima s kojima se susreću tijekom svog boravka u destinaciji.⁹

Jedan od selektivnih oblika turizma je i sportski turizam. Početci bavljenja sportom vezuju se prije svega uz fizičku pripremu vojnika za rat i obranu, ali i sam sportski turizam seže daleko u

⁹ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 17.-21.

prošlost. Sport kao dio turizma započinje u antičkoj Grčkoj s Olimpijskim igrama, ali i drugim sličnim natjecanjima kao što su Pitijске igre u Delfima, Nemejske igre u Nemejima, te Istmijske igre u Korintu. Ova se četiri natjecanja zajednički nazivaju panhelenske igre.¹⁰ Također, sportska su se natjecanja organizirala i u Drevnom Egiptu i Osmanskom Carstvu u obliku utrka bojnih kola, te u Rimskom Carstvu gdje su se organizirale gladijatorske igre.¹¹

Sportski turizam podrazumijeva putovanja izvan mjesta stalnog boravka u cilju bavljenja sportom, gledanja sportskih događanja ili posjete sportskih atrakcija. Ovakav se oblik turizma naziva i sportsko-rekreacijskim turizmom, a može uključivati aktivno sudjelovanje ili pasivno promatranje sportskih aktivnosti. Neki autori, s obzirom na sport kao turistički motiv, razlikuju sportski turizam od turističkog sporta. Sportski turizam podrazumijeva da je aktivno ili pasivno sudjelovanje u nekoj sportskoj aktivnosti primarni razlog putovanja. S druge strane, u slučaju turističkog sporta, sportske su aktivnosti sekundarni motiv, a turist može u njima sudjelovati i sasvim slučajno.¹² Sve više ljudi prepoznaje koristi koje aktivni odmor može imati za zdravlje, a sama potreba za fizičkom aktivnošću i rekreacijom povećava se što je stupanj tehnološkog razvoja veći. Sjedilački način života, provođenje puno vremena pred računalom, stres i mentalno naprezanje karakteristike su svakodnevnice razvijenih društava.¹³ Upravo iz tih razloga raste interes za aktivnim provođenjem odmora, zbog čega sportski turizam bilježi prosječnu godišnju stopu rasta od gotovo 10%.¹⁴

Današnjeg turista karakterizira želja za aktivnim sudjelovanjem u turizmu¹⁵, a upravo je sportski turizam usmjeren na osobe čiji je primarni, ili barem jedan od važnijih interesa pri odabiru destinacije, sport i fizička aktivnost. Takvi su turisti motivirani željom za sudjelovanjem ili gledanjem sportskih događaja i aktivnosti, opuštanjem i oslobađanjem od stresa, brigom o zdravlju, te uzbuđenjima.¹⁶ Sportski se turisti mogu podijeliti u dvije skupine, tvrdu i meku. Pod „tvrđim“ sportskim turistima smatraju se oni koji putuju radi sportskih natjecanja, te u njima aktivno ili pasivno sudjeluju, dok se „meki“ odnose na putovanje radi rekreacije u određenom sportu.¹⁷ Ovisno o svojem obliku, sportski turizam za interesnu skupinu može imati ljude svih dobnih skupina, najčešće srednje ili pak više platežne moći.

¹⁰ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 77.

¹¹ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), *Turizam i sport – razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb, str. 132.

¹² Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 77-78.

¹³ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 96.

¹⁴ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 75.

¹⁵ Gržinić, J. (2019.), *Uvod u turizam: povijest, razvoj, perspektive*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula, str. 28.

¹⁶ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 80.

¹⁷ Ibid., str. 78.

Dio ponude sportskog turizma predstavljaju i smještajni objekti. Sadržaje i usluge poput bazena, teretana, sportskih terena, zdravih obroka, organiziranih treninga, masaže i slično najčešće imaju i objekti koji nisu fokusirani isključivo na sportske turiste.¹⁸ Iz tog se razloga, specijalizirani sportski hoteli i drugi smještajni objekti moraju diferencirati svojom specifičnom ponudom. Smještajni objekti koji se odlučuju specijalizirati upravo za sportske turiste mogu služiti za obavljanje priprema i treninga profesionalnih sportaša, ali mogu biti i tematski objekti. Takav smještaj može predstavljati atrakciju za sebe radi svog specifičnog izgleda, uređenja i atmosfere određene sportskom tematikom.

Ekonomski učinci sporta kao dijela turizma mogu se podijeliti na direktne i indirektne. Direktni se učinci ostvaruju prodajom sportsko-rekreacijskih usluga, dok se u posredne čimbenike ubrajaju sljedeći: motivacija za odabir destinacije, produženje sezone i prevladavanje sezonskog karaktera, povećanje izvanpansionske potrošnje i raznolikost i kvaliteta ponude.¹⁹ Prednost sportskog turizma, u odnosu na neke druge oblike turizma, je u tome što se može odvijati kroz cijelu godinu. Naravno, neki oblici sportske turističke ponude, kao što je skijanje i drugi sportovi na snijegu, ovise upravo o vremenskim uvjetima i godišnjem dobu. Ipak, za svaku destinaciju postoje druge mogućnosti za razvoj sportskih atrakcija koje mogu pokriti preostali dio godine. Na taj način, ovaj oblik turizma doprinosi smanjenju sezonalnosti i prekoračenja turističkog kapaciteta nosivosti, jer se pritisak turističkog prometa ne fokusira na samo nekoliko mjeseci. Također, povećava i raznolikost te kvalitetu turističke ponude destinacije. Samim time, sportski turizam može biti ekološki prihvatljiviji i održiviji način razvoja turizma neke destinacije.²⁰

Prema istraživanju *North American convention of tourism bureaus* iz 1994. godine, sport je ostvarivao 25% svih turističkih prihoda, dok je 1997. isto istraživanje pokazalo da je izravan doprinos sportskih aktivnosti u turizmu 32%.²¹ Također, istraživanja za konferenciju Svjetske turističke organizacije i Međunarodnog olimpijskog odbora 2001. pokazala su da su glavna emitivna tržišta Europe bilježila rast broja sportski orijentiranih odmora. Tako je, primjerice, Njemačka imala 55% sportski orijentiranih putovanja godišnje od ukupnog broja putovanja izvan države, dok je Nizozemska ostvarila 52%, a Francuska 23%. U Velikoj je Britaniji, u istom razdoblju, 20% svih turista izravno bilo uključeno u neku sportsku aktivnost tijekom

¹⁸ Bartoluci, M. i suradnici (2004), *Menadžment u sportu i turizmu*, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb, str. 185.

¹⁹ Ibid., str. 39.

²⁰ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 90., 91.

²¹ Ibid., str. 11.

odmora, dok ih je 50% sudjelovalo povremeno. Svi ovi podatci pokazuju da je sportski turizam bio značajan još prije 20 godina, a kroz vrijeme se taj značaj samo povećava.²²

Različiti autori nude različite podjele vrsta sportskog turizma. Sportski se turizam može podijeliti prema vrsti atrakcije na manifestacijski, odnosno turizam sportskih događanja, aktivni turizam, te nostalgичni sportski turizam, o čemu će više biti riječ u nastavku poglavlja.²³ Također, postoji i podjela koja podrazumijeva ljetni, zimski, te natjecateljski sportski turizam.²⁴ Zimski i ljetni sportski turizam, osim po dobu godine, najviše se razlikuju po mjestu održavanja. Ljetni je sportski turizam najviše koncentriran na more, ali se održava i u planinama, na rijekama i jezerima. Ovakav turizam uključuje razne sportske aktivnosti, najčešće povezane s vodom, a to može biti kupanje, skijanje na vodi, ronjenje i slično. S druge strane, zimski je sportski turizam usmjeren na aktivnosti koje se održavaju u planinskim zimskim centrima.²⁵ Ovaj oblik turizma uključuje bavljenje zimskim sportovima, poput skijanja, a najviše je razvijen u visokim predjelima s nadmorskom visinom većom od 1000 m kakvi se nalaze u Austriji, Švicarskoj i Francuskoj.²⁶ Natjecateljski sportski turizam, za razliku od prethodno navedenih vrsta, ne ovisi o godišnjem dobu ili mjestu održavanja. Domaće i međunarodne sportske manifestacije mogu se održavati kroz cijelu godinu, a uključuju sudjelovanje u natjecanju i samo gledanje istog.²⁷ Iako sve podjele imaju svoje prednosti, ali i mane, za potrebe ovog rada, sportski će se turizam podijeliti na ranije navedene tri kategorije: manifestacije, aktivni odmor, te nostalgичni sportski turizam. Bez obzira na to koja se podjela odabire, svi su oblici sportskog turizma međusobno povezani i mogu se kombinirati, zbog čega ih se može uvrstiti u više kategorija.

3.2. Sportske manifestacije

Manifestacije su dio brojnih oblika turizma, pa tako i sportskog, te se upravo u njima najbolje vidi veza između sporta i turizma.²⁸ U okviru sportskog turizma, manifestacije predstavljaju sav turistički promet motiviran održavanjem događaja sportskog karaktera.²⁹ Pod sportskim se manifestacijama podrazumijevaju različita sportska natjecanja. Ona mogu biti različitog

²² Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 14.

²³ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 79.

²⁴ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 104.

²⁵ Ibid., str. 104.

²⁶ Ibid., str. 109.

²⁷ Ibid., str. 104.

²⁸ Ibid., str. 119.

²⁹ Čavlek, N., Vukonić, B. (2001), *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb, str. 200.

trajanja, od jednog ili nekoliko dana, pa do par tjedana ili čak mjesec dana. Učestalost ponavljanja ovisi o samoj manifestaciji, pa se manji događaji poput utrka, ali i neki veći održavaju svake godine, dok se drugi organiziraju svake dvije ili pak svake četiri godine. Sportske se manifestacije održavaju u cijelom svijetu, i dok su neke uvijek u istoj destinaciji, druge mijenjaju svoju lokaciju. Ovakvi događaji uključuju i profesionalne sportaše, rekreativce, ali i one koji sportske događaje posjećuju samo kao gledatelji, odnosno navijači. Tako, naprimjer humanitarna utrka Wings for life, privlači brojne trkače rekreativce, dok na događaje poput teniskog Grand Slam turnira Roland Garrosa dolaze i profesionalni sportaši i navijači. Na sportske se manifestacije može gledati kao na organizirani oblik aktivnog odmora koji uključuje veliki broj ljudi na malom prostoru, najčešće na sportskim stadionima ili u dvoranama. Iz tog se razloga može reći i da je pasivni sportski turizam, kakav je gledanje natjecanja, masovniji od aktivnog sportskog turizma.³⁰

Svaki grad ili država koja želi biti domaćin određenom sportskom događaju mora odgovoriti na niz pitanja vezanih uz financiranje i budžet, ambijent, ljudske potencijale, smještajne kapacitete, tehničku potporu i slično. Iz tog razloga, potencijalni domaćin mora izraditi cost/benefit analizu kako bi dobio jasnu sliku koristi i troškova koje bi mu manifestacija donijela, te samim time i isplativost iste.³¹ Sportske manifestacije doprinose destinaciji na razne načine, a njihov je pozitivan učinak posebno vidljiv nakon samog održavanja. Nakon održavanja pojedinog sportskog događaja, zajednici ostaju novoizgrađeni i obnovljeni sportski objekti. Infrastruktura koja se inače možda nikada ne bi izgradila ili renovirala, ovako ostaje na raspolaganju za buduće sportske, ali i druge događaje. Također, ista obogaćuje i proširuje turističku ponudu destinacije, ali i doprinosi poboljšanju života lokalnog stanovništva kojemu omogućuje kvalitetnije uvjete za bavljenje sportom i rekreaciju. Uz to, samo održavanje sportskih natjecanja može zainteresirati mlade za sport, a objekti koji ostaju, doprinijeti zdravstvenom stanju zajednice. Organiziranje i provedba svake sportske manifestacije zahtijeva veliki broj zaposlenika i volontera, pa samim time doprinosi i zapošljavanju u različitim sektorima. Pozitivni ekonomski efekti manifestiraju se kroz kupovinu ulaznica, hrane, pića i suvenira tijekom nekog događaja, ali i kroz boravišne pristojbe, te troškove smještaja i druge troškove koje turisti koji dolaze upravo radi manifestacije mogu imati tijekom svog boravka.³²

³⁰ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 80.

³¹ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., Zagreb, str. 120.

³² Ibid., str. 81., 82.

3.3. Aktivni odmor

Kad je riječ o aktivnom odmoru, misli se na sportske sadržaje koji zahtijevaju fizičku aktivnost, za razliku od masovnog kupališnog turizma koji je baziran na opuštanju i sunčanju na plaži. Aktivni odmor uključuje sve ono čime se turist tijekom svog boravka u destinaciji može baviti a da je povezano s određenim sportom. Primjeri ponude ovog oblika turizma su planinarenje, surfanje, kajakarenje, rafting, kanuing, skijanje na vodi, sportovi na snijegu, penjanje, tenis, grupni treninzi i mnogo toga drugog. Dio aktivnog odmora je avanturistički turizam koji se dijeli na prave, tvrde avanture (*hard adventure*) i poluavanture ili meke avanture (*soft adventure*). Tvrde avanture podrazumijevaju rafting na divljim vodama, penjanje po stijenama, planinski biciklizam i drugo. Za ovakav tip sportskog turizma, sudionici moraju imati iskustva, te biti fizički spremni jer postoji rizik. S druge strane, u mekim avanturama sudjeluju i oni bez iskustva i pripremljenosti jer nema tolikog rizika. U ovu se skupinu ubrajaju aktivnosti poput jahanja, kajakarenja na moru, jedrenja i tome slično.³³ Aktivni se odmor može kombinirati s drugim turističkim aktivnostima, pa tako postoje mogućnosti rezervacije biciklističkih tura u kojima se istovremeno i razgledava određena destinacija. Turisti zainteresirani za ovaj oblik turizma dobrog su fizičkog zdravlja što im omogućuje bavljenje raznim aktivnostima i na putovanjima, zbog čega u aktivnom turizmu najčešće ne sudjeluju ljudi treće životne dobi. Također, to su ljudi srednje ili više platežne moći, jer isti zahtijeva najam opreme. Prednost aktivnog turizma je raznolika ponuda, zbog čega se može razvijati u svim krajevima Hrvatske i svijeta, a vrste koje će se razvijati ovise o geografskim obilježjima pojedinog prostora. Na taj se način ponuda diferencira čak i na manjim prostorima kao što je Republika Hrvatska. Samim time, turistička se sezona širi na cijelu godinu ili barem veći dio, te se prilagođava vremenskim uvjetima godišnjeg doba.

Aktivni je odmor posebno atraktivan zbog suvremenih turističkih trendova prema kojima su današnji turisti skloniji aktivnom sudjelovanju u turističkoj ponudi destinacije, nego pasivnom promatranju i opuštanju. Također, zdrav i aktivan način života postaje sve popularniji, što utječe i na turizam. Turisti žele nastaviti s primjenom zdravih navika i tijekom putovanja, zbog čega traže destinacije koje im nude bogatu ponudu sportskih sadržaja.³⁴

³³ Bartoluci, M. i suradnici (2004), op.cit., Zagreb, str. 79.

³⁴ Gržinić, J. (2019.), op.cit., Pula, str. 28.

3.4. Nostalgični sportski turizam

Sportski se turizam može povezivati s elementima karakterističnim za druge oblike turizma. Primjer toga su rodne kuće i muzeji posvećeni slavnim sportašima ili velikim sportskim uspjesima. Iako ovakvi sadržaji nisu tipični za sportski turizam, te nisu prvo na što sportski turizam asocira, oni mogu biti vrlo atraktivan element turističke ponude, te mogu biti upravo ono što određenu destinaciju diferencira od ostalih, te ju na taj način čini konkurentnom na turističkom tržištu. Takav se oblik turizma, baziran na posjećivanju sportskih objekata i muzeja, naziva nostalgичnim sportskim turizmom.³⁵

Profesionalni se sportaši ne moraju uvijek povezivati s manifestacijama, već mogu i sami biti izvor turističke atrakcije ili razlog dolaska nekog turista u određenu destinaciju. Baš kao i u slučaju drugih slavnih osoba, veliki obožavatelji odabrat će svoju destinaciju putovanja upravo na temelju činjenice da njihov omiljeni sportaš živi ili potječe iz određene države ili grada. Tu činjenicu mogu iskoristiti destinacije na način da kreiraju muzeje, rodne kuće ili druge izložbene prostore posvećene određenom sportašu. Isto se može napraviti i za sportske klubove, reprezentacije, događaje ili uspjehe. Turističku atrakciju vezanu za profesionalni sport mogu predstavljati i izložbeni prostori posvećeni određenom klubu, cijeloj reprezentaciji ili grupi sportaša, pa čak i određenom sportskom natjecanju ili velikom uspjehu. Takve bi atrakcije bile i edukativne jer bi omogućavale posjetiteljima da nauče nešto o životu određene osobe, upoznaju se sa poviješću kluba ili sa najvećim sportskim postignućima.

U ovu se kategoriju mogu ubrojiti i stadioni i sportske dvorane. Iako ih turisti kao navijači posjećuju pri dolasku na sportske manifestacije, stadioni se koriste i kao zasebne atrakcije. Kao što su za kulturne turiste spomenici nezaobilazna atrakcija pri obilasku pojedine destinacije, za sportske turiste su to sportski objekti. Iz tog se razloga organiziraju posjeti i obilasci takvih objekata, za vrijeme kojih posjetitelji imaju priliku vidjeti dijelove stadiona ili dvorane koje ne bi vidjeli pri dolasku na utakmicu. To uključuje posjet suvenirnicama gdje mogu kupiti suvenire s motivima određenog kluba, vidjeti osvojene trofeje, svlačionice ili čak istupiti na sam stadion, te tako dobiti posebno iskustvo, vrlo značajno za obožavatelje sporta.

³⁵ Rabotić, B. (2013), op.cit., str. 79.

4. SPORTSKI TURIZAM U SVIJETU I HRVATSKOJ

Sportski je turizam u raznim oblicima, zastupljen u cijelom svijetu, pa tako i u Hrvatskoj. Kroz sljedeća dva potpoglavlje, prikazati će se stanje i primjeri ponude sportskog turizma u svijetu i Hrvatskoj kako bi se dobila slika o trenutnoj situaciji i daljnjim mogućnostima za iskorištavanje i razvoj ovog oblika turističke ponude. Također, u drugom dijelu poglavlja, posvećenom sportskom turizmu u Hrvatskoj, navesti će se postojeća sportska infrastruktura, ali i način koji se do sada Hrvatska kao destinacija promovirala uz pomoć sporta.

4.1. Sportski turizam u svijetu

Prije same ponude sportskog turizma u svijetu, treba se dotaknuti onoga bez čega niti jedna vrsta turizma ne može, a to je infrastruktura. Osim sportskih objekata, o kojima će biti riječ u potpoglavljima o manifestacijama i nostalgичnom turizmu, infrastruktura podrazumijeva i smještajne i ugostiteljske objekte. Takvi objekti mogu sami po sebi biti atrakcija ukoliko se radi o tematiziranim objektima prilagođenima sportskim turistima.

Smještajni objekti, poput hotela, mogu biti prilagođeni turistima sportskih interesa svojom ponudom usluga i sadržaja, ali i samim uređenjem. Sportskim se hotelima mogu smatrati objekti koji nude usluge potrebne sportašima i aktivnim turistima. Bilo da se radi o profesionalnim sportašima ili rekreativcima koji žele aktivno provoditi svoj odmor, takvi objekti trebaju imati sadržaje poput teretane, bazena, sportskih terena, ponude zdravih obroka, te lokaciju u blizini različitih sportskih sadržaja, planinarskih ruta, trkačkih i biciklističkih staza i slično. Primjeri takvih hotela su Sabotin u Sloveniji³⁶, Hoposa Villaconcha u Španjolskoj³⁷, Fairmont u Monaku, hotel za bicikliste Affinia u New Yorku³⁸ i mnogi drugi.

Chicago Athletic Association hotel je primjer hotela sportske tematike. S obzirom na to da se nalazi u zgradi bivšeg elitnog kluba za sportaše, može se reći da je ovo i povijesni hotel. Prostor hotela je u potpunosti restauriran kako bi zadržao originalan izgled, a osim što je smješten u prostoru u kojem su boravili poznati sportaši, ima i teretanu s mogućnošću rezervacije osobnog trenera ili privatne grupe, najam bicikala, te prostor sa simulatorom za golf i druge sportove u zatvorenom. Renaissance Toronto Downtown hotel nalazi se unutar samog stadiona Rogers

³⁶ Hotelsabotin.com, *Athlete friendly hotel*, <https://hotelsabotin.com/en/sports-single/news/athlete-friendly-hotel-1/>, 24.07.2020.

³⁷ Sporthotel.hoposa.es, *Sport hotel*, <https://sporthotel.hoposa.es/>, 24.07.2020.

³⁸ Memoirsoftheshire.com, *Best hotels for athletes*, <https://memoirsoftheshire.com/best-hotels-for-athletes/>, 24.07.2020.

Center, doma bejzbol ekipe Toronto Blue Jays. Apartmani su, kao i restoran, pozicionirani tako da imaju pogled na unutrašnjost stadiona, pa gosti mogu pratiti utakmicu iz udobnosti vlastitog smještaja, bez dodatnog plaćanja ulaznice. Također, hotel nudi i sportske sadržaje poput bazena u zatvorenom, te teretane.

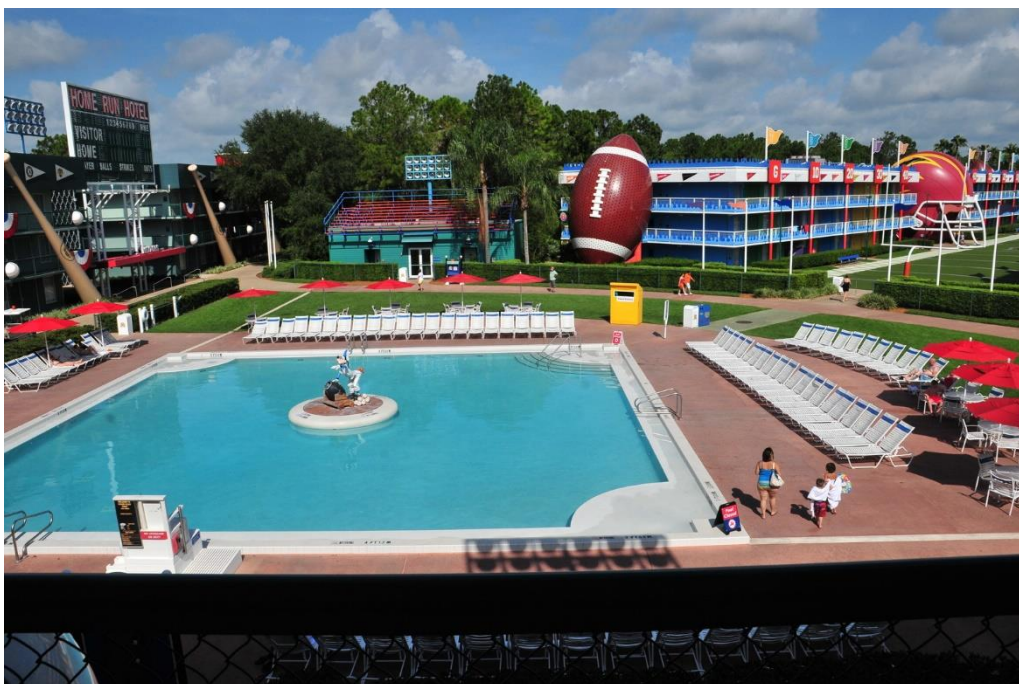

Slika 2. Soba s pogledom na stadion u Renaissance Toronto Downtown hotelu

Izvor: <https://www.familyvacationcritic.com/renaissance-toronto-downtown-hotel/html/> (25.07.2020.)

Hotel Football nalazi se u Manchesteru i vlasništvo je pet bivših igrača Manchester Uniteda. Smješten je u neposrednoj blizini stadiona Old Trafford na kojem igra ranije spomenuti nogometni klub. Također, uređen je s detaljima nogometne tematike, poput kupaonskih potrepština s brojevima dresova koje su svojedobno nosili vlasnici hotela. Sportski hoteli mogu biti atraktivni i za djecu, što potvrđuje Disney All-Star Sports Resort u Orlandu na Floridi. Resort ima bazen, atletsku stazu, igralište i sobu s arkadnim igrama, ali ono što ga čini drugačijim i tematskim je uređenje. Vanjski dijelovi smještajnih objekata uređeni su ogromnim kacigama i loptama za američki nogomet, bejzbol palicama, koševima i loptama za košarku, reketima za tenis, daskama za surfanje i kipovima disneyjevih likova koji igraju razne sportove.³⁹

³⁹ Cheatsheet.com, *The best hotels for sports lovers*, <https://www.cheatsheet.com/culture/the-best-hotels-for-sports-lovers.html/>, 25.07.2020.

Slika 3. Disney All-Star Sport Resort

Izvor: https://touringplans.com/hotel_maps/disneys-all-star-sports-resort?room=9306 (25.07.2020.)

Tu su još i hotel Boca u Buenos Airesu u Argentini, inspiriran nogometnim klubom Boca Club, te apartman sportske tematike u Fantasyland hotelu u Edmontonu u Kanadi. Ovaj apartman sadrži koš za košarku, slike sportaša, prikaz terena za ragbi na zidu, dok uzglavlje kreveta izgleda kao ragbi lopta, a pod je prekriven tepihom s motivima lopti i palica za razne sportove.⁴⁰

Ugostiteljski objekti također mogu imati sportsku tematiku, a jedan od primjera je NBA Cafe u Barceloni, prvi takve tematike u Europi. Ovaj objekt promovira košarku, pa je uređen košarkaškim dresovima, slikama košarkaša i drugim predmetima vezanim uz taj sport, a posvuda su i postavljeni televizijski ekrani kako bi gosti mogli pratiti NBA utakmice.⁴¹ U New Yorku se pak nalazi restoran posvećen košarkaškom klubu Knicks, The Pizza Joint⁴², ali i restoran bivšeg američkog košarkaša, Clyde Frazier's Wine and Dine koji ima preko 40 TV ekrana za praćenje utakmica i privatni košarkaški teren.⁴³ Playoffs Sport Lounge smješten je u Puneu u Indiji i uređen je u sportskoj tematici sa zidovima prekrivenim slikama poznatih

⁴⁰ Eccentrihotels.com, *Its all in the sports! Creative and cool sport themed hotels*, <http://www.eccentrihotels.com/its-all-in-the-sports-creative-and-cool-sport-themed-hotels/>, 25.07.2020.

⁴¹ Barcelona.com, *NBA cafe Barcelona*, https://www.barcelona.com/barcelona_directory/bars_cafes/bars_cafes/nba_cafe_barcelona, 26.07.2020.

⁴² BuzzFeed.com, *Chase and BuzzFeed Open New York-Themed "Pizza Joint" Pop-Up to Celebrate New York Knicks*, <https://www.buzzfeed.com/buzzfeedpress/chase-and-buzzfeed-open-new-york-themed-pizza-joint-pop-up>, 26.07.2020.

⁴³ Clydefraziers.com, *Events*, <https://clydefraziers.com/#events>, 26.07.2020.

nogometaša, zastavama svijeta, te grbovima i zastavama sportskih klubova⁴⁴, a sličan se restoran nalazi u Fujairahu u Ujedinjenim Arapskim Emiratima.⁴⁵

Slika 4. Playoffs Sport Lounge u Puneu

Izvor: <https://www.eazydiner.com/pune/playoffs-by-sahara-sports-lounge-viman-nagar-pune-657873#gallery-3>

(26.07.2020.)

4.1.1. Sportske manifestacije u svijetu

Svaka je godina obilježena nizom sportskih natjecanja koja privlače velik broj gledatelja u zemlju domaćina. Takve manifestacije uključuju sve vrste sportova i održavaju se diljem svijeta. Posebnu pozornost privlače one najveće i najpopularnije, kao što su nogometna prvenstva, Grand Slam teniski turniri, NBA utakmice i Super Bowl.

Najveća i najdugovječnija manifestacija, Olimpijske igre, održava se svake dvije godine, s time da se izmjenjuju zimske i ljetne igre, pa se svake od njih organiziraju jednom u četiri godine. Održavanje modernih olimpijskih igara započelo je 1896. u Ateni. Simbol ovog događaja su olimpijski krugovi, odnosno pet isprepletenih krugova različitih boja. Boje krugova, plava, žuta, crna, zelena i crvena, predstavljaju pet naseljenih kontinenata, pri čemu se na Južnu i Sjevernu Ameriku gleda kao na jedan kontinent. Ovaj je simbol osmislio osnivač modernih Olimpijskih igara Pierre de Coubertin, a njime se željelo prikazati zajedništvo između sportaša

⁴⁴ Eazydiner.com, *Playoffs by Sahara Sports Lounge*, <https://www.eazydiner.com/pune/playoffs-by-sahara-sports-lounge-viman-nagar-pune-657873>, 26.07.2020.

⁴⁵ Tripadvisor.com, *O'Learys*, https://www.tripadvisor.com/Restaurant_Review-g311321-d10509009-Reviews-O_Learys-Fujairah_Emirate_of_Fujairah.html, 26.07.2020.

iz svih krajeva svijeta koji se okupljaju na igrama.⁴⁶ U nastavku su prikazani olimpijski krugovi, te simbolika koju predstavljaju.

Slika 5. Simbolika olimpijskih krugova

Izvor: <https://www.libyanexpress.com/what-is-the-story-behind-the-olympic-rings/>

(04.05.2020.)

Sam koncept olimpizma utemeljen je na vrijednostima kao što su prijateljstvo, edukacija kroz sport, zajedništvo i društvena odgovornost, te je to ono što Olimpijske igre promoviraju.⁴⁷ Ljetne Olimpijske igre uključuju 47 sportova, a zimske 15, te na taj način okupljaju veliki broj različitih sportaša, a samim time privlače i publiku različitih sportskih interesa.⁴⁸

Olimpijske igre u Ateni, održane 2004. godine, okupile su 11 000 sportaša i 5 500 službenih osoba. Također, na događaju je radilo i 21 500 predstavnika medija, te 153 500 osoba u području organizacije, uključujući i 60 000 volontera. U svrhu održavanja ovog događaja, izgrađeno je 30 sportskih objekata, a prodano je 3 500 000 ulaznica, te je natjecanju prisustvovalo i 200 predsjednika država. Ovakve brojke pokazuju koliko su Olimpijske igre, kao manifestacija, značajne za turizam, promociju, ali i zapošljavanje ljudi u destinaciji.⁴⁹ Događaji poput ovog imaju veliku gledanost što predstavlja odličnu priliku za promociju destinacije. Primjer toga su Olimpijske igre u Sydneyju 2000. godine koje je gledalo oko 3,6 milijardi ljudi u 220 država svijeta. Dvije godine kasnije, Zimske olimpijske igre u Salt Lake Cityju gledalo je 3 milijarde

⁴⁶ Olympic.org, *Olympic rings*, <https://www.olympic.org/olympic-rings>, 04.05.2020.

⁴⁷ Olympic.org, *Who we are*, <https://www.olympic.org/about-ioc-olympic-movement>, 04.05.2020.

⁴⁸ Olympic.org, *Sports*, <https://www.olympic.org/sports>, 04.05.2020.

⁴⁹ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 121.

ljudi u 160 zemalja, a ranije spomenute igre u Ateni, čak 3,9 milijardi gledatelja.⁵⁰ Olimpijske igre 2012. godine održane su u Londonu, a u prodaju je pušteno oko 8.8 milijuna ulaznica. Olimpijski se park prostirao na površini veličine 357 nogometnih igrališta, a na natjecanju su sudjelovali sportaši iz 204 države. Na događaju je sudjelovalo više od 20 tisuća predstavnika medija i 200 000 radnika i volontera, a posluženo je i 14 milijuna obroka. Za vrijeme trajanja Olimpijskih igara London je posjetilo preko pola milijuna turista koji su u prosjeku trošili više od 1200 funti tijekom svog boravka.⁵¹

Nogomet je najpopularniji sport na svijetu, pa ne čudi da su upravo nogometna natjecanja neka od najznačajnijih u svijetu sporta, a time i u području sportskog manifestacijskog turizma. Najveće od svih ipak je Svjetsko nogometno prvenstvo. Ovo se natjecanje održava svake četiri godine, počevši 1930. Radi se o međunarodnom natjecanju za muške nacionalne reprezentacije. Unutar razdoblja od mjesec dana, 32 kvalificirane reprezentacije natječu se za titulu najbolje.⁵² Kako se cijeli turnir održava najčešće u samo jednoj zemlji, to može biti od velike koristi za državu domaćina.

Svjetsko nogometno prvenstvo 1998., kojemu je domaćin bila Francuska, ugostilo je oko 900 000 turista unutar mjesec dana održavanja. Također, generiran je neto-profit od 10,2 milijarde eura, dok su investicije u turističke i sportske sadržaje iznosile 1,3 milijarde eura.⁵³ Svjetsko je prvenstvo, 2006. godine, u Njemačku dovelo dva milijuna stranih turista, dok je Brazil, u lipnju 2014., ostvario tri puta više dolazaka u odnosu na godinu ranije, to jest više od milijun posjetitelja. Također, 95% stranih turista koji su posjetili Brazil zbog nogometnog prvenstva, izjavilo je da se namjeravaju ponovno vratiti u tu zemlju.⁵⁴ Samo do četvrtfinalnih susreta Svjetskog nogometnog prvenstva u Rusiji 2018., gradove je domaćine posjetilo 5 milijuna turista, od kojih je 2,9 milijuna stranaca, dok je svaku utakmicu posjetilo u prosjeku 46 000 gledatelja.⁵⁵ Rusija je kreirala takozvani FAN ID koji vlasniku ulaznice omogućava bezvizni ulazak u Rusiju u razdoblju od 4. lipnja do 15. srpnja i zahtijeva da državu napusti do 25. srpnja. Na taj je način omogućeno posjetiteljima, uključujući i one koji dolaze samo na finale, da ostanu

⁵⁰ Ibid., str. 143.

⁵¹ Kalavarić, A. (2019.), *Olimpijske igre u Londonu i njihov utjecaj na razvoj turizma u gradu*, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec, str. 21., 27.

⁵² Britannica.com, *World Cup*, <https://www.britannica.com/sports/World-Cup-football>, 31.07.2020.

⁵³ Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), op.cit., str. 54.

⁵⁴ Mirror.co.uk, *FIFA World Cup 2014 leads to record number of foreign visitors to Brazil*, <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/fifa-world-cup-2014-leads-6106072>, 08.05.2020.

⁵⁵ Insidesport.co, *FIFA World Cup 2018 generates 5 million tourists for Russia*, <https://www.insidesport.co/fifa-world-cup-2018-generates-5-million-tourists-for-russia/>, 08.05.2020.

u Rusiji i nakon prvenstva. Time se pokušalo potaknuti turiste koji dolaze isključivo zbog nogometa da produže svoj boravak i upoznaju ostale elemente turističke ponude Rusije.⁵⁶

Europsko nogometno prvenstvo za muškarce održava se od 1960. godine i uključuje 24 najbolje europske reprezentacije. Natjecanje se organizira svake četiri godine, u razmaku od dvije godine od Svjetskog prvenstva, a traje mjesec dana. Broj domaćina se kroz povijest mijenjao od jednog ili dva, pa sve do najnovijeg formata s 12 država domaćina koji će se prvi put odigrati na ljeto 2021. godine.⁵⁷ Pozitivan utjecaj održavanja ovakvog događaja na turističke brojke vidljiv je na primjeru Poljske koja je 2012. godine bila domaćin istog. Poljsku je te godine posjetilo preko milijun turista više nego u godini ranije, a ta se brojka nastavila povećavati u narednim godinama, te je moguće zaključiti da je tome doprinijelo i prvenstvo koje je pomoglo u promociji destinacije.⁵⁸

Slika 6. Nacionalni stadion u Varšavi za vrijeme otvorenja Europskog nogometnog prvenstva 2012. godine

Izvor: <https://www.stadiumguide.com/stadionnarodowy/> (22.07.2020.)

Kada je u pitanju nogomet, tu su i klupska natjecanja poput Lige prvaka i Europske lige u kojima se natječu najbolji nogometni klubovi. Finale Lige prvaka 2019. godine održano je u

⁵⁶ Traveledailynews.com, *FIFA World Cup Russia 2018: Football tourism scores*,

<https://www.traveledailynews.com/post/fifa-world-cup-russia-2018-football-tourism-scores>, 08.05.2020.

⁵⁷ Britannica.com, *European Championship*, <https://www.britannica.com/sports/European-Championship>, 22.07.2020.

⁵⁸ Bergier, J., Bergier, M., Wasilewska, M. (2017.), *European Championship in Football in Poland and the Increase in Foreign Tourist Arrivals*, UTMS Journal of Economics, str. 105.

Madridu, a imalo je snažan utjecaj na madridski turizam, te samim time i na ekonomiju. Popunjenost smještajnih kapaciteta tijekom tog vikenda iznosila je 90%, dok su se cijene hotela povećale za 200%. Unatoč visokim cijenama, 95% hotelskih kapaciteta je bilo popunjeno, dok je samo 32% Airbnb apartmana u blizini stadiona bilo slobodno. Također, domaćinstvo finala Lige prvaka poslužilo je i kao odlična promocija za Madrid jer je isto gledalo preko 350 milijuna televizijskih gledatelja.⁵⁹

Svjetsko i Europsko rukometno prvenstvo muških reprezentacija neka su od najvećih sportskih događanja. Svjetsko se i Europsko prvenstvo, naizmjenično, održavaju u siječnju svake godine, a cijeli događaj traje oko dva i pol tjedna. Ove manifestacije dovode brojne profesionalne rukometaše, njihove timove, ali i navijače u jednu ili više država domaćina. Primjerice, svjetsko rukometno prvenstvo koje je 2019. godine održano u Danskoj i Njemačkoj, Danskoj je donijelo turistički promet od 37 milijuna eura. Od ukupnog prometa, čak 20 milijuna eura otpada na međunarodne turiste, odnosno rukometne navijače. Također, danski su gradovi domaćini Kopenhagen i Herning ugostili ukupno 175 000 gledatelja.⁶⁰ Kad se toj broju pribroje i rezultati ostvareni u Njemačkoj, ovo je prvenstvo ostvarilo rekordan broj gledatelja od preko 800 000 prije polufinalnog i finalnog susreta.⁶¹

⁵⁹ Tourism-review.com, *Champions league final has two winners*, <https://www.tourism-review.com/champions-league-boosted-madrid-tourism-news11081>, 22.07.2020.

⁶⁰ Uk.sporteventdenmark.com, *Ihf men's world handball championship 2019 in denmark an economic success*, <https://uk.sporteventdenmark.com/2019/05/27/ihf-mens-world-handball-championship-2019-in-denmark-an-economic-success/>, 22.07.2020.

⁶¹ Handball-planet.com, *New record: Exactly 837.000 spectators at World Championship 2019*, <https://www.handball-planet.com/new-record-exactly-837-000-spectators-at-world-championship-2019/>, 22.07.2020.

Slika 7. Svjetsko rukometno prvenstvo 2019. godine

Izvor: <https://www.ihf.info/competitions/men/308/2019-ihf-mens-world-championship/147/gallery/6957>

(22.07.2020.)

Među popularnijim je sportovima i tenis, a teniski se turniri održavaju kroz gotovo cijelu godinu i na svim kontinentima. Profesionalni se teniski turniri održavaju svake godine u isto vrijeme i prema istom rasporedu, a traju od jednog do dva tjedna. Najveći su Grand Slam turniri, odnosno Australian Open, Roland Garros, Wimbledon i US Open.

Slika 8. All England Club za vrijeme Wimbledon

Izvor: <https://www.essentiallysports.com/where-to-catch-the-wimbledon-championships-2019-tournament/>

(22.07.2020.)

Prvi od četiri Grand Slam turnira u godini, Australian Open, koji se održava u zadnjem tjednu siječnja i prvom tjednu veljače, 2012. je godine ostvario posjećenost od 686 006 ljudi, a isti je putem televizijskog prijenosa gledalo 349 milijuna ljudi. Također, turnir je australskoj državi Victoriji donio i ekonomski poticaj od 239 milijuna dolara, te 446 000 noćenja u Melbourneu i okolici.⁶² Sljedeća se dva turnira iz Grand Slam serije održavaju u Europi, a to su Roland Garros, to jest French Open koji se održava u Parizu krajem svibnja i početkom lipnja, te Wimbledon, odnosno England Open u Londonu tijekom prve polovice mjeseca srpnja. Posljednji se ovakav turnir održava krajem kolovoza i početkom rujna u SAD-u, točnije u New Yorku. Ovakvi su događaji vrlo atraktivni za sportske turiste jer privlače najveća imena muškog i ženskog tenisa, te mogu značajno pridonijeti turizmu destinacije. Tako primjerice sam centralni teren Roland Garrosa Philippe Chatrier može ugostiti oko 15 000 gledatelja.⁶³ Kada je u pitanju tenis, u svijetu postoji mnogo drugih turnira koji doprinose ponudi sportskog turizma destinacija, a jedan od njih je i turnir iz serije Masters 1000 u Indian Wellsu u Kaliforniji. Ovaj je turnir u 2017. godini donio 406.6 milijuna dolara, dok su posjetitelji iz drugih gradova, kao i dobavljači, sponzori i organizatori potrošili 262 milijuna dolara kod tvrtki

⁶² Traveller.com, *Melbourne's smash hit*, <https://www.traveller.com.au/melbournes-smash-hit-2ck9e>, 03.07.2020.

⁶³ Tennistours.com, *French Open*, <https://www.tennistours.com/fr/french-open/seating-guide/>, 08.07.2020.

iz regije. Na taj je način ova manifestacija doprinijela poboljšanju standarda i boljitku lokalne zajednice. Također, isti je turnir samo dvije godine kasnije privukao čak 475 000 sudionika.⁶⁴

Trčanje je brzorastući trend kojim se bavi oko 50 milijuna stanovnika Europske unije, te troši gotovo 10 milijardi eura na taj hobi.⁶⁵ Samim time raste i popularnost trčanja kao turističke aktivnosti. Danas se u svijetu svake godine organizira veliki broj trkačkih utrka. Iste se održavaju na svim dijelovima svijeta, a okupljaju brojne profesionalne i rekreativne trkače različitih uzrasta. Samo neki od njih su Londonski, Bostonski, Newyorški i Atenski maratoni, Color run, Empire State Building Run-Up, Walt Disney World Marathon i Wings for life o kojemu će više biti riječ u sljedećem potpoglavlju. Najveći i najpoznatiji maratoni svakako su oni u Tokiju, Bostonu, Londonu, Berlinu, Chicagu i New Yorku. Svaki od ovih događaja okuplja između 35 i 55 000 sudionika, te od pola milijuna do više od milijun gledatelja, a isti dolaze u destinaciju iz različitih krajeva svijeta.⁶⁶

Slika 9. Bostonski maraton

Izvor: <https://www.runnersworld.com/races-places/g32190283/boston-marathon-best-stories/> (14.07.2020.)

⁶⁴ Eu.desertsun.com, *Coronavirus: BNP Paribas Open cancellation puts \$400 million in tourism business on the line*, <https://eu.desertsun.com/story/sports/tennis/bnp/2020/03/09/coronavirus-bnp-paribas-cancellation-could-cost-palm-springs-area-400-m/5001247002/>, 10.07.2020.

⁶⁵ Runcroatia.hr, *O nama*, <https://www.runcroatia.hr/o-nama>, 10.07.2020.

⁶⁶ Worldmarathonmajors.com, *Where champions run*, <https://www.worldmarathonmajors.com/>, 10.07.2020.

Atenski maraton održava se na istoj ruti koju je prema legendi otrčao Filipid od grada Maratona do Atene kako bi prenio poruku o pobjedi u bitci kod Maratona. S obzirom na to, specifičnost ove utrke je što se temelji na prvom maratonu u povijesti, te završava na Olimpijskom stadionu na kojemu su odigrane prve moderne Olimpijske igre.⁶⁷ Great Wall Marathon utrka je koja se, kao što joj i samo ime kaže, održava na jednom od sedam svjetskih čuda, odnosno na Kineskom zidu.⁶⁸ Iz ovih se primjera može zaključiti kako se trčanje lako može povezati i s drugim elementima turističke ponude, poput kulturno-povijesne baštine, čime se privlače turisti različitih interesa i nude novi načini upoznavanja destinacija i atrakcija. Takav je primjer i Empire State Building Run-Up u kojoj sudionici moraju pretrčati svih 1576 stepenica, odnosno 86 katova te poznate zgrade.⁶⁹

Slika 10. „Great Wall Marathon“

Izvor: <https://rove.me/to/china/great-wall-marathon> (14.07.2020.)

Bicikliranje također predstavlja dio ponude sportskog turizma, a najpoznatija i ujedno najteža biciklistička utrka je Tour de France. Ovaj se događaj održava svakog srpnja i traje otprilike tri tjedna. Utrka uključuje 20 timova sa po devet biciklista i obuhvaća rutu dugačku 3600 km kroz Francusku.⁷⁰ Iako se većina utrke održava u Francuskoj, nekada započinje i izvan nje. Takav je

⁶⁷ Athensmarathon.com, *Marathon information*, <https://athensmarathon.com/marathon/>, 10.07.2020.

⁶⁸ Great-wall-marathon.com, *5,164 steps into history!*, <https://great-wall-marathon.com/>, 11.07.2020.

⁶⁹ Esbnyc.com, *Empire state building run*, <https://www.esbnyc.com/empire-state-building-run>, 11.07.2020.

⁷⁰ Britannica.com, *Tour de France*, <https://www.britannica.com/sports/Tour-de-France>, 12.07.2020.

slučaj bio i 2014. godine kada su prve dvije faze Tour de Francea održane u Yorkshireu u Engleskoj. Osim što je početak utrke ispratilo oko 2.5 milijuna gledatelja, održavanje ovog događaja odrazilo se i na turizam Yorkshirea. Naime, Tour de France je poslužio kao odlična promocija zbog koje se već u sljedećoj godini povećao broj turista, ali i potrošnja koja je u prvom tromjesečju 2015. porasla za 45% u odnosu na isto razdoblje 2014.⁷¹ Utrka je 2019. bila predstavljena i na službenoj stranici francuskog turizma france.fr i to na 15 jezika. Događaj je iskorišten za turističke svrhe na način da je za vrijeme svake faze, ovisno o lokaciji, predstavljena jedna turistička atrakcija i aktivnosti u njezinoj blizini. Također, za vrijeme televizijskog prijenosa prikazivane su atrakcije poput Romanité muzeja u Nîmesu s naznakom da je više informacija moguće pronaći na france.fr.⁷²

Triatlon Ironman sastoji se od 3.86 km plivanja, 180.25 km bicikliranja i maratona, odnosno 42.2 km trčanja. Utrka okuplja najbolje triatlonce na svijetu koji su najčešće više platežne moći s obzirom na to da sama oprema zahtijeva velika financijska sredstva. S obzirom na to da sudionici ne dolaze sami već s pratnjom, svi oni doprinose turizmu destinacija u kojima se Ironman održava svojim boravkom u hotelima, potrošnjom u restoranima, te posjetom drugih atrakcija. Prema istraživanju Turističkog centra Sveučilišta u Tennesseeju, Ironman u Chattanooga privukao je gotovo 22 000 gledatelja od kojih je skoro polovica iz drugih gradova. Također, u utrci je sudjelovalo više od 2500 triatlonaca koji su radi priprema, prije samog natjecanja, posjetili grad u prosjeku 1.3 puta. Sudionici i posjetitelji zajedno su ostvarili više od 27 000 noćenja i 10 milijuna dolara prihoda za lokalnu ekonomiju.⁷³

Postoje i razne druge sportske manifestacije diljem svijeta, a jedna od njih je i Formula 1, odnosno Velika nagrada Bahreina čiji su posjetitelji 2007. trošili prosječno 856 eura na dan.⁷⁴ Tu su i utakmice NBA lige, to jest muške profesionalne košarkaške lige, prvenstvo u kriketu i ragbiju, te Super Bowl, prvenstvena utakmica Nacionalne nogometne lige američkog nogometa koja se održava u siječnju ili veljači u ranije odabranom gradu domaćinu.⁷⁵ Početkom 2018.

⁷¹ Bbc.com, *Yorkshire tourism boost after Tour de France Grand Depart*, <https://www.bbc.com/news/uk-england-33513232>, 15.07.2020.

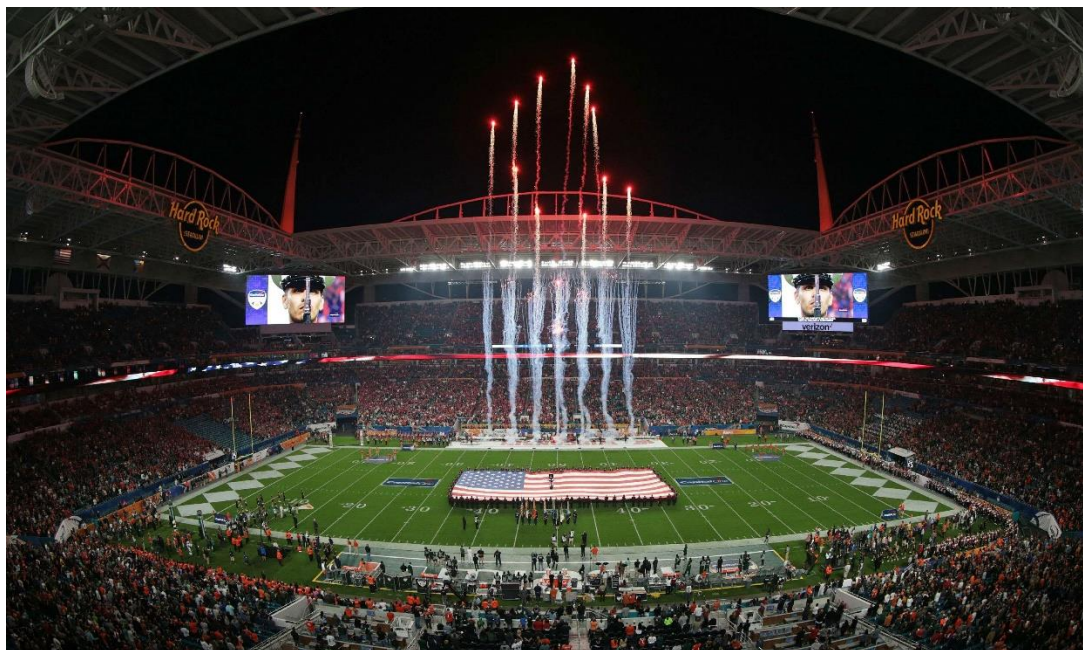
⁷² Gouvernement.fr, *Tour de France 2019: an opportunity to discover French tourist destinations*, <https://www.gouvernement.fr/en/tour-de-france-2019-an-opportunity-to-discover-french-tourist-destinations>, 15.07.2020.

⁷³ Bailey, A. W. (2015.), *Ironman 2014 impact report*, Chattanooga, The University of Tennessee, str. 3.

⁷⁴ Tourism-review.com, *The importance of Formula 1 for tourism industry*, <https://www.tourism-review.com/the-importance-of-formula-1-for-tourism-industry-news814>, 16.07.2020.

⁷⁵ Britannica.com, *Super Bowl*, <https://www.britannica.com/sports/Super-Bowl>, 16.07.2020.

godine Minnesota je ugostila Super Bowl LII čiji su posjetitelji dnevno trošili prosječno 608 dolara, dok tipični turist troši svega 124 dolara na dan.⁷⁶

Slika 11. Hard Rock Stadium u Miamiju za vrijeme Super Bowla

Izvor: <https://www.sportingnews.com/us/nfl/news/future-super-bowl-locations-sites-stadiums-cities-hosts/caixretvamxc113i2gmt8f18v> (16.07.2020.)

4.1.2. Aktivni odmor i nostalgичni sportski turizam u svijetu

Kao što je ranije u radu navedeno, osim manifestacija, sportski turizam obuhvaća i aktivni odmor, te posjećivanje sportskih atrakcija. Po pitanju aktivnog turizma sve destinacije nude određene aktivnosti kojima se turisti mogu baviti tijekom putovanja. Iste ovise o geografskim značajkama destinacije, a uključuju plivanje, ronjenje, skijanje, planinarenje, biciklarenje, tenis i razne druge aktivnosti. Neki od primjera su *Limite Zero zip line* koji prelazi granicu iz Španjolske u Portugal⁷⁷, te brojne planinarske rute, poput Staze pacifičkih vrhova u SAD-u, Inka staze u Peruu i Kraljevske staze u Švedskoj.⁷⁸ Kada je riječ o nostalgичnom turizmu, odnosno posjećivanju sportskih atrakcija, isti podrazumijeva sportske muzeje, muzeje

⁷⁶ Vikings.com, *Super Bowl LII Generates \$450 Million for Local Economy*, <https://www.vikings.com/news/super-bowl-lii-generates-450-million-for-local-economy-20691064>, 16.07.2020.

⁷⁷ Limitezero.com, *The only cross-border zip line in the world*, <https://www.limitezero.com/en/>, 31.07.2020.

⁷⁸ Naturala.hr, *Put pod noge: 10 najljepših planinarskih ruta*, <https://www.naturala.hr/put-pod-noge-10-najljepših-planinarskih-ruta/>, 31.07.2020.

posvećene određenom sportskom događaju ili sportašu, dvorane slavnih, te stadione i sportske dvorane. U nastavku će biti prikazani primjeri svjetske ponude sportskih atrakcija.

Jedna od takvih atrakcija je Nacionalni muzej sporta u Lisabonu. Muzej je otvoren 2012. godine kako bi se obilježila stogodišnjica sudjelovanja Portugala na Olimpijskim igrama. Dio muzeja posvećen je upravo Olimpijadi, pa su ondje izložene olimpijske medalje, oprema i posteri, dok se u ostatku prostora nalaze predmeti portugalskih sportaša.⁷⁹ Sličan muzej nalazi se i u Njemačkoj, a to je Muzej sporta u Berlinu. Ovaj muzej čuva najveću i najstariju kolekciju sportskih predmeta u Njemačkoj koja uključuje više od 100 000 izložbenih predmeta i 37 000 svezaka literature sportske povijesti. Muzej se nalazi u Olimpijskom parku, te nudi razne tematske izložbe i posjete skladištu Olimpijskog parka.⁸⁰

Sportski muzeji mogu biti fokusirani i na određeni klubu što je slučaj sa Charlton Athletic muzejom koji je posvećen istoimenom nogometnom klubu. Muzej je nastao kao inicijativa volontera koji su željeli sačuvati baštinu svojeg omiljenog kluba i predstaviti ju kroz kolekciju razglednica i bedževa, te egzibicije posvećene nogometašu Johnu Hewieu i važnim događajima iz povijesti kluba.⁸¹

Slika 12. Unutrašnjost Charlton Athletic muzeja

⁷⁹ Visitlisboa.com, *National museum of sport*, <https://www.visitlisboa.com/en/places/national-museum-of-sport>, 17.07.2020.

⁸⁰ Visitberlin.de, *Berlin sports museum*, <https://www.visitberlin.de/en/berlin-sports-museum>, 20.07.2020.

⁸¹ Cafcmuseum.net, *About*, <https://cafcmuseum.net/about/>, 20.07.2020.

Izvor: <https://www.cafc.co.uk/news/view/5e4ab81030288/museum-to-open-from-11am-til-2pm-on-friday>

(20.07.2020.)

Na Floridi se, u gradu Sarasota, pak namjerava otvoriti prvi muzej posvećen isključivo ženama u sportu. Prvotna verzija ovog muzeja trebala bi biti otvorena u trgovačkom centru Sarasota s ciljem promocije povijesti ženskog sporta, sportašica, trenerica i njihovih uspjeha.⁸²

Nekada su sportski muzeji posvećeni samo jednoj osobi, odnosno vrlo uspješnom sportašu koji je ostavio snažan trag u svijetu sporta. Primjer istog su muzeji posvećeni Diegu Maradoni i Cristianu Ronaldu. Muzej pod nazivom *House of God* smješten je u rodnom gradu jednog od najboljih svjetskih nogometaša, Buenos Airesu u Argentini. Isti se nalazi upravo u kući u kojoj je Diego Maradona živio kao tinejđer, a prikazuje više od 2000 osobnih predmeta argentinskog nogometaša uključujući i originalan kuhinjski stol i krevet.⁸³

Slika 13. Muzej Diega Maradone „House of God“

Izvor: <https://fi.trends365.net/article/5ed0cf43aab5385a5b1c772a> (21.07.2020.)

Drugi primjer ovakvog tipa muzeja je i onaj posvećen jednom od najboljih nogometaša današnjice, Cristianu Ronaldu, smješten na Madeiri u Portugalu. U muzeju su izloženi trofeji i

⁸² Givemesport.com, *Women's Sports: Preview exhibition for Women's Sports Museum to open in Sarasota Mall*, <https://www.givemesport.com/1514385-womens-sports-preview-exhibition-for-womens-sports-museum-to-open-in-sarasota-mall>, 21.07.2020.

⁸³ Euronews.com, *Maradona „House of God“ museum opens in Argentina*, <https://www.euronews.com/2016/10/28/maradona-house-of-god-museum-opens-in-argentina>, 21.07.2020.

nagrade koje je Ronaldo osvojio tijekom dosadašnje karijere, poruke obožavatelja, prikazi najvažnijih uspjeha i golova, te drugi predmeti.⁸⁴

Slika 14. Muzej CR7

Izvor: <https://www.pinterest.com/pin/448671181609834403/> (21.07.2020.)

Također, tu je i Shoeless Joe Jackson muzej u Greenvillu u Južnoj Karolini. Ovaj je muzej posvećen istoimenom američkom igraču bejzbola. Smješten je u kući u kojoj je Joe Jackson proveo život, a osim neki osobnih predmeta, sadrži i kolekciju od 2000 knjiga o bejzbolu.⁸⁵

Sportski muzeji mogu biti fokusirani i na određeni sport, a neki od primjera takvih muzeja su Britanski muzej golfa u gradu St Andrews u Škotskoj⁸⁶ i Nacionalni muzej nogometa u Manchesteru u Engleskoj.⁸⁷ Muzej bejzbola nalazi se u SAD-u, točnije u Kansas Cityju u Missouriju. Radi se o vrlo specifičnom muzeju jer isti nije posvećen samo bejzbolu kao sportu, već crnačkoj ligi zbog čega se i naziva *Negro League Baseball Museum*. Ovo je ujedno i jedini takav muzej, fokusiran na baštinu afričko-američkog bejzbola.⁸⁸ Specifičan je i Louisville

⁸⁴ Museucr7.com, *CR7 Museu*, <https://museucr7.com/#>, 21.07.2020.

⁸⁵ Shoelessjoejackson.org, *About*, <https://www.shoelessjoejackson.org/about>, 23.07.2020.

⁸⁶ Britishgolfmuseum.co.uk, *Home to Golf's History*, <https://www.britishgolfmuseum.co.uk/>, 23.07.2020.

⁸⁷ Nationalfootballmuseum.com, *National football museum*, <https://www.nationalfootballmuseum.com/>, 23.07.2020.

⁸⁸ Nlbn.com, *About the NLBM*, <https://nlbn.com/about-nlbn/>, 23.07.2020.

Slugger muzej u Kentuckyju, jer se radi o muzeju koji prikazuje povijest ne samo sporta, već i istoimenog proizvođača bejzbolskih palica.⁸⁹

Bitno je spomenuti i neke od brojnih muzeja posvećenih najstarijoj sportskoj manifestacija, odnosno Olimpijskim igrama, kao i Olimpijske parkove. Međunarodni olimpijski odbor, sa sjedištem u Luzani u Švicarskoj, 1993. godine osnovao je službeni muzej, smješten na obali Ženevskog jezera. Olimpijski muzej u Luzani potpuno je obnovljen 2013., te se današnja zbirka prostire na tri kata i uz pomoć preko 150 ekrana i 1500 predmeta prikazuje povijest i porijeklo Igara. U muzeju su, između ostalog, izložene i olimpijske baklje, medalje i oprema sportaša.⁹⁰

Slika 15. Olimpijski muzej u Luzani

Izvor: <http://www.positivelyfilipino.com/magazine/a-tale-of-two-olympic-museums> (21.07.2020.)

Jedan ovakav muzej nalazi se i u okruženju Hrvatske, točnije u Sarajevu u Bosni i Hercegovini. Muzej je otvoren 1984. godine u povodu otvorenja Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu s ciljem očuvanja uspomene na organizaciju i održavanje tog događaja. Originalno se muzej nalazio u vili napravljenoj početkom 20. stoljeća za odvjetnika Nikolu Mandića, ali je ista stradala u granatiranju 1992. Novi je muzej smješten u prostorijama Olimpijskog odbora Bosne

⁸⁹ Sluggermuseum.com, *About us*, <https://www.sluggermuseum.com/about-us>, 23.07.2020.

⁹⁰ Lausanne-tourisme.ch, *The olympic museum*, <https://www.lausanne-tourisme.ch/en/explore/the-olympic-museum/>, 21.07.2020.

i Hercegovine u kompleksu Zetra. Muzej pokušava kroz sport i umjetnost predstaviti duh i vrijednosti Olimpizma, te prezentirati projekcije sa Zimskih olimpijskih igara u Sarajevu.⁹¹

Također, potrebno je spomenuti i kuće slavnih kao jedan element ponude sportskog turizma. Primjer istog je Međunarodna teniska kuća slavnih smještena u Newportu, Rhode Islandu u SAD-u, koja uključuje i muzej u kojemu je izloženo preko 2000 predmeta. U istu je ove godine ušao i jedan od najpoznatijih hrvatskih tenisača, Goran Ivanišević, što će zasigurno privući turiste iz Hrvatske.⁹² Tu je i Kuća slavnih profesionalnog američkog nogometa, odnosno *Pro Football Hall of Fame*, u gradu Canton u američkoj saveznoj državi Ohio.⁹³ U australskom je pak gradu Bowralu u Novom Južnom Walesu smještena *International Cricket Hall of Fame*, međunarodna kuća slavnih posvećena kriketu.⁹⁴ Valja još spomenuti i Hokejsku dvoranu slavnih u Torontu, Ontariju u Kanadi⁹⁵, kao i NASCAR kuću slavnih u Charlotteu, Sjevernoj Karolinu u SAD-u posvećena povijesti Nacionalnog udruženja za auto-moto utrke.⁹⁶

Slika 16. NASCAR kuća slavnih

Izvor: <https://www.bizjournals.com/charlotte/news/2017/11/09/hitting-reset-on-the-nascar-hall-of-fame.html>

(23.07.2020.)

⁹¹ Okbih.ba, *Olimpijski muzej OK BiH*, <http://www.okbih.ba/new/text.php?id=6>, 21.07.2020.

⁹² Tennisfame.com, *The museum*, <https://www.tennisfame.com/museum-and-grounds/the-museum>, 23.07.2020.

⁹³ Profootballhof.com, *Pro football hall of fame*, <https://www.profootballhof.com/>, 23.07.2020.

⁹⁴ Internationalcrickethall.com, *The Bradman museum is now the international cricket hall of fame*, <https://internationalcrickethall.com/the-bradman-museum-is-now-the-international-cricket-hall-of-fame/>, 23.07.2020.

⁹⁵ Hhof.com, *Hall news*, <https://www.hhof.com/>, 23.07.2020.

⁹⁶ Nascarhall.com, *About the hall*, <https://www.nascarhall.com/about-the-hall>, 23.07.2020.

Atrakcije sportskog turizma su i Olimpijski parkovi poput onih u Londonu i Sydneyju. Olimpijski park kraljice Elizabete u Londonu otvoren je za posjetitelje, a uključuje stadion i sportske dvorane korištene za vrijeme Olimpijskih igara 2012., te druge sportske sadržaje, kao i restorane, barove, umjetnička djela, te razne druge atrakcije.⁹⁷ Sličan kompleks nalazi se i u Sydneyju u Australiji, a čini ga infrastruktura korištena za Olimpijske igre 2000. godine.⁹⁸

Slika 17. Olimpijski park u Sydneyju

Izvor: <https://hiparramatta.com/sydney-olympic-park/> (21.07.2020.)

Stadioni i drugi sportski objekti mogu biti atrakcija sami po sebi, pa se iz tog razloga za neke od njih organiziraju i turistički posjeti i razgledi. S obzirom na popularnost nogometnih klubova kao što su Barcelona i Real Madrid, ne čudi da je upravo na njihove stadione moguće doći u sklopu organiziranih tura. Za stadion nogometnog kluba Barcelone Camp Nou omogućene su vođene i ture bez vodiča koje uključuju razgled stadiona i muzeja kluba, a cijene iznose 45 i 26 eura. Također, postoje i ture koje uključuju posjet ostalim prostorijama kluba, poput svlačionica i konferencijske sale, te šetnju terenom i poklon. Cijene istih iznose 119 i 149 eura.⁹⁹

⁹⁷ Queenelizabetholympicpark.co.uk, *The park*, <https://www.queenelizabetholympicpark.co.uk/the-park>, 21.07.2020.

⁹⁸ Sydneyolympicpark.com.au, *Sydney olympic park*, <https://www.sydneyolympicpark.com.au/>, 21.07.2020.

⁹⁹ Fcbarcelona.com, *Barca stadium tour & museum*, <https://www.fcbarcelona.com/en/tickets/camp-nou-experience#>, 21.07.2020.

Slika 18. Stadion nogometnog kluba Barcelone Camp Nou

Izvor: <https://www.fifa.com/news/camp-nou-more-than-stadium-2013320> (21.07.2020.)

Posjeti su omogućeni i na stadionu nogometnog kluba Real Madrida Santiago Bernabeu. Cijene tura kreću se od 9 pa sve do 76 eura, a uključuju obilazak stadiona, muzeja i drugih prostorija uz službenog vodiča.¹⁰⁰

Primjer kako sportski turizam može biti povezan s drugim vrstama turizma je i atrakcija takozvani *Field of Dreams*, odnosno Polje snova. Riječ je o lokaciji na kojoj je sniman istoimeni film o bejzbolu, te ona danas predstavlja spoj sportskog i filmskog turizma. Ovakva atrakcija privlači ljubitelje filma iz 1989. Polje snova, ali i ljubitelje bejzbola općenito. Smještena je u gradu Dyersville u američkoj saveznoj državi Iowi, a osim razgleda lokacije nudi i suvenirnicu, noćenje, te različita događanja.¹⁰¹

Kao što kulturni turisti posjećuju destinacije radi kulturno-povijesnih spomenika, tako i sportske turiste privlače spomenici posvećeni sportašima. Neki od primjera su skulptura igrača američkog nogometa Pata Tillmana u Glendaleu u Arizoni, skulptura Tya Cobba, igrača bejzbola, u Detroitu u Michiganu i skulptura američke košarkaške trenerice, Pat Summitt, u Knoxvilleu u Tennesseeju.¹⁰²

¹⁰⁰ Realmadrid.com, *Tour Bernabeu*, <https://www.realmadrid.com/en/tickets/tour-bernabeu>, 21.07.2020.

¹⁰¹ Fieldofdreamsmoviesite.com, *About*, <https://fieldofdreamsmoviesite.com/about/>, 24.07.2020.

¹⁰² Bigstatues.com, *World of sports: the top 8 sports statues & monuments to visit*, <https://www.bigstatues.com/world-of-sports-the-top-8-sports-statues-monuments-to-visit/>, 24.07.2020.

Slika 19. Kip košarkaške trenerice Pat Summitt

Izvor: <https://www.rockytopinsider.com/2017/02/05/pat-summitt-statue-gets-historic-visitor/> (24.07.2020.)

Tu su i John Coleman, australski nogometaš, čiji se kip nalazi u Melbournu, kao i kip igrača kriketa Dona Bradmana, atletičarke Betty Cuthbert, te mnogi drugi.¹⁰³

4.2. Sportski turizam u Hrvatskoj

Hrvatska je zemlja s bogatom poviješću sporta i brojni sportskim uspjesima. Od brončane medalje na Svjetskom nogometnom prvenstvu 1998. godine, preko osvajanja Wimbledona 2001., olimpijskog zlata u rukometu 2004., Davis Cupa 2005. i brojnih drugih medalja i trofeja na svjetskim i europskim natjecanjima, pa sve do najnovijih uspjeha, poput srebra na Svjetskom nogometno prvenstvu 2018. I sam je „Bild“, renomirani njemački časopis, proglasio Hrvatsku najboljom sportskom zemljom svijeta u odnosu na broj stanovnika.¹⁰⁴ Sva ta postignuća hrvatskih profesionalnih sportaša učinila su Hrvatsku prepoznatljivom destinacijom među sportašima i navijačima, a hrvatske sportaše glavnim ambasadorima hrvatskog turizma.

U studenom 2017. godine, Hrvatska turistička zajednica premijerno je prikazala novi promotivni spot „Ambasadori hrvatskog turizma“. Glavnu ulogu ambasadora, uz još nekoliko

¹⁰³ Mcg.org.au, *Sporting statues*, <https://www.mcg.org.au/things-to-do/sporting-statues>, 24.07.2020.

¹⁰⁴ Glashrvatske.hrt.hr, *Hrvatska je sportska velesila – kažu Nijemci*, <https://glashrvatske.hrt.hr/hr/aktualno/izvan-domovine/hrvatska-je-sportska-velesila-kazu-nijemci/>, 24.04.2020.

poznatih osoba, igrali su upravo hrvatski sportaši poput Luke Modrića, Marina Čilića i Darija Šarića, te tako promovirali prirodno i kulturno bogatstvo Hrvatske kao destinacije. Taj je spot primjer kako se baš kroz sport mogu povezati različiti aspekti turističke ponude, uključujući prirodu, kulturno-povijesnu baštinu, gastronomiju i zabavu. Vrijednost ovakvog oblika marketinga potvrdilo je i osvajanje nagrade Grand prix za najbolji međunarodni promotivni film, a i sam je video u kratkom roku ostvario više od milijun pregleda.¹⁰⁵ Da sport može biti odličan promotor, čak i one destinacije u kojoj se ne odvije, potvrđuje i činjenica da je službena web stranica Hrvatske turističke zajednice, tijekom nogometnog prvenstva u Rusiji, zabilježila porast posjeta od čak 250%, a najviše s tržišta Italije, SAD-a, Rusije, Indije, Njemačke, UK-a, Francuske, Poljske, te Njemačke.¹⁰⁶

Prema istraživanju Instituta za turizam o stavovima i potrošnji turista u Hrvatskoj u 2017. godini, po pitanju motivacije, na šestom se mjestu nalazi sport i rekreacija. Također, u prvih se 11 nalaze i drugi motivi povezani sa sportskim turizmom, kao što su wellness, zdravstveni razlozi i ronjenje. Istraživanjem je utvrđeno i da je u periodu od 2014. do 2017. godine porasla važnost motiva vezanih za aktivni odmor.¹⁰⁷ Također, veliki dio aktivnosti kojima se turisti bave tijekom svog boravka u Hrvatskoj otpada upravo na sport, točnije na plivanje, ronjenje, sportove na vodi, pješaćenje, trčanje, planinarenje, bicikliranje, tenis, jahanje, golf i *adventure* sportove.¹⁰⁸

4.2.1. Sportska infrastruktura

Sportski turizam ne može funkcionirati bez potrebne pripadajuće infrastrukture. Svaka destinacija koja želi razvijati ovaj oblik turizma mora uložiti u neophodnu infrastrukturu koja će isti omogućiti. To se posebno odnosi na manifestacijski dio sportskog turizma. Sportska infrastruktura podrazumijeva različite sportske objekte poput dvorana, stadiona, terena, teretana, ali i biciklističke i atletske staze, bazene i slično. Također, u iste se ubrajaju i muzeji, te smještajni i ugostiteljski objekti sportske tematike.

¹⁰⁵ Htz.hr, *Novo međunarodno priznanje za promotivni spot HTZ-a „Ambasadori hrvatskog turizma“*, <https://htz.hr/hr-HR/press/objave-za-medije/novo-medunarodno-priznanje-za-promotivni-spot-htz-ambasadori-hrvatskog-turizma>, 20.04.2020.

¹⁰⁶ Hrturizam.hr, *Web stranica HTZ-a bilježi porast posjeta veći za 250%*, <https://hrturizam.hr/web-stranice-htz-a-biljezi-porast-posjeta-veci-za-250/>, 03.07.2020.

¹⁰⁷ *Tomas ljeta 2017.: Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj* (2018), Institut za turizam, Zagreb, str. 32., 33.

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 41.

Hrvatska ima brojne stadione i sportske dvorane raspoređene po različitim dijelovima države. Nogometni stadioni uglavnom su vezani za lokalne nogometne klubove. Stadion Maksimir u Zagrebu, na kojem je domaćin Dinamo, ima kapacitet od nešto više od 35 000 sjedećih mjesta. Osim što stadion svake godine ugosti niz utakmica kluba, ali i reprezentacije, na istom su održani i koncerti izvođača kao što su David Bowie, U2 i Bon Jovi.¹⁰⁹ Drugi stadion s najvećim kapacitetom je Poljud u Splitu koji prima nešto manje gledatelja od ranije spomenutog stadiona. Na Poljudu se održavaju utakmice Hajduka, ali i neke utakmice reprezentacije.¹¹⁰ Osim nogometa, stadion se koristi i za razne druge događaje, poput glazbenog festivala Ultra, ali i humanitarnog koncerta u čast hrvatske glazbe „To je moja zemlja“ koji je održan u lipnju 2019. godine.¹¹¹ Zbog svoj arhitektonske vrijednosti, 2015. godine, Ministarstvo je kulture proglasilo Poljud zaštićenim kulturnim dobrom Republike Hrvatske, te ga uvrstilo u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske - Listu zaštićenih kulturnih dobara.¹¹² Sve to pokazuje kako sportska infrastruktura može biti značajna ne samo za sportski, već i za druge oblike turizma. Neki od ostalih stadiona u Hrvatskoj su Gradski vrt u Osijeku, Aldo Drosina u Puli, Varteks u Varaždinu, Rujevica i Kantrida u Rijeci i Park mladeži u Splitu. Trenutno se gradi i novi stadion u Osijeku koji će ujedno biti i prvi potpuno natkriven stadion u Hrvatskoj, a imati će 12 000 mjesta, saunu i jacuzzi u sklopu VIP tribine, 70 mjesta za invalide, ugostiteljske objekte, te dodatne terene za trening.¹¹³ Treba spomenuti i neke vrlo specifične nogometne terene, a to su Gospin dolac u Imotskom i Batarija u Trogiru. Ono što čini stadion Gospin Dolac posebnim je činjenica da je isti izgrađen u stijenama. Okružen je s utvrdom Topanom, klisurama Modrog jezera koje se nalazi u neposrednoj blizini, te stijenama i šumom. Potvrda njegove atraktivnosti je i to što ga je svojevremeno BBC proglasio jednim od deset najljepših i najneobičnijih nogometnih stadiona svijeta. Također, i sportski ga je portal thisblogrules.com stavio na prvo mjesto ljestvice najljepših stadiona na svijetu, a i portugalska je nacionalna televizija snimila reportažu o istome.¹¹⁴ Nogometni teren Batarija nalazi se u Trogiru, a na njemu igra lokalni

¹⁰⁹ GnkDinamo.hr, *Osnovni podaci*, <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Stadium>, 16.06.2020.

¹¹⁰ Hajduk.hr, *Stadion Poljud*, <https://hajduk.hr/klub/stadion>, 16.06.2020.

¹¹¹ Radio.hrt.hr, *Koncert na Poljudu „To je moja zemlja“*, <https://radio.hrt.hr/radio-split/clanak/koncert-na-poljudu-to-je-moja-zemlja/200397/>, 16.06.2020.

¹¹² Hrt.hr, *Stadion Poljud proglašen zaštićenim kulturnim dobrom*, <https://www.hrt.hr/310957/magazin/stadion-poljud-proglasen-zasticenim-kulturnim-dobrom>, 16.06.2020.

¹¹³ Novosti.hr, *Najmoderniji stadion u Hrvatskoj bit će dovršen do kraja 2020.*, <https://novosti.hr/najmoderniji-stadion-u-hrvatskoj-bit-ce-dovrsen-do-kraja-2020/>, 31.07.2020.

¹¹⁴ Slobodnadalmacija.hr, *Gospin Dolac jedan je od najljepših i najposebnijih stadiona na svijetu, a na njemu je igrala i Realova zvijezda; Kada bi se realizirali postojeći planovi, ne bi mu bilo premca*, <https://slobodnadalmacija.hr/sport/ostalo/gospin-dolac-jedan-je-od-najljepjih-i-najposebnijih-stadiona-na-svijetu-a-na-njemu-je-igrala-i-realova-zvijezda-kada-bi-se-realizirali-postojeci-planovi-ne-bi-mu-bilo-premca-617472>, 06.07.2020.

nogometni klub HNK Trogir. Jedinstvenost Batarije je u tome što je smještena između dva zaštićena kulturna spomenika, odnosno između kule Kamerlengo i kule sv. Marka što ga čini atraktivnim spojem sportskog i kulturnog turizma.¹¹⁵

Slika 20. Nogometno igralište Batarija u Trogiru

Izvor: <https://www.radiodalmacija.hr/spektakl-na-trogirskoj-batariji-svecano-otvaranje-novog-igralista/>
(27.07.2020.)

Nadalje, neke od sportskih arena i dvorana u Hrvatskoj su Arena Zagreb, Arena Varaždin, Spaladium arena u Splitu, dvorana Krešimira Ćosića u Zadru, sportska dvorana Gradski Vrt u Osijeku i sportska dvorana Žatika u Poreču. Najveća od svih je Arena Zagreb koja je izgrađena 2008. godine za potrebe održavanja Svjetskog rukometnog prvenstva. Osim rukometnih utakmica, kroz godine je ugostila brojne druge događaje uključujući i razne koncerte, poput koncerta Prljavog Kazališta povodom otvorenja iste. Iako dvorana ima kapacitet od nešto više od 15 000 sjedećih mjesta, na tom je događaju prisustvovalo 22 500 ljudi.¹¹⁶ Arena Varaždin može primiti oko 5000 posjetitelja, a dosad je ugostila i neke značajne sportske događaje kao što su četvrtfinale Davis Cupa i utakmice rukometnog prvenstva.¹¹⁷ Spaladium Arena u Splitu ima kapacitet od preko 12 000 sjedećih mjesta¹¹⁸, Gradski vrt oko 3500 mjesta¹¹⁹, a Žatika 3700

¹¹⁵ Dalmacijadanas.hr, *Novo lice Batarije: trogirsko igralište kraj dvije kule pod zaštitom Unesca zasjalo novim sjajem*, <https://www.dalmacijadanas.hr/novo-lice-batarije-trogirsko-igraliste-kraj-dvije-kule-pod-zastitom-unesca-zasjalo-novim-sjajem/>, 27.07.2020.

¹¹⁶ Zagrebarena.hr, *Povijest*, <https://www.zagrebarena.hr/default.aspx?id=56>, 27.07.2020.

¹¹⁷ Arena-varazdin.hr, *Tehnički opis*, <https://arena-varazdin.hr/brojke-i-cinjenice/>, 27.07.2020.

¹¹⁸ Spaladiumarena.hr, *Naslovnica*, <http://spaladiumarena.hr/naslovnica>, 27.07.2020.

¹¹⁹ Sportski-objekti.hr, *NŠD Gradski vrt*, <https://www.sportski-objekti.hr/index.php/objekti/ns-d-gradski-vrt>, 27.07.2020.

mjesta.¹²⁰ Dvorana Krešimir Ćosić u Zadru dio je sportskog kompleksa Višnjik, a ima oko 6500 sjedećih mjesta u centralnoj dvorani. Osim dvorane, u sklopu sportskog centra Višnjik nalazi se i zatvoreno bazensko plivalište, vanjski tereni, teniski centar, rolalište, te biciklističke staze i šetnice.¹²¹ Sportsku infrastrukturu Hrvatske upotpunjava košarkaški centar Dražen Petrović u Zagrebu, streljana Pampas u Osijeku, Gradski bazeni Pula, bazeni Kantrida u Rijeci, automotodrom Grobnik, skijaški centar Sljeme, Ledena dvorana Zibel u Sisku i drugo.¹²²

Kad je riječ o infrastrukturi, svakako treba spomenuti i smještajne objekte prilagođene sportskim turistima. Sportski turisti, bili oni profesionalci ili rekreativci, prilikom putovanja traže sadržaje koji će im omogućiti da ostanu aktivni. Takvu uslugu, primjerice, nude Valamarovi hoteli, poput Valamar Diamant Hotel & Residence u Poreču. Ovaj objekt u svojoj ponudi nudi unutarnji i vanjski bazen, spa, profesionalne fizioterapeutske tretmane, teretanu, teniske i druge sportske terene¹²³, te bike hotel, odnosno najam bicikla, prostor za popravak i spremanje bicikla, ture s vodičima i programe prehrane za sportaše na pripremama.¹²⁴ Hotel Sol Garden Istra u Umagu dio je Plave Lagune, a od sportskih sadržaja nudi vanjski i unutarnji bazen, fitness studio i zabavni sportski program koji uključuje aktivnosti poput joge, pilatesa i aerobika u vodi. Također, u blizini se nalaze i tereni za tenis, golf, odbojku na pijesku, jahački centar, a moguće je i iznajmiti bicikl ili opremu za sportove na vodi.¹²⁵ Hotel Marko Polo na Korčuli pak nudi školu jedrenja i jedrenja na dasci, spremište za bicikle, najam opreme za jedrenje ili kanua, igralište za tenis, minigolf i stolni tenis, te zatvoreni olimpijski bazen.¹²⁶ U Hrvatskoj se nalazi i jedan *Bed&Bike* hostel, točnije u Varaždinu. Ovaj je smještajni objekt orijentiran na cikloturiste, te se kao takav promovira, kao i sam Varaždin kao grad bicikala, a nudi spremište, najam bicikala i popravljavanje istih.¹²⁷ Posljednji koji će se spomenuti je Vitality hotel Punta na Lošinju. Razlog tomu je to što je isti 2019. godine dobio certifikat *Run friendly* koji se dodjeljuje hotelima koji su u potpunosti prilagođeni potrebama trkača. Hotel gostima nudi Run friendly paket koji uključuje majicu za trčanje, medalju za otrčane sve rute oko hotela,

¹²⁰ Szgp.hr, *Dvorana Žatika*, <http://szgp.hr/Porec/dvorana-zatika/HR>, 27.07.2020.

¹²¹ Visnjik.hr, *Višenamjenska dvorana Krešimira Ćosića*, <https://visnjik.hr/visenamjenska-dvorana-kresimira-cosica/>, 27.07.2020.

¹²² Cro-sport.com, *Sportska infrastruktura*, <https://cro-sports.com/regije/?c=cat1>, 27.07.2020.

¹²³ Valamar.com, *Diamant hotel & residence*, <https://www.valamar.com/hr/hoteli-porec/valamar-diamant-hotel-residence>, 27.07.2020.

¹²⁴ Valamar.com, *Prednosti našeg biciklističkog odmora*, <https://www.valamar.com/hr/biciklizam-hrvatska>, 27.07.2020.

¹²⁵ Plavalaguna.com, *Hotel Sol Garden Istra*, <https://www.plavalaguna.com/hr/hoteli/sol-garden-istra/opis>, 27.07.2020.

¹²⁶ Korcula-hotels.com, *Hotel Marko Polo*, <https://www.korcula-hotels.com/hr/hotel-marko-polo/sport-zabava>, 27.07.2020.

¹²⁷ Bedbike.hr, *Unajmite bicikl*, <https://bedbike.hr/rentabike>, 27.07.2020.

mapu za trkače, trkačke ture, ponudu zdrave hrane, energetske pločice i masaže.¹²⁸ Uz to, hotel u ponudi ima i grupne i individualne treninge, nutricionista, tenis i bazen s morskom vodom, a prvi je certificirani bezglutenski i anti alergijski hotel u Hrvatskoj.¹²⁹ Iako smještajni objekti u Hrvatskoj uglavnom nisu fokusirani na turiste motivirane sportom i rekreacijom, te nema tematskih sportskih hotela, Vitality hotel Puntat na Lošinju i Bed&Bike hostel u Varaždinu primjeri su dobre prakse i pokazuju kako je moguće uspješno razvijati sportski turizam.

4.2.2. Sportske manifestacije

Hrvatska je do sada bila domaćin rukometnih prvenstava muških reprezentacija tri puta. Prvi je put bio 2000. godine kada je ugostila Europsko rukometno prvenstvo, što se ponovilo i 2018. godine, dok je između ta dva natjecanja održano i Svjetsko rukometno prvenstvo 2009.

Slika 21. Svjetsko rukometno prvenstvo 2009. u Areni Zagreb

Izvor: <https://www.zagrebarena.hr/default.aspx?id=81> (30.07.2020.)

¹²⁸ Losinj-hotels.com, *Hotel Punta postao run friendly hotel*, <https://www.losinj-hotels.com/hr/novosti/vitality-hotel-punta-postao-run-friendly-hotel/>, 27.07.2020.

¹²⁹ Losinj-hotels.com, *Hotel Punta*, <https://www.losinj-hotels.com/hr/hoteli-i-vile/hotel-punta/>, 27.07.2020.

Na tim je prvenstvima Hrvatska ugostila brojne sportaše i još brojnije navijače, točnije 12 reprezentacija 2000. godine¹³⁰, 24 devet godina kasnije i 16 na posljednjem prvenstvu 2018. godine. Na taj je način, na dva tjedna, Hrvatska postala odredišna destinacija velikog broja sportskih profesionalaca i obožavatelja iz svih dijelova Europe i svijeta. Prvenstva su se održavala u više gradova diljem Hrvatske, uključujući Zagreb, Rijeku, Osijek, Varaždin, Split, Zadar, Poreč i Pulu.¹³¹ Time se turistička aktivnost zasnovana na ovom sportskom događaju proširila i na kontinentalni dio Hrvatske, te se nije zadržala samo na obali ili Zagrebu kao glavnom gradu. Također, kako se rukometna prvenstva održavaju tijekom mjeseca siječnja, hrvatski se turizam tih godina proširio s ljetnih mjeseci i na zimske, čime se smanjila sezonalnost. Važnost ovakvih događanja za hrvatski turizam dokazuju i brojke ostvarene u siječnju 2018. godine koje su pokazale da je u tom razdoblju u Hrvatskoj ostvareno 193 000 dolazaka, što je bilo 22% dolazaka više od istog perioda u 2017. godini. Također, sam je Uniline, kao službena turistička agencija prvenstva, ostvario 31 000 noćenja, uključujući i noćenja 1200 službenih osoba u koje spada i 500 profesionalnih sportaša.¹³² Za Europsko prvenstvo 2018. bilo je ovlašteno 1260 medijskih djelatnika, a utakmice su se prenosile u 175 zemalja svijeta putem 130 medijskih partnera. Na taj je način prijenos natjecanja, a samim time i promocija Hrvatske, došla do oko milijardu i šesto milijuna ljudi. Cijelo je prvenstvo u konačnici imalo 17% više gledatelja nego što je to bilo u slučaju Europskog prvenstva u Poljskoj održanog dvije godine ranije. Također, od ukupnog broja televizijskih gledatelja, njih 1,2 milijuna bilo je iz Hrvatske.¹³³ I sami su gradovi domaćini osjetili pozitivan utjecaj ovog događanja na turizam. Primjerice, Poreč je ostvario 20 000 noćenja u siječnju¹³⁴, a imao je i 150 ovlaštenih novinara i osam televizijskih i radijskih postaja iz Europe koje su zakupile prijenos utakmica.¹³⁵ Također, Varaždin je posjetilo 147% više turista nego u istom razdoblju godine prije, dok se broj noćenja povećao za 252%. Uz to, u Varaždinu je i turistički promet bio 14%

¹³⁰ Men2020.ehf-euro.com, *Men's EHF EURO 2000*, <https://men2020.ehf-euro.com/about-ehf-euro/ehf-euro-history/ehf-euro-2000/>, 21.04.2020.

¹³¹ Zagrebarena.hr, *Svjetsko prvenstvo u rukometu 2009.*, <https://www.zagrebarena.hr/default.aspx?id=81>, 21.04.2020.

¹³² Hrturizam.hr, Ranko Petrović, *Uniline: europsko prvenstvo u rukometu nadmašilo je sva turistička i poslovna očekivanja*, <https://hrturizam.hr/ranko-petrovic-uniline-europsko-prvenstvo-u-rukometu-nadmasilo-je-sva-turisticka-poslovna-ocekivanja/>, 21.04.2020.

¹³³ Narod.hr, *Pohvale EHF-a na organizaciji Europskog rukometnog prvenstva: 'U Hrvatskoj sam vidio da rukomet raste'*, <https://narod.hr/sport/pohvale-ehf-a-organizaciji-europskog-rukometnog-prvenstva-hrvatskoj-vidio-da-rukomet-raste>, 25.04.2020.

¹³⁴ Jozić, A. (2019), *Doprinos međunarodnih sportskih događaja turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište u Splitu, Split, str. 68.

¹³⁵ Glasistre.hr, *Rukometno prvenstvo Poreču donosi više od 15 tisuća noćenja*, <https://www.glasistre.hr/istra/rukometno-prvenstvo-porecu-donosi-vise-od-15-tisuca-nocenja-558349>, 25.04.2020.

viši nego u istom periodu 2017. godine.¹³⁶ U nastavku su prikazane tablice s usporedbom dolazaka i noćenja u siječnju 2017. i 2018. godine za svaki od gradova domaćina, kao i za cijelu županiju.

Grad		Ukupno		Domaći		Strani	
		2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Split	Dolasci	8093	9953	2961	4444	5132	5509
	Noćenja	16.605	24.318	5661	9694	10.944	14.624
Poreč	Dolasci	3708	5034	1123	1433	2585	3601
	Noćenja	14.165	19.394	2863	3896	11.302	15.498
Varaždin	Dolasci	1041	1723	504	425	537	1298
	Noćenja	2349	5606	1297	1187	1052	4419
Zagreb	Dolasci	48.720	61.823	14.449	16.310	34.271	45.513
	Noćenja	96.523	141.292	28.305	33.856	68.218	107.436

Tablica 1. Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista u siječnju 2017. i 2018. godine po gradovima

Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-01_01_2017.htm

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-01_01_2018.htm

Podaci u gore prikazanoj tablici odnose se na gradove koji su bili domaćini Europskog rukometnog prvenstva 2018. godine, odnosno Split, Varaždin, Poreč i Zagreb. Prikazani dolasci i noćenja za 2017. i 2018. godinu, razvrstani su na ukupne, te dolaske i noćenja stranih i domaćih turista. Vidljivo je da su gradovi u svim kategorijama ostvarili povećanja, osim Varaždina koji je imao nešto manji broj dolazaka i noćenja domaćih turista u odnosu na prethodnu godinu. Također, u siječnju 2018., kada je održano prvenstvo, u svim su gradovima domaćinima veći udio u broju dolazaka i noćenja imali strani turisti. Najviše dolazaka i noćenja ostvareno je u Zagrebu, a najmanje u Varaždinu, što ne čudi s obzirom na to da Zagreb ima i najviše smještajnih kapaciteta, a i velik dio utakmica, uključujući i završnicu natjecanja, održao se u glavnom gradu.

¹³⁶ Varaždinski.net, Računica: Europsko rukometno prvenstvo povećalo turistički promet za 14 posto, <https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/3150615/rukometno-prvenstvo-turisticki-promet-u-varazdinu-povecan-za-14-posto/>, 25.04.2020.

Županija		Ukupno		Domaći		Strani	
		2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Splitsko-dalmatinska	Dolasci	15.918	18.223	6183	7739	9735	10484
	Noćenja	37.493	45.665	13.816	17.837	23.677	27.828
Istarska	Dolasci	21.544	27.403	8408	10.919	13.136	16.484
	Noćenja	75.709	91.609	24.894	30.607	50.815	61.002
Varaždinska	Dolasci	2262	4390	1460	2191	802	2199
	Noćenja	7845	14.432	5996	7484	1849	6948
Grad	Dolasci	48.720	61.823	14.449	16.310	34.271	45.513
Zagreb	Noćenja	96.523	141.292	28.305	33.856	68.218	107.436

Tablica 2. Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista u siječnju 2017. i 2018. godine po županijama

Izvor: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-03-01_01_2017.htm

https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/04-03-01_01_2018.htm

Kao što je ranije navedeno, kroz ovu je tablicu prikazana usporedba dolazaka i noćenja za siječanj 2017. i 2018. godine. Podaci su ponovno podijeljeni na ukupne, te domaće i strane dolazke i noćenja, ali se odnose na cijele županije, a ne samo na gradove. Radi se o Splitsko-dalmatinskoj, Istarskoj i Varaždinskoj županiji, te Gradu Zagrebu koji ima iste podatke kao i u prethodnoj tablici. Vidljivo je da su tijekom siječnja 2018. godine sve navedene županije ostvarile povećanje u broju, kako stranih, tako i domaćih dolazaka i noćenja. To potvrđuje da održavanje ovakvih manifestacija pozitivno utječe na turizam cijelih županija, a ne samo gradova domaćina jer svi turisti ne posjećuju i ne borave isključivo u gradovima u kojima se odigravaju utakmice. Najveći broj dolazaka i noćenja ostvario je, ponovno, Grad Zagreb, a najmanje Varaždinska županija. Također, broj stranih dolazaka i noćenja bio je veći u siječnju 2018. od domaćih, osim u slučaju Varaždinske županije, gdje su domaći turisti ostvarili nešto više noćenja od stranih.

Nogomet je i u Hrvatskoj vrlo popularan sport, pa su i klupske utakmice značajan dio sportskog turizma, kao i utakmice nogometne reprezentacije, koje dovode lokalno stanovništvo, domaće, ali i strane turiste koji dolaze podržati svoju reprezentaciju ili klub. Primjerice, u kolovozu

2019. godine, na Maksimiru se održavala utakmica prve runde playoffa za Ligu prvaka između Dinama i norveškog Rosenborga, a za istu je prodano više od 25 000 ulaznica.¹³⁷ Također, u listopadu 2019. godine splitski je Poljud ugostio utakmicu između Hrvatske i Mađarske nogometne reprezentacije kojoj je prisustvovalo preko 32 000 gledatelja.¹³⁸

U Hrvatskoj je zastupljen i tenis, iako, zbog već gustog rasporeda teniskih turnira, u manjoj mjeri. Croatia Open Umag, jedini profesionalni teniski turnir za muškarce u Hrvatskoj, održava se od 1990. godine u Istri u Umagu. Radi se o turniru iz kategorije ATP 250, koji svake godine tijekom jednog tjedna u srpnju okuplja profesionalne tenisače iz cijelog svijeta, kao i obožavatelje tenisa. Osim teniskih mečeva, za vrijeme trajanja turnira održava se i zabavni program koji uključuje koncerte, degustacije vina i druge gastronomske događaje, sportske aktivnosti, modne revije i slično. Time se kroz sportsku manifestaciju nude i brojni drugi sadržaji povezani s ostalim vrstama turizma, čime se širi ponuda i privlače turisti raznih interesa.¹³⁹ Turnir predstavlja i odličnu promociju Hrvatske, ali i same Istre i Umaga kao destinacije jer se mečevi prenose u više od 100 zemalja svijeta. Samo je 2017. godine, na turniru bilo 370 akreditiranih domaćih i stranih novinara, a turnir je pratio i New York Times, dok je godinu dana ranije CNN radio reportažu o istome.¹⁴⁰ Također, turnir je odlikovan nagradama poput Državne nagrade za sport „Franjo Bučar“, kao i pet nagrada za izvrsnost od strane ATP-a pod nazivom „ATP Award of Excellence“¹⁴¹ ,te nagradom „Best Fan Experience“, a dodijeljena mu je i titula europskog grada sporta za 2018. godinu.¹⁴² Nagrade potvrđuju kvalitetu ovog sportskog sadržaja i zadovoljstvo istom od strane države, ATP-a kao Udruge teniskih profesionalaca, te samih navijača i posjetitelja turnira. Svake godine Croatian Open Umag posjeti oko 100 000 gostiju, a održavanje ove manifestacije doprinosi i povećanju zapošljavanja. Osim Croatia Open Umaga, u Hrvatskoj se održava i Croatia Bol Open u Bolu

¹³⁷ Direktno.hr, *Tko kaže da je Maksimir slabo posjećen? Za Rosenborg prodano već 25 tisuća ulaznica*, <https://direktno.hr/sport/tko-kaze-da-je-maksimir-slabo-posjecen-za-rosenborg-prodano-vec-25-tisuca-ulaznica-164760/>, 29.07.2020.

¹³⁸ Vecernji.hr, *S Poljuda se vidi Euro: Hrvatska nemilosrdno uzvratila Mađarima za poraz u Budimpešti*, <https://www.vecernji.hr/sport/uzivo-od-20-45-vise-nema-dvojbi-dalic-odlucio-s-kime-ce-istrcati-protiv-ma-ara-1351389>, 29.07.2020.

¹³⁹ Croatiaopen.hr, *O turniru*, <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/>, 21.04.2020.

¹⁴⁰ Jutarnji.hr, *Croatia open Umag dovodi 100 tisuća gostiju, u Istraturistu kažu: 'Kome ova sezona ne bude dobra, bolje da se prestane baviti ovim poslom'*, <https://www.jutarnji.hr/biznis/tvrtke/croatia-open-umag-dovodi-100-tisuca-gostiju-u-istraturistu-kazu-kome-ova-sezona-ne-bude-dobra-bolje-da-se-prestane-baviti-ovim-poslom/6382418/>, 25.04.2020.

¹⁴¹ Jozić, A. (2019), op.cit., str. 63.

¹⁴² Croatiaopen.hr, *O turniru*, <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/>, 21.04.2020.

na Braču. Radi se o profesionalnom teniskom turniru za žene koji se od 2016. godine ponovno održava, nakon prekida od 2003. godine, i to početkom lipnja.¹⁴³

Slika 22. Stadion Goran Ivanišević za vrijeme Croatia Open Umaga

Izvor: autorica rada

Iako je Davis Cup u originalnom formatu ukinut nakon finalnog susreta 2018. godine, u više se navrata održavao upravo u Hrvatskoj, te je stoga važno napomenuti i ovu manifestaciju kao dio ponude sportskog turizma. Davis Cup je muško momčadsko svjetsko prvenstvo u tenisu koje se održava još od 1900. godine, ali se broj država sudionica kroz vrijeme povećao od početne dvije, te je u posljednjem izdanju 2018. godine sudjelovalo više od 130 zemalja, od kojih se 16 natjecalo u glavnom dijelu turnira poznatom kao Svjetska skupina. Natjecanje se održavalo kroz četiri vikenda, od petka do nedjelje, pri čemu se prvo kolo igralo u veljači, četvrtfinale u travnju, polufinale u rujnu, a finale u studenom. Za razliku od drugih svjetskih prvenstava i teniskih turnira, Davis Cup se ne igra u jednoj zemlji, već se svaki susret održavao u jednoj od dvije zemlje sudionice, ovisno o tome gdje se natjecanje održalo posljednji put kad su se određene dvije zemlje susrele. Na taj su način brojne zemlje mogu postati domaćini ovom natjecanju, uključujući i manje države koje ne mogu financijski podnijeti organizaciju nekih drugih velikih događaja i koje nemaju vlastite velike teniske turnire. Također, svaki se Davis Cup susret

¹⁴³ Bolopen.com, *O nama*, <https://bolopen.com/hr/o-nama/>, 21.04.2020.

sastojao od ukupno pet mečeva, odnosno dva pojedinačna meča koja su se igrala petkom, te nedjeljom, dok se jedan meč parova odigravao subotom.¹⁴⁴ Hrvatska je u više navrata bila domaćin Davis Cup susreta i to u različitim gradovima iz svih krajeva zemlje. Neki od gradova u kojima se održala ova sportska manifestacija su Zagreb, Osijek, Varaždin, Split, Zadar, Dubrovnik i Poreč. Održavanje ovakvog događaja, omogućilo je hrvatskom turizmu da privuče domaće i strane posjetitelje u različite krajeve destinacije, ali i samim gradovima da razvijaju turizam izvan ljetne sezone, odnosno u pred i postsezoni. Samo u posljednje četiri godine, odnosno od rujna 2016., Davis Cup susreti su se u Hrvatskoj održali sedam puta. Godine 2016. održano je polufinale protiv reprezentacije Francuske u Zadru i finale protiv Argentine u Zagrebu, dok je početkom 2017. održan susret prvog kola protiv Španjolske u Osijeku. 2018., kada je Hrvatska osvojila svoj drugi naslov Davis Cup pobjednika, tri od četiri kola održana su upravo ovdje. Prvo je Osijek ugostio reprezentaciju Kanade, zatim se četvrtfinale s Kazahstanom odigralo u Varaždinu, dok je u rujnu Zadar bio domaćin polufinalnog susreta protiv reprezentacije Sjedinjenih Američkih Država. Posljednji ovakav događaj u Hrvatskoj održan je početkom ožujka 2020. godine, a radilo se o kvalifikacijama za novi format Davis Cup natjecanja koje su odigrane protiv Indije u Zagrebu.

Slika 23. Polufinalni susret Davis Cupa 2018. između Hrvatske i SAD-a u Zadru

Izvor: autorica rada

¹⁴⁴ Daviscup.com, *Davis Cup history*, <https://www.daviscup.com/en/organisation/davis-cup-history.aspx>, 22.04.2020.

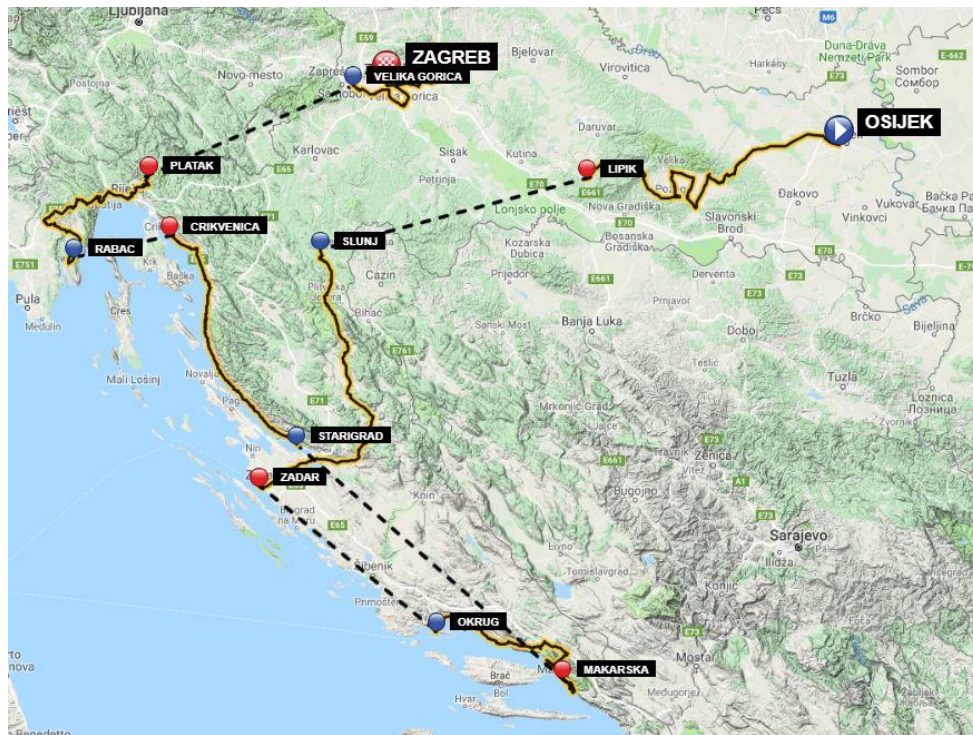
Razvoju zimskog turizma u Hrvatskoj, te samim time i smanjenju sezonalnosti, doprinosi i skijaška utrka FIS Svjetskog skijaškog kupa poznata pod nazivom Snježna kraljica, odnosno „*Snow Queen Trophy*“. Utrka se održava od 2005. godine, tijekom prvog vikenda u siječnju na zagrebačkom Sljemenu. Tijekom dva dana, održava se muška i ženska slalomski utrka, a u cijeni ulaznice gledatelji dobivaju i prijevoz, hranu i piće, navijačke rekvizite, te zabavni program. Program započinje javnim izvlačenjem startnih brojeva koje se u 2020. godini održalo na klizalištu Ledeni park na Trgu kralja Tomislava čime je ova sportska manifestacija povezana s manifestacijom zagrebačkog Adventa. Svake godine ovaj događaj ugosti oko 150 skijaša i skijašica, kao i 400 članova njihovih skijaških timova iz 25 zemalja svijeta. Također, utrku svake godine posjete brojni navijači kojih je, od početka održavanja do danas, bilo oko 250 000. Skijaške utrke ne omogućuju okupljanje onako velikog broja gledatelja kao što je to slučaj kod primjerice nogometnih utakmica, ali je njihov doprinos promociji destinacije i dalje značajan. To potvrđuje i činjenica da su, prema analizi FIS-a, utrke u sklopu Snježne kraljice, koje se prenose u 20 do 25 zemalja, u 2018. godini ostvarile najveću međunarodnu gledanost uživo od svih utrka Svjetskog kupa od gotovo 27 milijuna gledatelja.¹⁴⁵ Također, prema podacima eVisitora, Hrvatska je u siječnju 2018. godine ostvarila 217 000 dolazaka i 612 000 noćenja, što je povećanje od 20% u dolascima i 17% u noćenjima. Takvim su rezultatima doprinijele i sportske manifestacije koje su održane u to vrijeme, odnosno skijaška utrka Snježna kraljica i ranije spomenuto Europsko rukometno prvenstvo kojemu je Hrvatska bila domaćin. Osim što su se povećali turistički pokazatelji, turistička se aktivnost proširila i na razdoblje izvan ljetnih mjeseci čime se smanjila sezonalnost te turističke sezone.¹⁴⁶

CRO Race je biciklistička utrka koja se održava od 2015. godine. Prvotno se nazivala Tour of Croatia, ali je 2019. promijenila svoj naziv, te termin održavanja na početak listopada. Ova utrka, koja okuplja profesionalne bicikliste iz brojnih zemalja svijeta, traje šest dana. Svaki dan natjecanja posvećen je jednoj od šest etapa kroz koje natjecatelji prolaze više od tisuću kilometara kroz Hrvatsku. Ruta se iz godine u godinu mijenja, a posljednja je utrka obuhvaćala Osijek, Lipik, Slunj, Zadar, Okrug, Makarsku, Starigrad, Paklenicu, Crikvenicu, Rabac, Platak, Svetu Nedelju i Zagreb. Ovaj sportski događaj ne privlači samo bicikliste i zaljubljenike u taj sport u Hrvatsku, već predstavlja i kvalitetnu promociju Hrvatske kao destinacije u svijetu.

¹⁴⁵ Vecernji.hr, *Kako je Snježna kraljica u 13 godina postala najgledanija utrka svjetskog kupa*, <https://www.vecernji.hr/sport/kako-je-snjezna-kraljica-u-13-godina-postala-najgledanija-utrka-svjetskog-skijskog-kupa-1368930>, 22.04.2020.

¹⁴⁶ Justzagreb.com, *eVisitor Statistics for January: 20% Mora Arrivals & 17% Overnight Stays Increase*, <https://www.justzagreb.com/2018/02/evisitor-statistics-january-20-mora-arrivals-17-overnight-stays-increase/46888/>, 03.07.2020.

Promocija se ostvaruje činjenicama da se prizori različitih krajolika kroz koje natjecatelji tijekom utrke prolaze emitiraju na šest kontinenata.¹⁴⁷ Već je prve godine, Eurosport emitirao utrku u više od 54 zemlje svijeta što je omogućilo praćenje preko 15 milijuna gledatelja.¹⁴⁸ U nastavku je prikazana slika rute utrke koja je održana 2019. godine.

Slika 24. Ruta CRO Race 2019.

Izvor: <https://www.procyclingstats.com/race/tour-of-croatia/2019/gc/overview/overview> (23.04.2020.)

Iz slike je vidljivo koliku površinu utrka pokriva, obuhvaćajući mala mjesta, ali i velike gradove, te kontinentalnu i primorsku Hrvatsku. To je još jedan dokaz koliko ovakva događanja mogu doprinijeti promociji različitih krajeva Hrvatske.

Sportska turistička ponuda Hrvatske obuhvaća i veliki broj trkačkih događanja koje je moguće pronaći u svim dijelovima zemlje. Primjer istog je globalna humanitarna utrka Wings for life koja se održava svake godine, prvu nedjelju u svibnju, u Zadru. Ukupni iznos startnina za ovu utrku odlazi za istraživanja ozljeda leđne moždine, odnosno traženje lijeka za istu. Ono što ovaj događaj čini specifičnim je to što se istovremeno održava u brojnim destinacijama diljem svijeta, zbog čega vrijeme početka događaja ovisi o vremenskoj zoni, pa se negdje ista trči i po noći, te se održava bez obzira na vremenske uvjete. Također, ova utrka nema ciljnu liniju, već

¹⁴⁷ Crorace.com, *Utrka*, <https://www.crorace.com/utrka>, 23.04.2020.

¹⁴⁸ Hotspots.net, *Završena međunarodna biciklistička utrka Tour of Croatia*, <http://hotspots.net.hr/2015/04/završena-medunarodna-biciklisticka-utrka-tour-of-croatia/>, 26.04.2020.

cilj predstavlja presretačko vozilo koje kreće sa starta 30 minuta nakon posljednjeg trkača, a za svakog je sudionika utrka gotova u onom trenutku kada ga vozilo sustigne. Wings for life u Zadru svake godine okupi do 10 000 sudionika i mnoštvo gledatelja.¹⁴⁹

Slika 25. Start utrke Wings for life u Zadru

Izvor: <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/locations/zadar> (30.07.2020.)

Treba izdvojiti i neke druge utrke, poput Utrke po zidinama u Dubrovniku koja spaja kulturno-povijesnu baštinu i sportski turizam¹⁵⁰, Plitvički maraton koji se dijelom trči kroz sam nacionalni park Plitvička jezera¹⁵¹, Vukovar polumaraton, Slavonsku trku, 100 milja Istre, Grawe noćni maraton u Zagrebu, Učka trail, Kastav Advent Trail, Šibenskih deset & Draženova četvorka.¹⁵² Tu su još i plivačke utrke i maratoni, poput Toreta open water na Silbi¹⁵³, FINA Plivačkog Ultramaratona Grand Prix Croatia od Crikvenice do Novog Vinodolskog¹⁵⁴, Plivačkog maratona Raslina¹⁵⁵ i drugih.

¹⁴⁹ Wingsforlifeworldrun.com, *Format utrke*, <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke>, 27.07.2020.

¹⁵⁰ Du-motion.com, *Run the wall*, <https://du-motion.com/hr/utrke/run-the-wall>, 28.07.2020.

¹⁵¹ Plitvicki-maraton.com, *Plitvički maraton*, <https://plitvicki-maraton.com/hr/plitvicki-maraton/>, 28.07.2020

¹⁵² Trcanje.hr, *Utrke*, <https://www.trcanje.hr/utrke/najave/>, 28.07.2020.

¹⁵³ Hsdp.hr, *Toreta open water 2020*, <https://hsdp.hr/2020/07/06/toreta-open-water-2020-silba-12-7-2020-propozicije/>, 28.07.2020.

¹⁵⁴ Crikvenica.hr, *Fina plivački ultramaraton Grand prix Croatia Crikvenica – Novi Vinodolski*, <https://www.crikvenica.hr/obavijesti/item/7004-fina-plivacki-ultramaraton-grand-prix-croatia-crikvenica-novi-vinodolski>, 28.07.2020.

¹⁵⁵ Stotinka.hr, *Događaj*, <https://www.stotinka.hr/hrv/dogadjaj/902>, 28.07.2020.

U Zadru se održava i Zadar Outdoor Festival i to tijekom dva vikenda u godini. Festival uključuje sportska natjecanja poput utrke supovima i kajacima, trkačka utrka po Zadru i trli utrka na otoku Maslina, kao i dječja utrka.¹⁵⁶ Ova sportska manifestacija obuhvaća razne sportske događaje, te time privlači domaće i strance svih generacija.

Od nekih neobičnijih sportskih događaja, treba spomenuti Čikarijadu, to jest „Svjetsko prvenstvo u bacanju čikara u riku“. Radi se o događaju koji se održava u Opuzenu, u dolini Neretve, a sudionici za zadatak imaju baciti šalicu za kavu napunjenu pur pjenom, kako bi ista plutala, u Neretvu. Natjecanje je započelo 2006. godine nakon što je mještanin bacio prvu šalicu u rijeku za čime su se povelili i drugi gosti kafića, sve kako bi prebacili rijeku. Prema priči, mještani su u pokušajima pobacali sve iz kafića, zbog čega su tri dana morali piti kavu iz plastičnih čaša. Ovaj događaj ne samo da je jedinstvena i neobična zabavno-sportska atrakcija, već i sama priča o nastanku iste može privući turiste u taj kraj Hrvatske.¹⁵⁷ Drugi primjer neobične sportske manifestacije u Hrvatskoj je Olimpijada starih sportova u Brođancima na kojoj sudjeluje skoro 1000 natjecatelja. Ovim se događajem pokušavaju očuvati stari sportovi kao dio kulturne baštine, poput potezanja konopa, trčanja u vrećama, gađanja potkova i bacanja kamena s ramena, čime se spaja sport i kultura u posebnu turističku atrakciju.¹⁵⁸

4.2.3. Aktivni odmor

Hrvatska kao turistička destinacija nudi široku ponudu sportskih aktivnosti kojima se posjetitelji mogu baviti tijekom putovanja. Hrvatska je bogata pješačkim i biciklističkim stazama poput Parenzane koja prati istoimenu željezničku prugu iz 1902. koja je povezivala 33 mjesta Sjeverozapadne Istre. Danas su dijelovi iste preuređeni u staze za pješake i bicikliste, a ukupna duljina hrvatskog dijela trase je 78 km.¹⁵⁹ Neke druge pješačke, odnosno planinarske staze, od kojih se mnoge nalaze u zaštićenim prirodnim područjima, su velebitski planinarski put od Zavižana do Starigrada na Paklenici, ujedno i najduža planinarska staza u Hrvatskoj sa 100 km dužine, planinarski put na Mljetu duljine 43 km, dvije kraće staze u nacionalnom parku Plitvička jezera, staza na Ravnoj gori s polazištem kod dvorca Trakošćan, staza Sedam zuba i

¹⁵⁶ Zadaroutdoor.com, *Zadar outdoor*, <https://zadaroutdoor.com/hr/zadar-outdoor>, 28.07.2020.

¹⁵⁷ Mirovina.hr, *Je li ovo najluđi sportski događaj u Hrvatskoj?*, <https://www.mirovina.hr/novosti/je-li-ovo-najludi-sportski-dogadaj-u-hrvatskoj/>, 28.07.2020.

¹⁵⁸ Opcina-bizovac.hr, *Brođanci*, <https://www.opcina-bizovac.hr/naselja.php?sid=2>, 28.07.2020.

¹⁵⁹ Coloursofistria.com, *Pješačko biciklistički pohod Parenzanom*, <https://www.coloursofistria.com/hr/dogadjanja/sport/pjesacko-biciklisticki-pohod-parenzanom>, 29.07.2020.

Kalnička greda na Kalniku.¹⁶⁰ Treba još spomenuti i prvi *long distance trail* u Hrvatskoj, odnosno stazu koja se proteže od najjužnijeg dijela Istre do najjužnijeg dijela Hrvatske i obuhvaća ukupno 1100 km, a naziva se Via Adriatica. Staza započinje na Rtu Kamenjak, a završava na Rtu Oštro, te obuhvaća brojne planine i brda, devet rijeka, dva jezera, veliki broj zaštićenih područja i 53 općine u šest županija.¹⁶¹

Slika 26. Ruta Vie Adriatice

Izvor: <https://viaadriatica.org/> (29.07.2020.)

Brojne su i biciklističke staze posebno u okolici Varaždina, poput rute Od dvorca do dvorca duljine 82,33 km, zatim staza Špilja Vranjača i Kamešnica: Grab – Gornja Korita u Dalmatinskoj zagori, svaka duljine 41 km i ruta koja povezuje sva naselja na Dugom otoku dužine 44,5 km.¹⁶² Uz to, i neke međunarodne biciklističke rute prolaze kroz Hrvatsku, a koje

¹⁶⁰ Punkufer.dnevnik.hr, *Hiking u Hrvatskoj*, <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/hiking-u-hrvatskoj---429864.html>, 29.07.2020.

¹⁶¹ Viaadriatica.org, *Staza*, <https://viaadriatica.org/staza>, 29.07.2020.

¹⁶² Rog-joma.hr, *Biciklističke staze Hrvatske*, <https://www.rog-joma.hr/hr/blog/biciklisticke-staze-hrvatska/>, 29.07.2020.

su dio EuroVelo mreže biciklističkih ruta koje povezuju cijelu Europu.¹⁶³ Jedna od njih je i EuroVelo 6, odnosno Dunavska ruta čija je hrvatska dionica duga čak 138 km. Ova ruta prolazi od graničnog prijelaza u Baranji, preko Kopačkog rita i Osijeka, grada s najviše kilometara biciklističkih staza u Hrvatskoj, pa sve do Vukovara, Vučedola i Iloka. Ostale EuroVelo rute u Hrvatskoj su Ruta Željezne zavjese, Mediteranska ruta i Baltičko – Jadransko more, a u pripremi je Savska ruta koja bi trebala povezivati Ljubljanu, Zagreb i Beograd.¹⁶⁴ Ovakve staze, kao i one pješačke, povezuje mnoge dijelove Hrvatske i omogućuju turistima da kroz rekreaciju obiđu i upoznaju razna područja unutar destinacije.

Hrvatska je poznata kao destinacija kupališnog turizma, ali ponuda vodenih sportova i aktivnosti je puno šira. Ponuda uključuje najam i ture kajacima po moru, jedrenje, ronjenje¹⁶⁵ i SUP ture (veslanje na dasci).¹⁶⁶ Na rijekama poput Kupe, Korane, Mrežnice i Cetine omogućen je najam kajaka, kanua ili rafting.¹⁶⁷ Jedna od aktivnosti je i jahanje na lokacijama Samy's ranch u Medulinu, Kojan Koral u mjestu Gruda, Linden Tree Retreat & Ranch u Velikoj Plani i Ranch Terra u Rakovici.¹⁶⁸ Zastupljeni su i razni adrenalinski sportovi poput *bungee jumpinga* na Masleničkom i Šibenskom mostu, paraglidinga u Buzetu, Križevcima, Tribalju i na Biokovu¹⁶⁹, skokova padobranom u Zagreb, Splitu ili na Hvaru.¹⁷⁰ Također, zastupljen je i *zip line*, primjerice nad Pazinskom jamom¹⁷¹, u Omišu iznad kanjona rijeke Cetine¹⁷² i u Rudopolju takozvani Pazi Medo *zip line*, ujedno i najduži u Europi.¹⁷³ U Hrvatskoj se nalazi i nekoliko adrenalinskih parkova, a neki od njih su Kupjak u istoimenom naselju koji uz viseće mostove

¹⁶³ Croatia.hr, *Eurovelo i druge međunarodne biciklističke rute u Hrvatskoj*, <https://croatia.hr/hr-HR/doziviljaji/aktivni-odmor/biciklizam/eurovelo-i-druge-medunarodne-biciklisticke-rute-u-hrvatskoj>, 29.07.2020.

¹⁶⁴ Croatia.hr, *Eurovelo i druge međunarodne biciklističke rute u Hrvatskoj*, <https://croatia.hr/hr-HR/doziviljaji/aktivni-odmor/biciklizam/eurovelo-i-druge-medunarodne-biciklisticke-rute-u-hrvatskoj>, 29.07.2020.

¹⁶⁵ Aktivniturizam.hr, *Aktivni turizam*, <https://aktivniturizam.hr/dodatne-ponude/aktivni-turizam>, 29.07.2020.

¹⁶⁶ Oreb-sailing.com, *SUP ture*, <https://www.oreb-sailing.com/stand-up-paddle-tours-croatia-korcula/?lang=hr>, 29.07.2020.

¹⁶⁷ Raftrek.com, *Rafting*, <https://raftrek.com/hr/aktivnosti/rafting/>, 29.07.2020.

¹⁶⁸ Croatia.hr, *Jahanje*, <https://croatia.hr/hr-HR/doziviljaji/aktivni-odmor/jahanje>, 29.07.2020.

¹⁶⁹ Punkufer.dnevnik.hr, *Gdje na paragliding: 4 destinacije u Hrvatskoj kao stvorene za bacanje s litice*, <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/gdje-na-paragliding-4-destinacije-u-hrvatskoj-kao-stvorene-za-bacanje-s-litice---439768.html>, 29.07.2020.

¹⁷⁰ Tandem.hr, *Tandem skok iznad Zagreb*, <https://www.tandem.hr/>, 29.07.2020.

¹⁷¹ Central-istria.com, *Zip line Pazinska jama*, <https://www.central-istria.com/hr/zipline>, 30.07.2020.

¹⁷² Zipline-croatia.com, *Zip line Omiš*, <https://zipline-croatia.com/hr/>, 30.07.2020.

¹⁷³ Ziplineplitvice.com, *Zip line Pazi medo*, <http://ziplineplitvice.com/zipline-pazi-medo/>, 30.07.2020.

nudi i paintball i streličarstvo¹⁷⁴, te Glavani park u Bičićima koji uključuje 11 metara visoku ljuljačku, stijenu za penjanje i ljudski katapult.¹⁷⁵

Slika 27. Rafting na Mrežnici

Izvor: [https://www.ponudadana.hr/zabava-rekreacija/adrenalinski-sportovi/RAFTING-NA-MREZNICI-dozi-navalu-cistog-adrenalina-u-nezaboravnom-spustu-rijekom-uz-ukljucenu-opremu-i-skipera-s-iskustvom-za-149-kn-49816_1#](https://www.ponudadana.hr/zabava-rekreacija/adrenalinski-sportovi/RAFTING-NA-MREZNICI-dozi-navalu-cistog-adrenalina-u-nezaboravnom-spustu-rijekom-uz-ukljucenu-opremu-i-skipera-s-iskustvom-za-149-<u>kn-49816_1#</u>) (29.07.2020.)

4.2.4. Nostalgični sportski turizam

Kao što mu samo ima kaže, nostalgični sportski turizam izaziva neki oblik osjećaja nostalgije kod posjetitelja jer podrazumijeva posjećivanje sportskih objekata posvećenih sportskim klubovima, sportašima ili pak određenom događaju. Neki od tih objekata navedeni su u dijelu o infrastrukturi, a osim istih, u ovom će se potpoglavlju obraditi i sportski muzeji i memorijalni centri.

Turistički razgled omogućen je na nekoliko većih stadiona u zemlji, pa tako i na Maksimiru. Cijene razgleda Maksimira su 10 kn za grupne posjete, odnosno 20 kn za pojedinačne ulaznice, a uključuju razgled trofejnih soba, svlačionica i drugih prostorija kluba, kao i šetnju u travnjak.¹⁷⁶ Cijene ulaznica za stadion Poljud u Splitu se kreću od 25 do 35 kn, a razgledavaju

¹⁷⁴ Adrenalinpark.com, *Adrenalin park Kupjak*, <http://www.adrenalinpark.com.hr/>, 29.07.2020.

¹⁷⁵ Glavanipark.com, *Glavani park*, <https://www.glavanipark.com/>, 29.07.2020.

¹⁷⁶ Gnkdinamo.hr, *Posjet stadionu*, <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Tours>, 30.07.2020.

se trofejna dvorana, novinarski salon VIP loža i sam travnjak.¹⁷⁷ Isto nudi i stadion Gradski vrt u Osijeku, ali samo za grupe, te razgled uključuje i pokazni trening s trenerima iz Škole nogometa.¹⁷⁸

Nažalost, u Hrvatskoj ne postoji niti jedan muzej posvećen upravo sportu, ali ih je nekoliko u nastajanju, dok su ostalo memorijalni centri i kuće slave. Više od 70 godina prikuplja se nacionalna sportska baština u svrhu otvaranja Hrvatskog športskog muzeja u Zagrebu, čije je otvorenje najavljeno za drugu polovicu 2021. godine. Otvorenju istoga prethodila je izložba pod nazivom „Igra sporta i umjetnosti“ koja je od 6. veljače do 22. ožujka bila postavljena u Domu hrvatskog društva likovnih umjetnika.¹⁷⁹ Iako Zadar ima bogatu košarkašku povijest, još uvijek nema prostor posvećen isključivo tome. Ipak, od 2015. razvija se ideja Zadranina Krešimira Butića u suradnji s Muzejom grada Zadra, Nacionalnim muzejom u Zagrebu i Hrvatskim košarkaškim savezom kako bi se kreirao Muzej zadarske košarke. Muzej bi se trebao nalaziti u zgradi uz spomenik Krešimiru Čosiću na Višnjiku, a uključivao bi i restoran, te prostorije košarkaškog kluba Zadar. Do sada je skupljeno više stotina eksponata koji su, osim za sportaše i trenere, vezani i uz navijače.¹⁸⁰ Kuća slave splitskog sporta, koja je temelj za budući Muzej sporta u Splitu, nalazi se u zgradi Športskog centra Gripe, a u njoj su zastupljeni značajni splitski sportaši i treneri poput Ratka Rudića, Tonija Kukoča i Gorana Ivaniševića. Osim samog postava, Kuća slave splitskog sporta ima i dvoranu za susrete sa sportašima, sportske konferencije i suvenirnicu.¹⁸¹

¹⁷⁷ Hajduk.hr, *Hajduk Split stadium tour*, <https://hajduk.hr/klub/stadion/posjet>, 30.07.2020.

¹⁷⁸ Nk-osijek.hr, *Posjet stadionu*, <https://nk-osijek.hr/ulaznice/posjet-stadionu/>, 30.07.2020.

¹⁷⁹ Nacional.hr, *Sportski muzej ima izniman potencijal za razvoj*, <https://www.nacional.hr/sportski-muzej-ima-izniman-potencijal-za-razvoj/>, 30.07.2020.

¹⁸⁰ Zadarskilist.hr, *Krešimir Butić: Cilj muzeja je brendiranje zadarske košarke*, <https://www.zadarskilist.hr/clanci/18052020/kresimir-butic-cilj-muzeja-je-brendiranje-zadarske-kosarke>, 30.07.2020.

¹⁸¹ Muzejsporta-st.hr, *Kuća slave*, <http://www.muzejsporta-st.hr/>, 30.07.2020.

Slika 28. Kuća slave splitskog sporta

Izvor: http://www.muzejsporta-st.hr/muzej_sporta.html (30.07.2020.)

U Zagrebu se pak nalazi Muzejsko memorijalni centar Dražen Petrović otvoren 2006. godine koji je bio ideja roditelja poznatog košarkaša, a vodi ga Zaklada Dražen Petrović. Centar je pozicioniran na istoimenom trgu, zajedno s kipom Dražena Petrovića, a ima i suvenirnicu.¹⁸² Nakon što je Krešimir Ćosić dobio ulicu u Dobropoljani na Pašmanu u kojoj se nalazi trafostanica s muralom košarkaša, namjerava se izgraditi i memorijalni centar u zgradi uz igralište na kojemu je Ćosić započeo igrati košarku sa spomenikom u prirodnoj veličini na ulazu u igralište i table na ulazu u mjesto koje ukazuju na podrijetlo košarkaša.¹⁸³ Spomenika sportaša u Hrvatskoj nije puno, a osim ranije navedenog Dražena Petrovića u Zagrebu, u Fažani je postavljen spomenik boksača Mate Parlova.¹⁸⁴

¹⁸² Drazenpetrovic.net, *Muzej*, <http://www.drazenpetrovic.net/muzej/>, 30.07.2020.

¹⁸³ Kresimircosic.com, *Kreši u čast: ulica i memorijalni centar*, <https://www.kresimircosic.com/hr/vijesti/kresi-u-%C4%8Dast-ulica-i-memorijalni-centar,18.html>, 30.07.2020.

¹⁸⁴ Rtl.hr, *U Fažani svečano otkriven spomenik najboljem hrvatskom sportašu 20. stoljeća, legendarnom boksaču Mati Parlovu*, <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/2766405/u-fazani-svecano-otkriven-spomenik-najboljem-hrvatskom-sportasu-20-stoljeca-legendarnom-boksacu-mati-parlovu/?galerija=2642807&slika=1536553>, 30.07.2020.

Slika 29. Muzejsko memorijalni centar Dražen Petrović

Izvor: <https://www.zagrebonline.hr/muzejsko-memorijalni-centar-drazen-petrovic-sudjeluje-u-noci-muzeja-2016/> (30.07.2020.)

4.2.5. Studija slučaja Pule kao sportske destinacije

Studija slučaja baviti će se Pulom kao destinacijom sportskog turizma. Analizirati će se trenutna ponuda sportskih sadržaja i usluga u Puli kako bi se dobio uvid u sadašnje stanje, ali i mogućnosti za daljnji razvoj.

Počevši od infrastrukture, jedini hotel u Puli koji se može nazvati sportskim hotelom, s obzirom na to da se specijalizirao za sportske grupe, je Hotel Pula. Taj naziv omogućuje mu činjenica da se nalazi u neposrednoj blizini plaže i trim staze u šumi Lungo Mare, te drugih sportskih sadržaja, ali i teretana, bazen i sportski teren.¹⁸⁵ Hotel Park Plaza Histria također nudi sportske sadržaje poput dva bazena s morskom vodom, wellness i kongresnog centra, teretane i saune, a okružen je s plažama i sportskim terenima, te nudi različite programe vježbanja.¹⁸⁶ U Puli se nalaze i dva kafića sportske tematike. Prvi je Sport Caffè u sklopu zgrade Doma sportova, uređen sportskim motivima poput lopti, te uokvirenim dresovima poznatih sportaša.¹⁸⁷ Drugi

¹⁸⁵ Hotel-pula.hr, *Sports*, <https://www.hotel-pula.hr/hr/eventi/#conferences>, 01.08.2020.

¹⁸⁶ Arenahotels.com, *Aktivni odmor u Istri*, <https://www.arenahotels.com/hr/hotel/park-plaza-histria/sadrzaji>, 01.08.2020.

¹⁸⁷ Facebook.com, *Sport caffe*, <https://www.facebook.com/SPORT-CAFFE-253788631654721/>, 01.08.2020.

primjer je Caffè bar Mate u središtu grada, nazvan po nekadašnjem vlasniku, hrvatskom boksaču Mati Parlovu. Kafić je otvoren 1979. godine, te je i dalje u vlasništvu boksačeve obitelji, te je najvećim dijelom zadržao svoj originalni izgled. Zidovi objekta prekriveni su fotografijama boksača i drugim boksačkim predmetima.¹⁸⁸

Od sportske infrastrukture, u Puli se nalazi Gradski stadion Aldo Drosina s kapacitetom od oko 9000 mjesta, dvoranom za fitness, prostorom za medicinske preglede, svlačionicom i konferencijskom salom, te pomoćno igralište.¹⁸⁹ U neposrednoj blizini istoga, nalazi se Dom braće Ribar sa zemljanim nogometnim igralištem, svlačionicama i vanjskim igralištem, te se njime služe košarkaški, odbojkaški, gimnastički i karate klub.¹⁹⁰ Dom sportova Mate Parlov ima teretanu, saunu, svlačionicu, salu za sastanke, kuglanu, dvoranu za boks i hrvanje i drugo.¹⁹¹ Tu su i Sportski centar Mirna i nogometna igrališta na Velom Vrh i u Štinjanu, te Gradski bazeni Pula sa saunom i teretanom.¹⁹² Ostala sportska infrastruktura su teniski tereni i nogometno igralište, te odbojkaški tereni na Valkanama, Uljanikov stadion i Sportski centar Verudela s teniskim terenima, golf, košarkaškim i odbojkaškim igralištem, karting pista Kartodrom Green Garden, šetnice i staze za trčanje na Lungo Mare i u Šijanskoj šumi, te biciklističke staze.¹⁹³ Osim što posjetitelji mogu u Puli provoditi aktivni odmor u šetnjama, trčanju na stazama, biciklarenju i igranju sportova na brojnim terenima, postoje i brojne druge sportske aktivnosti kojima se mogu baviti. Neke od njih su najam i ture kajacima¹⁹⁴, SUP ture i SUP joga¹⁹⁵, adrenalinske aktivnosti u Adrenalinskom parku Pula¹⁹⁶ i drugi sadržaji.

¹⁸⁸ Glasistre.hr, *Kafić Mate Parlova proslavio 40. rođendan. Svatko od dugogodišnjih posjetitelja ima svoje mjesto ali nitko ne sjeda na ono koje pripada šampionu.*, <https://www.glasistre.hr/pula/kafic-mate-parlova-proslavio-40-rodendan-svatko-od-dugogodisnjih-posjetitelja-ima-svoje-mjesto-ali-nitko-ne-sjeda-na-ono-koje-pripada-sampionu-599686>, 01.08.2020.

¹⁸⁹ Pulasport.hr, *Gradski stadion Aldo Drosina*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/5/gradski-stadion-aldo-drosina/>, 01.08.2020.

¹⁹⁰ Pulasport.hr, *Dom braće Ribar*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/3/dom-brace-ribar/>, 01.08.2020.

¹⁹¹ Pulasport.hr, *Dom sportova Mate Parlov*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/4/dom-sportova-mate-parlov/>, 01.08.2020.

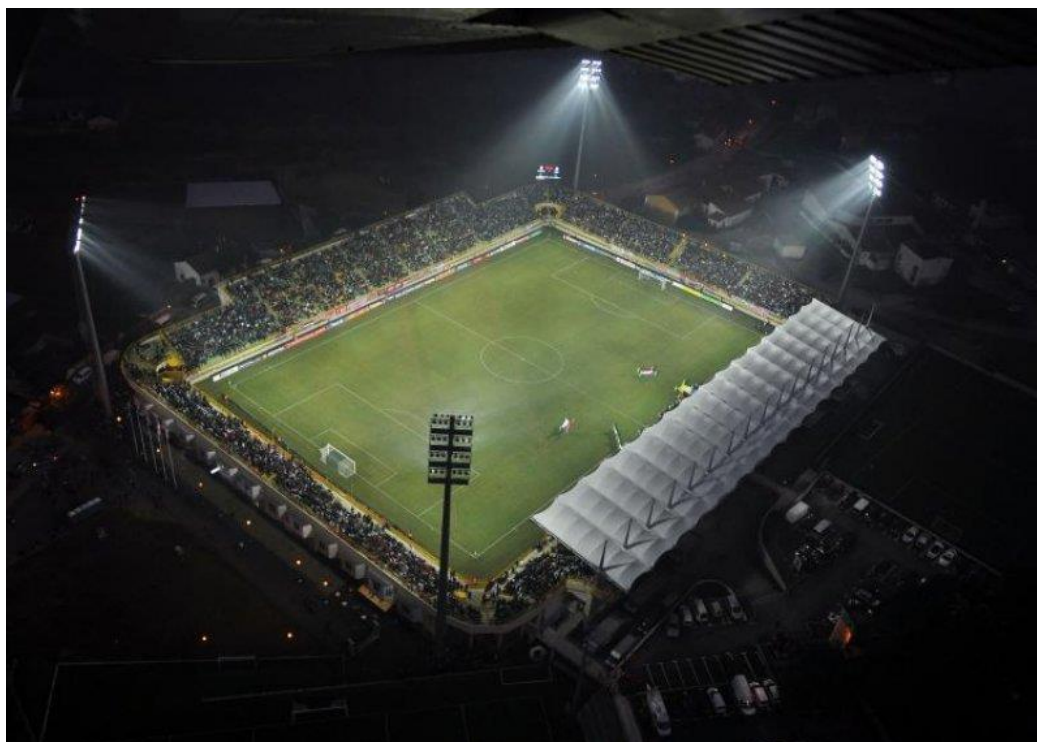
¹⁹² Pulasport.hr, *Objekti*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/>, 01.08.2020.

¹⁹³ Pulainfo.hr, *Sportovi i rekreacija*, https://www.pulainfo.hr/hr/sport-i-rekreacija?fbclid=IwAR39Yvzfa_LfTae5U61h3_8SnZWN_ahZsORvjZMt3fF3p6RlrgKUy3OskXk, 01.08.2020.

¹⁹⁴ Pulakayak.com.hr, *Vožnje s kajakom*, <https://pulakayak.com/hr/>, 01.08.2020.

¹⁹⁵ Mettafloat.com.hr, *SUP ture i SUP yoga*, <https://www.mettafloat.com/hr/>, 01.08.2020.

¹⁹⁶ Istra.hr, *Adventure park Pula*, <https://www.istra.hr/hr/doziviljaji/sport-i-outdoor/adrenalinski-parkovi/1533>, 01.08.2020.

Slika 30. Gradski stadion Aldo Drosina

Izvor: <https://www.tportal.hr/tag/stadion-aldo-drosina> (05.08.2020.)

Kad su u pitanju sportske manifestacije, Pula svake godine ugosti nekoliko trkačkih utrka, poput Pulskog maratona koji uključuje utrku na 42,2 km, 21,1 km, 10 i 5 km, dječju utrku i štafetu, te gradske noćne utrke Pulske Xice.¹⁹⁷ Tu je još i atletska utrka oko Fratarskog otoka Fratarun, a svojevremeno se u Puli održavao i Ironman triatlon. Od plivačkih se utrka u Puli održava utrka od Fratarskog do Bunarine¹⁹⁸ i Plivački mini maraton Grada Pula Stoja – Valsaline.¹⁹⁹ Osim što na Gradskom stadionu Aldo Drosina svoje utakmice odigrava domaći nogometni klub Istra, na istom je 2019. godine održana utakmica finala Hrvatskog nogometnog kupa između Dinama i Rijeke²⁰⁰, ali i prijateljsku utakmica između nogometnih reprezentacija Hrvatske i Gruzije.²⁰¹ Pulska je Arena ugostila neke sportske događaje, odnosno nogometnu utakmicu Dvoboj legendi između bivših igrača nogometnog kluba Bayern i hrvatske reprezentacije 2019.²⁰², te Arena

¹⁹⁷ Pulainfo.hr, *Događaji*, <https://www.pulainfo.hr/hr/events>, 04.08.2020.

¹⁹⁸ Pula.hr, *Najava utrke Fratarun*, <https://www.pula.hr/en/news/detail/14890/najava-utrke-fratarun/>, 04.08.2020.

¹⁹⁹ Pk-pula.hr, *40. plivački mini maraton Grada Pula*, <https://www.pk-pula.hr/vijesti/40-plivacki-mini-maraton-grada-pule-18-8-2019/>, 04.08.2020.

²⁰⁰ Gnkdinamo.hr, *Upute za navijače za finale kupa u Puli*, <https://gnkdinamo.hr/HR/Novosti/Clanak/upute-za-navijace-za-finale-kupa-u-puli>, 04.08.2020.

²⁰¹ Hns-cff.hr, *Novi pobjednički preokret Vatrenih, u Puli svladana Gruzija*, <https://hns-cff.hr/matches/33960270/hrvatska-gruzija-2-1/>, 04.08.2020.

²⁰² Pulainfo.hr, *Legende Bayern protiv legendi bivše hrvatske nogometne reprezentacije*, <https://www.pulainfo.hr/hr/event/arena-legende-bayerna-protiv-legenda-bivse-hrvatske-nogometne-reprezentacije-vatrenih-nogometni-spektakl-21-h>, 04.08.2020.

Ice Fever, susret hokejaša zagrebačkog Medveščaka s hokejašima austrijskog Vienna Capitals i ljubljanske Olimpije.²⁰³ U pulskoj se Areni trebao održati i trodnevni teniski turnir s legendama tog sporta, poput McEnroea i Beckera, koji je bio najavljen za proljeće 2020. godine, ali je odgođen zbog pandemije koronavirusa.²⁰⁴ Kao što je ranije u radu i spomenuto, Pula 2009. godine bila i jedan od domaćina Svjetskog rukometnog prvenstva.

Slika 31. Dvoboj legendi u Areni

Izvor: autorica rada

Sport se može koristiti i u svrhu promocije destinacije, a to je napravila i Pula. Naime, Grad Pula je u suradnji s Hrvatskom turističkom zajednicom i agencijom MediaCom kreirala kampanju „2nd best place to watch World Cup finals“. Radi se o kampanji u povodu finala Svjetskog nogometnog prvenstva 2018. između Hrvatske i Francuske, koje je u pulskoj Areni

²⁰³ Pula.hr, *Ekskluzivno predstavljanje manifestacije Arena Ice Fever*, <https://www.pula.hr/en/news/detail/10296/ekskluzivno-predstavljanje-manifestacije-arena-ice-fever-pula-mmxii/>, 04.08.2020.

²⁰⁴ Glasistre.hr, *Potvrđen teniski spektakl u Areni: poznati su termini susreta teniskih legendi koje dolaze u Pulu. to su najveći tenisači u povijesti!*, <https://www.glasistre.hr/sport/potvrden-teniski-spektakl-u-areni-u-suradnji-s-wimbledonom-poznati-su-termini-i-igraci-koja-dolaze-u-pulu-to-su-najvece-teniske-legende-u-povijesti-603131>, 04.08.2020.

pratilo preko 10 000 ljudi. Video kojim je najavljen prijenos finalne utakmice u Areni podijeljen je gotovo 5000 puta i pregledan više od 343 000 puta.²⁰⁵

Iz navedenog je vidljivo da Pula već ima razvijenu određenu sportsku infrastrukturu i ponudu sportskog turizma u svim područjima osim nostalgичnom sportskom turizmu. Također, Pula je počela više iskorištavati svoje geografske i klimatske prednosti razvojem ponude vodenih sportova, u odnosu na oslanjanje samo na kupališni turizam. Pozitivno je i to što je uočen i iskorišten potencijal pulske Arene kao jedne od glavnih kulturno-povijesnih atrakcija i simbola Grada kroz povezivanje s sportskim manifestacijama. Održavanje ili samo praćenje sportskih događaja u znamenitosti kao što je Arena vrlo je atraktivno i specifično, te ostvaruje posebnu atmosferu kojom je moguće privući turiste različitih interesa. S druge strane, Grad Pula bi trebao poraditi na razvoju nove i održavanju postojeće sportske infrastrukture. Iako je vidljivo da je i u tom smjeru napravljen korak naprijed izgradnjom gradskih bazena i uređenjem staza i šetnica, potrebno je poraditi na razvoju infrastrukture koja bi omogućila održavanje nekih od većih sportskih događaja, kao i održavanju kampova i priprema za profesionalne sportaše. Pula je pokazala i da je moguće iskoristiti neizravne koristi događaja koji se održavaju izvan destinacije u svrhu promocije i pozicioniranja na turističkom tržištu, te kako je potrebno koristiti upravo sport kao prepoznatljivi element cijele Hrvatske. Za Pulu je važan daljnji razvoj sportskog turizma jer isti smanjuje sezonalnost, proširuje ponudu, privlači nove turiste i može održivije funkcionirati i biti na dobrobit ne samo ekonomije već i okoliša i lokalne zajednice, te potaknuti stanovništvo na zdraviji način života.

²⁰⁵ Pula.hr, HTZ, Grad Pula i Mediacom kreirali najuspješniju real time kampanju svjetskog prvenstva, <https://www.pula.hr/hr/novosti/detail/17884/htz-grad-pula-i-mediacom-kreirali-najuspjesniju-real-time-kampanju-svjetskog-prvenstva/>, 05.08.2020.

5. PRIJEDLOZI RAZVOJA SPORTSKOG TURIZMA U HRVATSKOJ

Ovo će se poglavlje baviti konkretnim prijedlozima sadržaja i usluga kojim se može obogatiti hrvatski turizam. Također, pojasniti će se i zašto je potrebno razvijati baš ovu vrstu turizma, te kakve koristi, odnosno pozitivne posljedice, Hrvatska kao destinacija može imati upravo od privlačenja turista sportskih interesa.

5.1. Turistička agencija

Prvi prijedlog razvoj sportskog turizma u Hrvatskoj koji će biti predstavljen u ovom dijelu rada je turistička agencija namijenjena hrvatskim navijačima. Kao što je ranije navedeno, u Hrvatskoj već postoje neke turističke agencije koje se bave sportskim turizmom, ali niti jedna od njih nije specijalizirana za putovanja domaćih navijača na sportske događaje u kojima sudjeluju hrvatski sportaši, klubovi i reprezentacije. Upravo je to ono čime bi se bavila ova agencija. Trenutno takve usluge u Hrvatskoj pružaju druge agencije i turoperatori, poput Unilinea, koje za to nisu usko specijalizirane, već je to samo jedna u nizu usluga koje nude. Tržišna niša na koju bi se ova agencija fokusirala su hrvatski navijači svih dobnih skupina srednje platežne moći, a koji žele otići na neki sportski događaj kako bi podržali hrvatske sportaše. Agencija bi organizirala putovanja na događaje koji se održavaju u inozemstvu, ali i u Hrvatskoj, te bi ponuda uključivala grupna i individualna putovanja motivirana sportskom manifestacijom. Također, ista bi nudila i informacije i pomoć u kupovini ulaznica za događaje i slično. Osim što bi ovakva agencija bila jedinstvena u Hrvatskoj, ona bi i okupljala navijače što bi doprinijelo stvaranju bolje atmosfere i podrške tijekom natjecanja, ali i olakšavala organizaciju ovakvih putovanja. Isto bi pridonijelo promociji Hrvatske, sporta i aktivnog načina života.

Nadalje, ova bi agencija imala i drugu stranu, odnosno služila bi i kao vrsta savjetnika za putovanje. Točnije, domaćim i stranim turistima, ali i lokalnom stanovništvu, pružala bi sve potrebne informacije u vezi ponude sportskog turizma u Hrvatskoj. Agencija bi, kroz web stranicu, okupljala sve agencije sportskog turizma i druge ponuđače sportskih sadržaja i aktivnosti u Hrvatskoj, na jednom mjestu, što bi omogućilo bolju preglednost ponude. Također, ista bi nudila i informacije o svim sportskim aktivnostima, manifestacijama i objektima po hrvatskim destinacijama, te informacije u vezi kupovine ulaznica, najma opreme i slično. Putem ove bi web stranice, potencijalni posjetitelji, mogli pronaći smještajne objekte koji nude sportske sadržaje, kao i ugostiteljske objekte sa zdravom hranom i u skladu s potrebama i

zahtjevima njihove prehrane. Posebno bi zanimljivo bilo to što bi destinacije Hrvatske bile opisane kroz njihovu sportsku povijest, to jest prema sportašima koji su ondje rođeni, živjeli i tome slično. Konačno, kako bi se budućim posjetiteljima dodatno olakšao sam proces planiranja aktivnog i sportom motiviranog putovanja Hrvatskom, nudila bi se i usluga planiranja i organizacije putovanja.

5.2. Turistička ruta

Drugi prijedlog je turistička ruta, točnije ruta hrvatskih sportaša ili „Putevima hrvatskih sportaša“. Već je ranije u radu navedeno kako su sportaši i njihovi uspjesi najbolji ambasadori hrvatskog turizma. S obzirom na to, turistička ruta koja povezuje rodne gradove i druga mjesta značajna za hrvatski sport bila bi idealan način promocije, ali i obogaćivanja ponude sportskog turizma u Hrvatskoj. Također, ovom bi se rutom povezali svi dijelovi zemlje, a na njoj bi se mogle vidjeti rodne kuće ili mjesta, škole koje su sportaši pohađali, igrališta na kojima su započeli svoje karijere, stadione, sportske muzej i drugo. Ovakav bi turistički proizvod privukao domaće i strane turiste koji žele znati više o sportu ili određenom sportašu, a istovremeno upoznati i Hrvatsku. Iako je ova turistička ruta primarno sportskog karaktera, ona bi obuhvaćala i brojne hrvatske destinacije koje su poznate po kulturno-povijesnoj ponudi, prirodi i slično, koje bi se na ovaj način promovirale uz pomoć sporta.

Ruta bi obuhvaćala mjesta poput zaseoka Modrići, naselja Zaton Obrovački i Zadra, od kuda dolazi nogometaš Luka Modrić i mnogi drugi sportaši, Split kao rodno mjesto Gorana Ivaniševića, Omiš od kuda dolazi Ivan Perišić, Delići kod Vrsara gdje je rođen rukometni trener Lino Červar, Karlovac u kojem je živio Dejan Lovren i Zagreb kao rodni grad mnogih uspješnih hrvatskih sportaša i sportašica, uključujući i Ivu Majoli i Kosteliće. Ruta bi obuhvaćala i mnoga druga mjesta u kontinentalnoj Hrvatskoj, kao što je Đakovo iz kojeg dolazi Domagoj Duvnjak, Slavonski Brod Maria Mandžukića i Donji Miholjac Domagoja Vide. S obzirom na to da su mnogi hrvatski sportaši porijeklom i s područja Bosne i Hercegovine, ruta bi se na taj način mogla povezati sa susjednom državom, čime bi se ostvarila međunarodna suradnja, ali i zajednički turistički proizvod i način promocije.

5.3. Sportsko-rekreacijski kompleks Muzil

Sljedeći je prijedlog orijentiran na razvoj sportskog turizma u Puli, a radi se o revalorizaciji bivšeg vojnog kompleksa Muzil. Otkako je vojska napustila područje Muzila, o istom se

raspravljalo u različitim kontekstima i namjenama koje su se najčešće vrtile oko turizma. Ipak, ovakvo bi područje, svojim karakteristikama, bilo idealno upravo za razvoj sportsko-rekreacijskog kompleksa. Sportsko-rekreacijski kompleks Muzil bio bi otvoren za sve građane, te strane i domaće turiste. Promet bi unutar kompleksa bio zabranjen, izuzev dostavnih vozila i hitnih službi, a ulaz bi bio dopušten pješacima, te biciklistima i tome sličnom. U svrhu valorizacije ovog prostora iskoristila bi se postojeća infrastruktura. Prije svega, uredile bi se postojeće staze i ceste, te bi se na istima označile biciklističke staze. Obnovili bi se i sportski tereni, te po potrebi izgradili novi pazeći da se ne narušava priroda. Nastavno na to, svi bi se radovi obavljali u skladu s ekološkom održivošću, točnije na način da se ne krči šuma i da se ne uništavaju prirodna staništa. S obzirom na to da na Muzilu već postoje brojni objekti koji imaju i povijesnu važnost, isti bi se obnovili u skladu s njihovim originalnim izgledom. Ti su objekti dio kulturno-povijesne baštine zbog čega bi ispred svakoga stajao informativni pano sa slikom objekta u prvotnom stanju i njegovom poviješću, odnosno informacijama o tome kada je sagrađen, čemu je služio i slično. S obzirom da bi Muzil postao sportsko-rekreacijski kompleks, objekti bi se prenamijenili za sportske, turističke i ugostiteljske svrhe. To podrazumijeva terene i druge prostore za vježbanje, poput teretana. U istima bi se organizirali grupni treninzi, škole sportova, tečajevi plesa, radionice i predavanja vezana uz aktivni život. Također, pojedini bi se prostori turistički valorizirali i postali restorani i kafići sa zdravom hranom, kao i prodavaonice sportske opreme. Na taj bi se način povezao sport i rekreacija s kulturom i poviješću što bi stvorilo ne samo novi element ponude sportskog turizma u destinacije, već i onog kulturnog. Ovakav bi proizvod privukao turiste koji žele aktivno provoditi svoj odmor, ali i one koji putuju radi kulturno povijesne baštine. Također, nudio bi ponešto za posjetitelje svih dobnih skupina, ne bi narušio ekološku i povijesnu vrijednost koju Muzil ima, te ne bi služio isključivo u turističke svrhe. Sportsko-rekreacijski kompleks Muzila doprinjeo bi povećanju kvalitete života lokalnog stanovništva, donio bi im nove sadržaje u njihovom gradu i poticao ih na zdraviji i aktivniji način života.

6. ZAKLJUČAK

Pojavom „novog“ turista i povećanjem svijesti o negativnim posljedicama masovnog turizma na okoliš, ali i lokalnu zajednicu, selektivni su oblici turizma počeli dobivati na značaju. Jedan od njih je i sportski, odnosno sportsko-rekreacijski turizam koji je u skladu s turističkim motivima suvremenog turista i njegovim interesom za zdravlje, rekreaciju i aktivno provođenje odmora i sudjelovanje u turističkim aktivnostima.

Kao što je u radu navedeno, sportski turizam dolazi u različitim oblicima, te samim time omogućuje široku ponudu sadržaja i usluga koji privlače turiste različite dobi i platežne moći. Sportska se turistička ponuda može odnositi na specifične i tematizirane smještajne i ugostiteljske objekte, manifestacije, sportske aktivnosti i posjećivanje sportskih objekata, spomenika ili prostora posvećenih sportašima i njihovim uspjesima. Prednost sportskog turizma je u tome što ga mogu razvijati sve zemlje, ovisno o svojim mogućnostima, pa dok neki oblici ove vrste turizma ovise o geografskim karakteristikama područja, drugi su bazirani na financijskim mogućnostima destinacije i sportskim rezultatima i poviješću. Samim time, razvoj sportskog turizma ne mora nužno zahtijevati velika financijska izdavanja, jer se uvelike može temeljiti i na već postojećim klimatskim i reljefnim uvjetima i karakteristikama. S druge strane, kao što je prikazano kvantitativnim podacima izloženim u radu, velika ulaganja u sportsku infrastrukturu potrebnu za organiziranje najvećih sportskih manifestacija najčešće su dugoročno isplativa. Razlog tomu je što, prije svega, takva događanja donose velike prihode destinaciji domaćinu, ali i promociju, te sportske objekte koji ostaju za daljnju uporabu lokalnoj zajednici i turistima.

Sport je jedna od najbrže rastućih industrija u svijetu koja privlači veliki broj ljudi, ali je ujedno i selektivni oblik turizma koji privlači specifičnu kategoriju turista motiviranih sportom i rekreacijom. Takav turizam ravnomjernije raspoređuje posjetitelje na širem prostoru, zbog čega se smanjuje njihov pritisak i negativan utjecaj na destinaciju i ne prekoračuje se njezin kapacitet nosivosti, a to sportski turizam čini održivijim od masovnog oblika turizma. Uz to, sportski se turizam može razvijati u različitim vremenskim uvjetima i razdobljima godine, pa smanjuje sezonalnost i proširuje turističku sezonu na širi period. S obzirom na različitost sportske turističke ponude, sportski turizam može biti atraktivan turistima svake životne dobi, onima koji žele aktivno sudjelovati u istome, kao i pasivnim promatračima. Istim se u destinaciju mogu privući rekreativci, ali i profesionalni sportaši i njihovi timovi koji dolaze na natjecanja ili

pripreme, a najčešće se radi o turistima srednje ili više platežne moći, jer većina sportskih sadržaja zahtijeva kupovanje ulaznica ili najam opreme.

Prednost sportskog turizma je i u tome što isti može biti odličan način promocije, te imati pozitivne posljedice i na destinacije koje nisu domaćini sportskih događanja i aktivnosti. To potvrđuje i primjer Hrvatske, pa i same Pule, koja je ostvarila turističku promociju kroz uspjeh nogometne reprezentacije na Svjetskom nogometnom prvenstvu iako se ono nije održavalo u Hrvatskoj. Kao što je već prikazano u radu, Hrvatska već ima razvijenu određenu ponudu sportskog turizma, ali bi istu trebalo dalje razvijati. Prije svega, trebalo bi uložiti u daljnju izgradnju nove, ali i održavanje postojeće infrastrukture. Također, potrebno je dodatno iskoristiti sportske uspjehe i popularnost hrvatskih sportaša u svrhu promocije Hrvatske kao sportske destinacije i na taj način privući turiste motivirane sportom. Prijedlozi razvoja sportskog turizma navedeni u radu omogućili bi proširenje ponude, ali i pozicioniranje Hrvatske na turističkom tržištu kao destinacije sportskog turizma, smanjili bi sezonalnost, te time učinili turizam održivijim, a poboljšali bi se i uvjeti života lokalnog stanovništva.

Na kraju, iz svega navedenog u diplomskom radu, ali i ovom zaključku, moguće je sublimirati kako sportski turizam ima mnogo pozitivnih karakteristika koje ga čine optimalnim izborom na putu ka održivom turizmu. Upravo bi ga zbog toga trebalo više razvijati i ulagati u isti, posebno u Hrvatskoj kao destinaciji poznatoj po brojnim sportskim uspjesima.

7. LITERATURA

a) Tiskani izvor:

1. Bailey, A. W. (2015.), *Ironman 2014 impact report*, Chattanooga, The University of Tennessee
2. Bartoluci, M., Čavlek, N. (2007), *Turizam i sport – razvojni aspekti*, Školska knjiga, Zagreb
3. Bartoluci, M. i suradnici (2004), *Menadžment u sportu i turizmu*, Kineziološki fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Ekonomski fakultet, Zagreb
4. Bergier, J., Bergier, M., Wasilewska, M. (2017.), *European Championship in Football in Poland and the Increase in Foreign Tourist Arrivals*, UTMS Journal of Economics
5. Čavlek, N., Vukonić, B. (2001), *Rječnik turizma*, Masmedia, Zagreb
6. Gržinić, J. (2019.), *Uvod u turizam: povijest, razvoj, perspektive*, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Pula
7. Jozić, A. (2019), *Doprinos međunarodnih sportskih događaja turizmu Republike Hrvatske*, Sveučilište u Splitu, Split
8. Kalavarić, A. (2019.), *Olimpijske igre u Londonu i njihov utjecaj na razvoj turizma u gradu*, Međimursko veleučilište u Čakovcu, Čakovec
9. Kesar, O., Pirjevec, B. (2002), *Počela turizma*, Mikrorad, Zagreb
10. Miljković, D., Miljković Krečar, I., Rijavec, M. (2018), *Psihologija u turizmu*, IEP-D2, Zagreb
11. Rabotić, B. (2013.), *Selektivni oblici turizma*, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd
12. *Tomas ljeto 2017.: Stavovi i potrošnja turista u Hrvatskoj* (2018), Institut za turizam, Zagreb

b) Internetski izvor:

Adrenalinpark.com, *Adrenalin park Kupjak*, <http://www.adrenalinpark.com.hr/>, 29.07.2020.

Aktivniturizam.hr, *Aktivni turizam*, <https://aktivniturizam.hr/dodatne-ponude/aktivni-turizam>, 29.07.2020.

Arenahotels.com, *Aktivni odmor u Istri*, <https://www.arenahotels.com/hr/hotel/park-plaza-histria/sadrzaji>, 01.08.2020.

Arena-varazdin.hr, *Tehnički opis*, <https://arena-varazdin.hr/brojke-i-cinjenice/>, 27.07.2020.

Athensmarathon.com, *Marathon information*, <https://athensmarathon.com/marathon/>, 10.07.2020.

Barcelona.com, *NBA cafe Barcelona*, https://www.barcelona.com/barcelona_directory/bars_cafes/bars_cafes/nba_cafe_barcelona, 26.07.2020.

Bbc.com, *Yorkshire tourism boost after Tour de France Grand Depart*, <https://www.bbc.com/news/uk-england-33513232>, 15.07.2020.

Bedbike.hr, *Unajmite bicikl*, <https://bedbike.hr/rentabike>, 27.07.2020.

Bigstatues.com, *World of sports: the top 8 sports statues & monuments to visit*, <https://www.bigstatues.com/world-of-sports-the-top-8-sports-statues-monuments-to-visit/>, 24.07.2020.

Bolopen.com, *O nama*, <https://bolopen.com/hr/o-nama/>, 21.04.2020.

Britannica.com, *European Championship*, <https://www.britannica.com/sports/European-Championship>, 22.07.2020.

Britannica.com, *Super Bowl*, <https://www.britannica.com/sports/Super-Bowl>, 16.07.2020.

Britannica.com, *Tour de France*, <https://www.britannica.com/sports/Tour-de-France>, 12.07.2020.

Britannica.com, *World Cup*, <https://www.britannica.com/sports/World-Cup-football>, 31.07.2020.

Britishgolfmuseum.co.uk, *Home to Golf's History*, <https://www.britishgolfmuseum.co.uk/>, 23.07.2020.

Buzzfeed.com, *Chase and BuzzFeed Open New York-Themed "Pizza Joint" Pop-Up to Celebrate New York Knicks*, <https://www.buzzfeed.com/buzzfeedpress/chase-and-buzzfeed-open-new-york-themed-pizza-joint-pop-up>, 26.07.2020.

Cafcuseum.net, *About*, <https://cafcuseum.net/about/>, 20.07.2020.

Central-istria.com, *Zip line Pazinska jama*, <https://www.central-istria.com/hr/zipline>, 30.07.2020.

Cheatsheet.com, *The best hotels for sports lovers*, <https://www.cheatsheet.com/culture/the-best-hotels-for-sports-lovers.html/>, 25.07.2020.

Clydefraziers.com, *Events*, <https://clydefraziers.com/#events>, 26.07.2020.

Coloursofistria.com, *Pješaćko biciklistički pohod Parenzanom*, <https://www.coloursofistria.com/hr/dogadjanja/sport/pjesacko-biciklisticki-pohod-parenzanom>, 29.07.2020.

Crikvenica.hr, *Fina plivački ultramaraton Grand prix Croatia Crikvenica – Novi Vinodolski*, <https://www.crikvenica.hr/obavijesti/item/7004-fina-plivacki-ultramaraton-grand-prix-croatia-crikvenica-novi-vinodolski>, 28.07.2020.

Croatia.hr, *Eurovelo i druge međunarodne biciklističke rute u Hrvatskoj*, <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/aktivni-odmor/biciklizam/eurovelo-i-druge-medunarodne-biciklisticke-rute-u-hrvatskoj>, 29.07.2020.

Croatia.hr, *Jahanje*, <https://croatia.hr/hr-HR/dozivljaji/aktivni-odmor/jahanje>, 29.07.2020.

Croatiaopen.hr, *O turniru*, <https://www.croatiaopen.hr/hr/turnir/o-turniru/>, 21.04.2020.

Crorage.com, *Utrka*, <https://www.crorace.com/utrka>, 23.04.2020.

Cro-sport.com, *Sportska infrastruktura*, <https://cro-sports.com/regije/?c=cat1>, 27.07.2020.

Dalmacijadanas.hr, *Novo lice Batarije: trogirsko igralište kraj dvije kule pod zaštitom Unesca zasjalo novim sjajem*, <https://www.dalmacijadanas.hr/novo-lice-batarije-trogirsko-igraliste-kraj-dvije-kule-pod-zastitom-unesca-zasjalo-novim-sjajem/>, 27.07.2020.

Daviscup.com, *Davis Cup history*, <https://www.daviscup.com/en/organisation/davis-cup-history.aspx>, 22.04.2020.

Direktno.hr, *Tko kaže da je Maksimir slabo posjećen? Za Rosenborg prodano već 25 tisuća ulaznica*, <https://direktno.hr/sport/tko-kaze-da-je-maksimir-slabo-posjecen-za-rosenborg-prodano-vec-25-tisuca-ulaznica-164760/>, 29.07.2020.

Drazenpetrovic.net, *Muzej*, <http://www.drazenpetrovic.net/muzej/>, 30.07.2020.

Du-motion.com, *Run the wall*, <https://du-motion.com/hr/utrke/run-the-wall>, 28.07.2020.

Eazydiner.com, *Playoffs by Sahara Sports Lounge*, <https://www.eazydiner.com/pune/playoffs-by-sahara-sports-lounge-viman-nagar-pune-657873>, 26.07.2020.

Eccentrichotels.com, *Its all in the sports! Creative and cool sport themed hotels*, <http://www.eccentrichotels.com/its-all-in-the-sports-creative-and-cool-sport-themed-hotels/>, 25.07.2020.

Esbny.com, *Empire state building run*, <https://www.esbny.com/empire-state-building-run>, 11.07.2020.

Eu.desertsun.com, *Coronavirus: BNP Paribas Open cancellation puts \$400 million in tourism business on the line*, <https://eu.desertsun.com/story/sports/tennis/bnp/2020/03/09/coronavirus-bnp-paribas-cancellation-could-cost-palm-springs-area-400-m/5001247002/>, 10.07.2020.

Euronews.com, *Maradona „House of God“ museum opens in Argentina*, <https://www.euronews.com/2016/10/28/maradona-house-of-god-museum-opens-in-argentina>, 21.07.2020.

Facebook.com, *Sport caffe*, <https://www.facebook.com/SPORT-CAFFE-253788631654721/>, 01.08.2020.

Fcbarcelona.com, *Barca stadium tour & museum*, <https://www.fcbarcelona.com/en/tickets/camp-nou-experience#>, 21.07.2020.

Fieldofdreamsmoviesite.com, *About*, <https://fieldofdreamsmoviesite.com/about/>, 24.07.2020.

Givemesport.com, *Women's Sports: Preview exhibition for Women's Sports Museum to open in Sarasota Mall*, <https://www.givemesport.com/1514385-womens-sports-preview-exhibition-for-womens-sports-museum-to-open-in-sarasota-mall>, 21.07.2020.

Glashrvatske.hrt.hr, *Hrvatska je sportska velesila – kažu Nijemci*, <https://glashrvatske.hrt.hr/hr/aktualno/izvan-domovine/hrvatska-je-sportska-velesila-kazu-nijemci/>, 24.04.2020.

Glasistre.hr, *Kafić Mate Parlova proslavio 40. rođendan. Svatko od dugogodišnjih posjetitelja ima svoje mjesto ali nitko ne sjeda na ono koje pripada šampionu.*, <https://www.glasistre.hr/pula/kafic-mate-parlova-proslavio-40-rodendan-svatko-od-dugogodisnjih-posjetitelja-ima-svoje-mjesto-ali-nitko-ne-sjeda-na-ono-koje-pripada-sampionu-599686>, 01.08.2020.

Glasistre.hr, *Potvrđen teniski spektakl u Areni: poznati su termini susreta teniskih legendi koje dolaze u Pulu. to su najveći tenisači u povijesti!*, <https://www.glasistre.hr/sport/potvrden-teniski-spektakl-u-areni-u-suradnji-s-wimbledomom-poznati-su-termini-i-igraci-koja-dolaze-u-pulu-to-su-najvece-teniske-legende-u-povijesti-603131>, 04.08.2020.

Glasistre.hr, *Rukometno prvenstvo Poreču donosi više od 15 tisuća noćenja*, <https://www.glasistre.hr/istra/rukometno-prvenstvo-porecu-donosi-vise-od-15-tisuca-nocenja-558349>, 25.04.2020.

Glavanipark.com, *Glavani park*, <https://www.glavanipark.com/>, 29.07.2020.

Gnkdinamo.hr, *Osnovni podaci*, <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Stadium>, 16.06.2020.

Gnkdinamo.hr, *Posjet stadionu*, <https://gnkdinamo.hr/hr/Club/Tours>, 30.07.2020.

Gnkdinamo.hr, *Upute za navijače za finale kupa u Puli*, <https://gnkdinamo.hr/HR/Novosti/Clanak/upute-za-navijace-za-finale-kupa-u-puli>, 04.08.2020.

Gouvernement.fr, *Tour de France 2019: an opportunity to discover French tourist destinations*, <https://www.gouvernement.fr/en/tour-de-france-2019-an-opportunity-to-discover-french-tourist-destinations>, 15.07.2020.

Great-wall-marathon.com, *5,164 steps into history!*, <https://great-wall-marathon.com/>, 11.07.2020.

Hajduk.hr, *Hajduk Split stadium tour*, <https://hajduk.hr/klub/stadion/posjet>, 30.07.2020.

Hajduk.hr, *Stadion Poljud*, <https://hajduk.hr/klub/stadion>, 16.06.2020.

Handball-planet.com, *New record: Exactly 837.000 spectators at World Championship 2019*, <https://www.handball-planet.com/new-record-exactly-837-000-spectators-at-world-championship-2019/>, 22.07.2020.

Hhof.com, *Hall news*, <https://www.hhof.com/>, 23.07.2020.

Hns-cff.hr, *Novi pobjednički preokret Vatrenih, u Puli svladana Gruzija*, <https://hns-cff.hr/matches/33960270/hrvatska-gruzija-2-1/>, 04.08.2020.

Hotel-pula.hr, *Sports*, <https://www.hotel-pula.hr/hr/eventi/#conferences>, 01.08.2020.

Hotelsabotin.com, *Athlete friendly hotel*, <https://hotelsabotin.com/en/sports-single/news/athlete-friendly-hotel-1/>, 24.07.2020.

Hotspots.net, *Završena međunarodna biciklistička utrka Tour of Croatia*, <http://hotspots.net.hr/2015/04/završena-medunarodna-biciklisticka-utrka-tour-of-croatia/>, 26.04.2020.

Hrt.hr, *Stadion Poljud proglašen zaštićenim kulturnim dobrom*, <https://www.hrt.hr/310957/magazin/stadion-poljud-proglasen-zasticenim-kulturnim-dobrom>, 16.06.2020.

Hrturizam.hr, *Ranko Petrović, Uniline: europsko prvenstvo u rukometu nadmašilo je sva turistička i poslovna očekivanja*, <https://hrturizam.hr/ranko-petrovic-uniline-europsko-prvenstvo-u-rukometu-nadmasilo-je-sva-turisticka-poslovna-ocekivanja/>, 21.04.2020.

Hrturizam.hr, *Web stranica HTZ-a bilježi porast posjeta veći za 250%*, <https://hrturizam.hr/web-stranice-htz-a-biljezi-porast-posjeta-veci-za-250/>, 03.07.2020.

Hsdp.hr, *Toreta open water 2020*, <https://hsdp.hr/2020/07/06/toreta-open-water-2020-silba-12-7-2020-propozicije/>, 28.07.2020.

Htz.hr, *Novo međunarodno priznanje za promotivni spot HTZ-a „Ambasadori hrvatskog turizma“*, <https://www.htz.hr/hr-HR/press/objave-za-medije/novo-medunarodno-priznanje-za-promotivni-spot-htz-ambasadori-hrvatskog-turizma>, 20.04.2020.

Insidesport.co, *FIFA World Cup 2018 generates 5 million tourists for Russia*, <https://www.insidesport.co/fifa-world-cup-2018-generates-5-million-tourists-for-russia/>, 08.05.2020.

Internationalcrickethall.com, *The Bradman museum is now the international cricket hall of fame*, <https://internationalcrickethall.com/the-bradman-museum-is-now-the-international-cricket-hall-of-fame/>, 23.07.2020.

Istra.hr, *Adventure park Pula*, <https://www.istra.hr/hr/dozivljaji/sport-i-outdoor/adrenalinski-parkovi/1533>, 01.08.2020.

Justzagreb.com, *eVisitor Statistics for January: 20% Mora Arrivals & 17% Overnight Stays Increase*, <https://www.justzagreb.com/2018/02/evisitor-statistics-january-20-mora-arrivals-17-overnight-stays-increase/46888/>, 03.07.2020.

Jutarnji.hr, *Croatia open Umag dovodi 100 tisuća gostiju, u Istraturistu kažu: 'Kome ova sezona ne bude dobra, bolje da se prestane baviti ovim poslom'*, <https://www.jutarnji.hr/biznis/tvrtke/croatia-open-umag-dovodi-100-tisuca-gostiju-u-istraturistu-kazu-kome-ova-sezona-ne-bude-dobra-bolje-da-se-prestane-baviti-ovim-poslom/6382418/>, 25.04.2020.

Korcula-hotels.com, *Hotel Marko Polo*, <https://www.korcula-hotels.com/hr/hotel-marko-polo/sport-zabava>, 27.07.2020.

Kresimircosic.com, *Kreši u čast: ulica i memorijalni centar*, <https://www.kresimircosic.com/hr/vijesti/kresi-u-%C4%8Dast-ulica-i-memorijalni-centar,18.html>, 30.07.2020.

Lausanne-tourisme.ch, *The olympic museum*, <https://www.lausanne-tourisme.ch/en/explore/the-olympic-museum/>, 21.07.2020.

Limitezero.com, *The only cross-border zip line in the world*, <https://www.limitezero.com/en/>, 31.07.2020.

Losinj-hotels.com, *Hotel Punta*, <https://www.losinj-hotels.com/hr/hoteli-i-vile/hotel-punta/>, 27.07.2020.

Losinj-hotels.com, *Hotel Punta postao run friendly hotel*, <https://www.losinj-hotels.com/hr/novosti/vitality-hotel-punta-postao-run-friendly-hotel/>, 27.07.2020.

Mcg.org.au, *Sporting statues*, <https://www.mcg.org.au/things-to-do/sporting-statues>, 24.07.2020.

Memoirsoftheshire.com, *Best hotels for athletes*, <https://memoirsoftheshire.com/best-hotels-for-athletes/>, 24.07.2020.

Men2020.ehf-euro.com, *Men's EHF EURO 2000*, <https://men2020.ehf-euro.com/about-ehf-euro/ehf-euro-history/ehf-euro-2000/>, 21.04.2020.

Mettafloat.com.hr, *SUP ture i SUP yoga*, <https://www.mettafloat.com/hr/>, 01.08.2020.

Mirovina.hr, *Je li ovo najluđi sportski događaj u Hrvatskoj?*, <https://www.mirovina.hr/novosti/je-li-ovo-najludi-sportski-dogadaj-u-hrvatskoj/>, 28.07.2020.

Mirror.co.uk, *FIFA World Cup 2014 leads to record number of foreign visitors to Brazil*, <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/fifa-world-cup-2014-leads-6106072>, 08.05.2020.

Museucr7.com, *CR7 Museu*, <https://museucr7.com/#>, 21.07.2020.

Muzejsporta-st.hr, *Kuća slave*, <http://www.muzejsporta-st.hr/>, 30.07.2020.

Nacional.hr, *Sportski muzej ima izniman potencijal za razvoj*, <https://www.nacional.hr/sportski-muzej-ima-izniman-potencijal-za-razvoj/>, 30.07.2020.

Narod.hr, *Pohvale EHF-a na organizaciji Europskog rukometnog prvenstva: 'U Hrvatskoj sam vidio da rukomet raste'*, <https://narod.hr/sport/pohvale-ehf-a-organizaciji-europskog-rukometnog-prvenstva-hrvatskoj-vidio-da-rukomet-raste>, 25.04.2020.

Nascarhall.com, *About the hall*, <https://www.nascarhall.com/about-the-hall>, 23.07.2020.

Nationalfootballmuseum.com, *National football museum*, <https://www.nationalfootballmuseum.com/>, 23.07.2020.

Naturala.hr, *Put pod noge: 10 najljepših planinarskih ruta*, <https://www.naturala.hr/put-pod-noge-10-najljepsih-planinarskih-ruta/>, 31.07.2020.

Nk-osijek.hr, *Posjet stadionu*, <https://nk-osijek.hr/ulaznice/posjet-stadionu/>, 30.07.2020.

Nlbn.com, *About the NLBM*, <https://nlbn.com/about-nlbn/>, 23.07.2020.

Novosti.hr, *Najmoderniji stadion u Hrvatskoj bit će dovršen do kraja 2020.*, <https://novosti.hr/najmoderniji-stadion-u-hrvatskoj-bit-ce-dovrsen-do-kraja-2020/>, 31.07.2020.

Okbih.ba, *Olimpijski muzej OK BiH*, <http://www.okbih.ba/new/text.php?id=6>, 21.07.2020.

Olympic.org, *Olympic rings*, <https://www.olympic.org/olympic-rings>, 04.05.2020.

Olympic.org, *Sports*, <https://www.olympic.org/sports>, 04.05.2020.

Olympic.org, *Who we are*, <https://www.olympic.org/about-ioc-olympic-movement>, 04.05.2020.

Opcina-bizovac.hr, *Brođanci*, <https://www.opcina-bizovac.hr/naselja.php?sid=2>, 28.07.2020.

Oreb-sailing.com, *SUP ture*, <https://www.oreb-sailing.com/stand-up-paddle-tours-croatia-korcula/?lang=hr>, 29.07.2020.

Pk-pula.hr, *40. plivački mini maraton Grada Pula*, <https://www.pk-pula.hr/vijesti/40-plivacki-mini-maraton-grada-pule-18-8-2019/>, 04.08.2020.

Plavalaguna.com, *Hotel Sol Garden Istra*, <https://www.plavalaguna.com/hr/hoteli/sol-garden-istra/opis>, 27.07.2020.

Plitvicki-maraton.com, *Plitvički maraton*, <https://plitvicki-maraton.com/hr/plitvicki-maraton/>, 28.07.2020

Profootballhof.com, *Pro football hall of fame*, <https://www.profootballhof.com/>, 23.07.2020.

Pula.hr, *Ekskluzivno predstavljanje manifestacije Arena Ice Fever*, <https://www.pula.hr/en/news/detail/10296/ekskluzivno-predstavljanje-manifestacije-arena-ice-fever-pula-mmxii/>, 04.08.2020.

Pula.hr, *HTZ, Grad Pula i Mediacom kreirali najuspješniju real time kampanju svjetskog prvenstva*, <https://www.pula.hr/hr/novosti/detail/17884/htz-grad-pula-i-mediacom-kreirali-najuspjesniju-real-time-kampanju-svjetskog-prvenstva/>, 05.08.2020.

Pula.hr, *Najava utrke Fratarun*, <https://www.pula.hr/en/news/detail/14890/najava-utrke-fratarun/>, 04.08.2020.

Pulainfo.hr, *Događaji*, <https://www.pulainfo.hr/hr/events>, 04.08.2020.

Pulainfo.hr, *Legende Bayerna protiv legendi bivše hrvatske nogometne reprezentacije*, <https://www.pulainfo.hr/hr/event/arena-legende-bayerna-protiv-legenda-bivse-hrvatske-nogometne-reprezentacije-vatrenih-nogometni-spektakl-21-h>, 04.08.2020.

Pulainfo.hr, *Sportovi i rekreacija*, https://www.pulainfo.hr/hr/sport-i-rekreacija?fbclid=IwAR39Yvzfa_LfTae5U61h3_8SnZWn_ahZsORvjZMt3fF3p6RlrgKUy3OskXk, 01.08.2020.

Pulakayak.com.hr, *Vožnje s kajakom*, <https://pulakayak.com/hr/>, 01.08.2020.

Pulasport.hr, *Dom braće Ribar*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/3/dom-brace-ribar/>, 01.08.2020.

Pulasport.hr, *Dom sportova Mate Parlov*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/4/dom-sportova-mate-parlov/>, 01.08.2020.

Pulasport.hr, *Gradski stadion Aldo Drosina*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/5/gradski-stadion-aldo-drosina/>, 01.08.2020.

Pulasport.hr, *Objekti*, <https://www.pulasport.hr/hr/objekti/>, 01.08.2020.

Punkufer.dnevnik.hr, *Gdje na paragliding: 4 destinacije u Hrvatskoj kao stvorene za bacanje s litice*, <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/gdje-na-paragliding-4-destinacije-u-hrvatskoj-kao-stvorene-za-bacanje-s-litice---439768.html>, 29.07.2020.

Punkufer.dnevnik.hr, *Hiking u Hrvatskoj*, <https://punkufer.dnevnik.hr/clanak/hiking-u-hrvatskoj---429864.html>, 29.07.2020.

Queenelizabetholympicpark.co.uk, *The park*, <https://www.queenelizabetholympicpark.co.uk/the-park>, 21.07.2020.

Radio.hrt.hr, *Koncert na Poljudu „To je moja zemlja“*, <https://radio.hrt.hr/radio-split/clanak/koncert-na-poljudu-to-je-moja-zemlja/200397/>, 16.06.2020.

Raftrek.com, *Rafting*, <https://raftrek.com/hr/aktivnosti/rafting/>, 29.07.2020.

Realmadrid.com, *Tour Bernabeu*, <https://www.realmadrid.com/en/tickets/tour-bernabeu>, 21.07.2020.

Rog-joma.hr, *Biciklističke staze Hrvatske*, <https://www.rog-joma.hr/hr/blog/biciklisticke-staze-hrvatska/>, 29.07.2020.

Rtl.hr, *U Fažani svečano otkriven spomenik najboljem hrvatskom sportašu 20. stoljeća, legendarnom boksaču Mati Parlovu*, <https://www.rtl.hr/vijesti-hr/novosti/hrvatska/2766405/u-fazani-svecano-otkriven-spomenik-najboljem-hrvatskom-sportasu-20-stoljeca-legendarnom-boksacu-mati-parlovu/?galerija=2642807&slika=1536553>, 30.07.2020.

Runcroatia.hr, *O nama*, <https://www.runcroatia.hr/o-nama>, 10.07.2020.

Shoelessjoejackson.org, *About*, <https://www.shoelessjoejackson.org/about>, 23.07.2020.

Slobodnadalmacija.hr, *Gospin Dolac jedan je od najljepših i najposebnijih stadiona na svijetu, a na njemu je igrala i Realova zvijezda; Kada bi se realizirali postojeći planovi, ne bi mu bilo premca*, <https://slobodnadalmacija.hr/sport/ostalo/gospin-dolac-jedan-je-od-najljepših-i-najposebnijih-stadiona-na-svijetu-a-na-njemu-je-igrala-i-realova-zvijezda-kada-bi-se-realizirali-postojeći-planovi-ne-bi-mu-bilo-premca-617472>, 06.07.2020.

Sluggermuseum.com, *About us*, <https://www.sluggermuseum.com/about-us>, 23.07.2020.

Spaladiumarena.hr, *Naslovnica*, <http://spaladiumarena.hr/naslovnica>, 27.07.2020.

Sporthotel.hoposa.es, *Sport hotel*, <https://sporthotel.hoposa.es/>, 24.07.2020.

Sportski-objekti.hr, *NŠD Gradski vrt*, <https://www.sportski-objekti.hr/index.php/objekti/ns-d-gradski-vrt>, 27.07.2020.

Stotinka.hr, *Događaj*, <https://www.stotinka.hr/hrv/dogadjaj/902>, 28.07.2020.

Sydneyolympicpark.com.au, *Sydney olympic park*, <https://www.sydneyolympicpark.com.au/>, 21.07.2020.

Szgp.hr, *Dvorana Žatika*, <http://szgp.hr/Porec/dvorana-zatika/HR>, 27.07.2020.

Tandem.hr, *Tandem skok iznad Zagreb*, <https://www.tandem.hr/>, 29.07.2020.

Tennisfame.com, *The museum*, <https://www.tennisfame.com/museum-and-grounds/the-museum>, 23.07.2020.

Tennistours.com, *French Open*, <https://www.tennistours.com/fr/french-open/seating-guide/>, 08.07.2020.

Tourism-review.com, *Champions league final has two winners*, <https://www.tourism-review.com/champions-league-boosted-madrid-tourism-news11081>, 22.07.2020.

Tourism-review.com, *The importance of Formula 1 for tourism industry*, <https://www.tourism-review.com/the-importance-of-formula-1-for-tourism-industry-news814>, 16.07.2020.

Traveldailynews.com, *FIFA World Cup Russia 2018: Football tourism scores*, <https://www.traveldailynews.com/post/fifa-world-cup-russia-2018-football-tourism-scores>, 08.05.2020.

Traveller.com, *Melbourne's smash hit*, <https://www.traveller.com.au/melbournes-smash-hit-2ck9e>, 03.07.2020.

Trcanje.hr, *Utrke*, <https://www.trcanje.hr/utrke/najave/>, 28.07.2020.

Tripadvisor.com, *O'Learys*, https://www.tripadvisor.com/Restaurant_Review-g311321-d10509009-Reviews-O_Learys-Fujairah_Emirate_of_Fujairah.html, 26.07.2020.

Uk.sporteventdenmark.com, *Ihf men's world handball championship 2019 in Denmark an economic success*, <https://uk.sporteventdenmark.com/2019/05/27/ihf-mens-world-handball-championship-2019-in-denmark-an-economic-success/>, 22.07.2020.

Valamar.com, *Diamant hotel & residence*, <https://www.valamar.com/hr/hoteli-porec/valamar-diamant-hotel-residence>, 27.07.2020.

Valamar.com, *Prednosti našeg biciklističkog odmora*, <https://www.valamar.com/hr/biciklizam-hrvatska>, 27.07.2020.

Varazdinski.net, *Računica: Europsko rukometno prvenstvo povećalo turistički promet za 14 posto*, <https://varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/3150615/rukometno-prvenstvo-turisticki-promet-u-varazdinu-povecan-za-14-posto/>, 25.04.2020.

Vecernji.hr, *Kako je Snježna kraljica u 13 godina postala najgledanija utrka svjetskog kupa*, <https://www.vecernji.hr/sport/kako-je-snjezna-kraljica-u-13-godina-postala-najgledanija-utrka-svjetskog-skijaskog-kupa-1368930>, 22.04.2020.

Vecernji.hr, *S Poljuda se vidi Euro: Hrvatska nemilosrdno uzvratila Mađarima za poraz u Budimpešti*, <https://www.vecernji.hr/sport/uzivo-od-20-45-vise-nema-dvojbi-dalic-odlucio-s-kime-ce-istrcati-protiv-ma-ara-1351389>, 29.07.2020.

Viaadriatica.org, *Staza*, <https://viaadriatica.org/staza>, 29.07.2020.

Vikings.com, *Super Bowl LII Generates \$450 Million for Local Economy*, <https://www.vikings.com/news/super-bowl-lii-generates-450-million-for-local-economy-20691064>, 16.07.2020.

Visitberlin.de, *Berlin sports museum*, <https://www.visitberlin.de/en/berlin-sports-museum>, 20.07.2020.

Visitlisboa.com, *National museum of sport*, <https://www.visitlisboa.com/en/places/national-museum-of-sport>, 17.07.2020.

Visnjik.hr, *Višenamjenska dvorana Krešimira Čosića*, <https://visnjik.hr/visenamjenska-dvorana-kresimira-cosica/>, 27.07.2020.

Wingsforlifeworldrun.com, *Format utrke*, <https://www.wingsforlifeworldrun.com/hr/about/format-utrke>, 27.07.2020.

Worldmarathonmajors.com, *Where champions run*, <https://www.worldmarathonmajors.com/>, 10.07.2020.

Zadaroutdoor.com, *Zadar outdoor*, <https://zadaroutdoor.com/hr/zadar-outdoor>, 28.07.2020.

Zadarskilist.hr, *Krešimir Butić: Cilj muzeja je brendiranje zadarske košarke*, <https://www.zadarskilist.hr/clanci/18052020/kresimir-butic-cilj-muzeja-je-brendiranje-zadarske-kosarke>, 30.07.2020.

Zagrebarena.hr, *Povijest*, <https://www.zagrebarena.hr/default.aspx?id=56>, 27.07.2020.

Zagrebarena.hr, *Svjetsko prvenstvo u rukometu 2009.*, <https://www.zagrebarena.hr/default.aspx?id=81>, 21.04.2020.

Zgpd.hr, *Abraham Maslow*, <https://zgpd.hr/2018/07/31/abraham-maslow/>, 21.03.2020.

Zipline-croatia.com, *Zip line Omiš*, <https://zipline-croatia.com/hr/>, 30.07.2020.

Ziplineplitvice.com, *Zip line Pazi medo*, <http://ziplineplitvice.com/zipline-pazi-medo/>, 30.07.2020.

8. POPIS PRILOGA

a) Popis slika:

Slika 1. Maslowljeva hijerarhija potreba

Slika 2. Soba s pogledom na stadion u Renaissance Toronto Downtown hotelu

Slika 3. Slika 3. Disney All-Star Sport Resort

Slika 4. Playoffs Sport Lounge u Puneu

Slika 5. Simbolika olimpijskih krugova

Slika 6. Nacionalni stadion u Varšavi za vrijeme otvorenja Europskog nogometnog prvenstva 2012. godine

Slika 7. Svjetsko rukometno prvenstvo 2019. godine

Slika 8. All England Club za vrijeme Wimbledonu

Slika 9. Bostonski maraton

Slika 10. „Great Wall Marathon“

Slika 11. Hard Rock Stadium u Miamiu za vrijeme Super Bowla

Slika 12. Unutrašnjost Charlton Athletic muzeja

Slika 13. Muzej Diega Maradone „House of God“

Slika 14. Muzej CR7

Slika 15. Olimpijski muzej u Luzani

Slika 16. NASCAR kuća slavnih

Slika 17. Olimpijski park u Sydneyju

Slika 18. Stadion nogometnog kluba Barcelone Camp Nou

Slika 19. Kip Pat Summitt

Slika 20. Nogometno igralište Batarija u Trogiru

Slika 21. Svjetsko rukometno prvenstvo 2009. u Areni Zagreb

Slika 22. Stadion Goran Ivanišević za vrijeme Croatia Open Umaga

Slika 23. Polufinalni susret Davis Cupa 2018. između Hrvatske i SAD-a u Zadru

Slika 24. Ruta CRO Race 2019.

Slika 25. Start utrke Wings for life u Zadru

Slika 26. Ruta Vie Adriaticice

Slika 27. Rafting na Mrežnici

Slika 28. Kuća slave splitskog sporta

Slika 29. Muzejsko memorijalni centar Dražen Petrović

Slika 30. Gradski stadion Aldo Drosina

Slika 31. Dvoboj legendi u Areni

b) Popis tablica:

Tablica 1. Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista u siječnju 2017. i 2018. godine u gradovima

Tablica 2. Dolasci i noćenja stranih i domaćih turista u siječnju 2017. i 2018. godine po županijama

9. SAŽETAK

Turistička motivacija predstavlja psihološki proces koji pojedinca potiče na putovanje, dok se odabir same destinacije temelji na njegovim interesima, odnosno turističkim motivima. Jedan od tih motiva može biti i sport, odnosno rekreacija, a turisti potaknuti tim motivima predstavljaju sportske turiste. Sportski motivi mogu biti različiti, pa se prema njima sportski turizam dijeli na manifestacije, aktivni odmor i nostalgичni sportski turizam.

Sportski turizam spada u selektivne oblike turizma jer privlači turiste specifičnih interesa. Kada je riječ o manifestacijskom sportskom turizmu, tu se ubrajaju događaji poput Svjetskog nogometnog prvenstva, Super Bowla, NBA utakmica, Wings for life utrke i Olimpijskih igara. Aktivni odmor, za razliku od manifestacijskog, podrazumijeva aktivno sudjelovanje u sportskim sadržajima, a to može biti planinarenje, skijanje, igranje tenisa, golfa ili nekog drugog sporta. Posljednji oblik, nostalgичni sportski turizam odnosi se na posjećivanje sportskih objekata i lokacija povezanih sa sportom i sportašima, poput Muzeja CR7 i Muzejsko memorijalnog centra Dražen Petrović.

Ovaj je oblik turizma zastupljen i u Hrvatskoj i u svijetu, te donosi velike financijske, ali i promocijske koristi, posebno kad je riječ o sportskim događanjima. Osim ekonomskih, koristi od sportskog turizma dolaze i u obliku smanjenja sezonalnosti, veće održivosti, obogaćivanja ponude i poboljšanja uvjeta života lokalne zajednice i poticanja na zdraviji način života. Upravo bi se iz tih razloga trebalo više ulagati i fokusirati na sportsku ponudu turizma, ali i na promociju kroz sportska događanja, te sportaše i njihove uspjehe.

Ključne riječi: turistička motivacija, turistički motivi, sportski turizam, promocija, održivost.

10. SUMMARY

Tourist motivation is a psychological process that encourages an individual to travel, while the choice of the destination itself is based on his interests, ie tourist motives. One of these motives can be sports or recreation, while tourists motivated by these motives are called sports tourists. Sports motives can be different, so according to them, sports tourism is divided into events, active holidays and nostalgic sports tourism.

Sports tourism is a selective form of tourism because it attracts tourists of specific interests. When it comes to event sports tourism, these include events such as the World Cup, Super Bowl, NBA games, Wings for life races and the Olympics. Active vacation, unlike events, implies active participation in sports facilities, and it includes hiking, skiing, playing tennis, golf or some other sport. The last form, nostalgic sports tourism, refers to visiting sports facilities and locations related to sports and athletes, such as the CR7 Museum and the Dražen Petrović Museum Memorial Center.

This form of tourism is present both in Croatia and in the world, and brings great financial and promotional benefits, especially when it comes to sporting events. In addition to economic, benefits from sports tourism come in the form of reduction of seasonality, greater sustainability, enriching the offer and improving the living conditions of the local community and encouraging a healthier lifestyle. It is for these reasons that more should be invested and focused on the sports offer of tourism, but also on promotion through sports events, as well as athletes and their successes.

Key words: tourist motivation, tourist motives, sports tourism, promotion, sustainability.